

Załącznik nr 1
do Strategii Rozwoju Miasta Chełmna
na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku

DIAGNOZA

DLA POTRZEB
STRATEGII ROZWOJU MIASTA CHEŁMNA
NA LATA 2023-2030
Z PERSPEKTYWĄ DO 2050 ROKU

CHEŁMNO 2023 r.

Spis treści

I.	DIAGNOZA.....	3
1.1.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO.....	3
1.2.	LUDNOŚĆ, PROCESY DEMOGRAFICZNE I KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	6
1.3.	POLITYKA SPOŁECZNA.....	13
1.4.	EDUKACJA I WYCHOWANIE.....	18
1.5.	MOBILNOŚĆ I TRANSPORT PUBLICZNY.....	28
1.6.	ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA.....	33
1.7.	GOSPODARKA I RYNEK PRACY.....	42
1.8.	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE, W TYM MIESZKALNICTWO.....	56
1.9.	DZIEDZICTWO KULTUROWE I TURYSTYKA.....	58
1.10.	KULTURA WSPÓŁCZEŚNIE.....	66
1.11.	SPORT I REKREACJA.....	69
1.12.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	70
1.13.	FINANSE SAMORZĄDOWE.....	73
II.	WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY MIASTA CHEŁMNA.....	80
III.	ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE STRATEGII ROZWOJU MIASTA CHEŁMNA NA LATA 2023-2030 Z PERSPEKTYWĄ 2050 ROKU.....	82
IV.	ZAŁOŻENIA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE STRATEGII ROZWOJU MIASTA CHEŁMNA NA LATA 2023-2030 Z PERSPEKTYWĄ 2050 ROKU.....	85
V.	ZAŁOŻENIA WDROŻENIOWE STRATEGII ROZWOJU MIASTA CHEŁMNA NA LATA 2023-2030 Z PERSPEKTYWĄ 2050 ROKU.....	87

I. DIAGNOZA

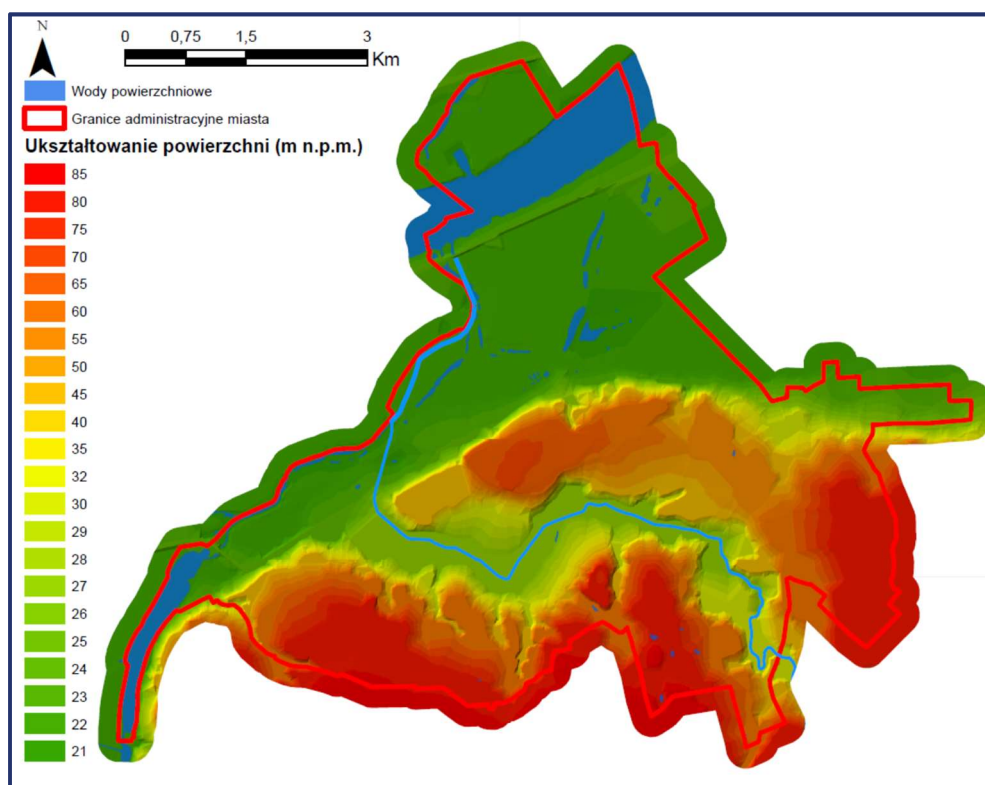
1.1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego

Położenie

Chełmno to miasto w północnej Polsce, stanowi gminę miejską, będącą siedzibą powiatu chełmińskiego, w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Geograficznie położone na terenie Nizy Polskiego, na skarpie wiślanej Wysoczyzny Chełmińskiej, nad Wisłą. Jest stolicą historycznej Ziemi Chełmińskiej i jednym z najstarszych miast w Polsce. Miasto Chełmno obejmuje obszar 13,86 km². Na terenie miasta przebiega granica pomiędzy makroregionami: Doliny Dolnej Wisły oraz Pojezierza Chełmińsko–Dobrzyńskiego. Teren Miasta charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Najwyższy punkt na terenie miasta wznosi się na 86 m n.p.m., zaś najniższym jest średni poziom Wisły 21,2 m n.p.m., co daje przewyższenie rzędu 65 m.

Miasto Chełmno znajduje się w zlewisku Morza Bałtyckiego, dorzeczu Wisły. Najważniejszymi elementami sieci hydrograficznej miasta są rzeki: Wisła i Fryba (zwana Browiną), jak również starorzecza wiślane zlokalizowane w Dolinie Wisły, w tym największe Jezioro Starogrodzkie.

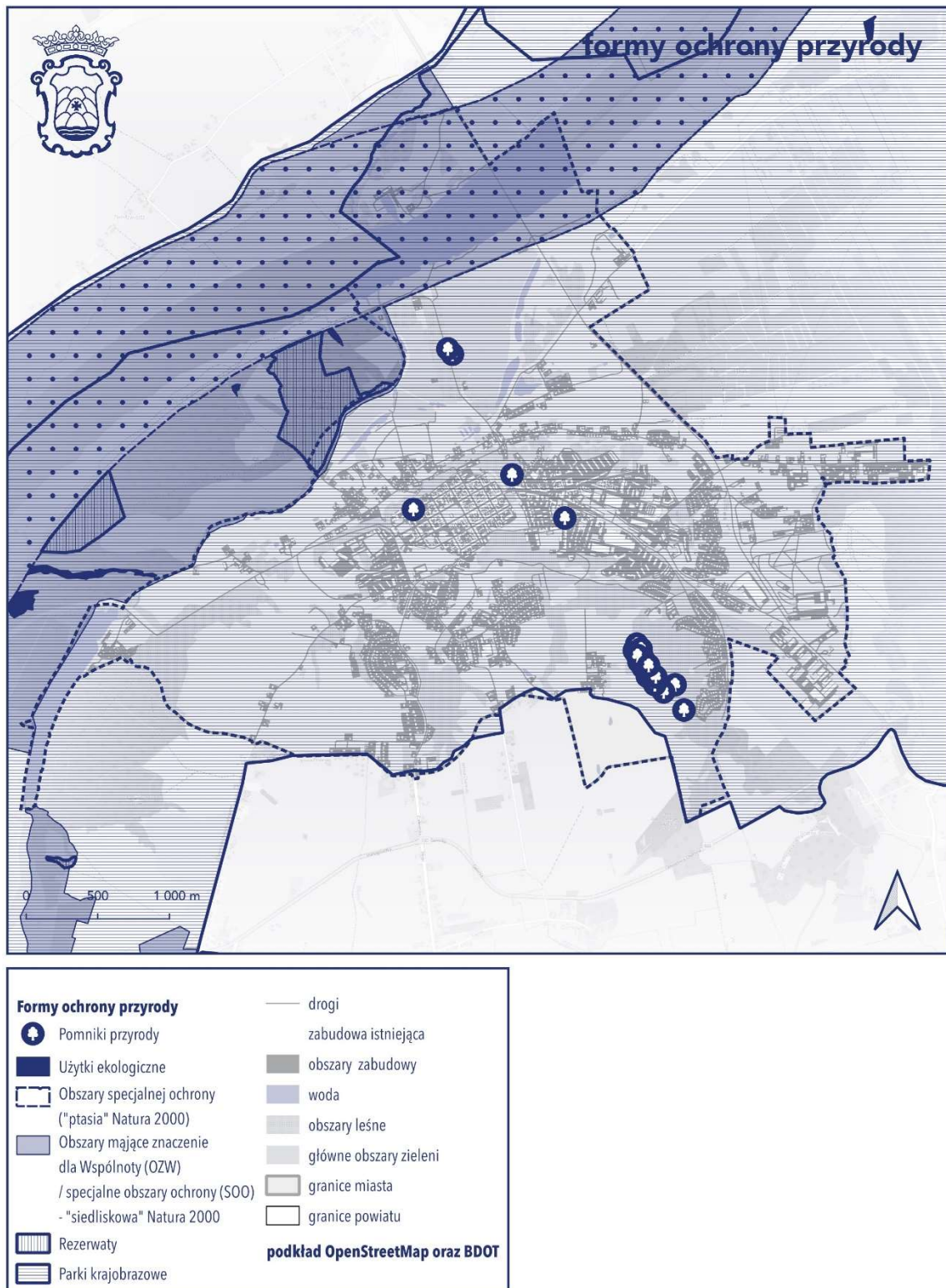
Rzeka Wisła położona jest marginalnie w stosunku do miasta, na jego północnych obrzeżach. Na terenie miasta ma szerokość około 500 – 600 m. Od dawnych czasów Wisła aktywnie działała w dolinie zmieniając jej kształt. Urozmaicony krajobraz doliny Wisły, znaczące walory krajobrazowe powiązanego środowiska kulturowego oraz przyrodniczego sprawiły, że obszar doliny Wisły został w 1993 roku objęty ochroną w formie Parku Krajobrazowego. Obszar ten od 2018 roku funkcjonuje pod nazwą Zespołu Parków Krajobrazowych Nad Dolną Wisłą.

Rysunek 1. Mapa hipsometryczna Chełmna

Źródło: Opracowanie Piotr Murawski na podstawie Mapy Topograficznej 1992, geoportal.gov.pl.

Gmina Miasto Chełmno w przeważającej części znajduje się w obszarze Chełmińskiego Parku Krajobrazowego, stanowiącego część Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. Położenie względem pozostałych form ochrony przyrody zaprezentowano na poniższej mapie.

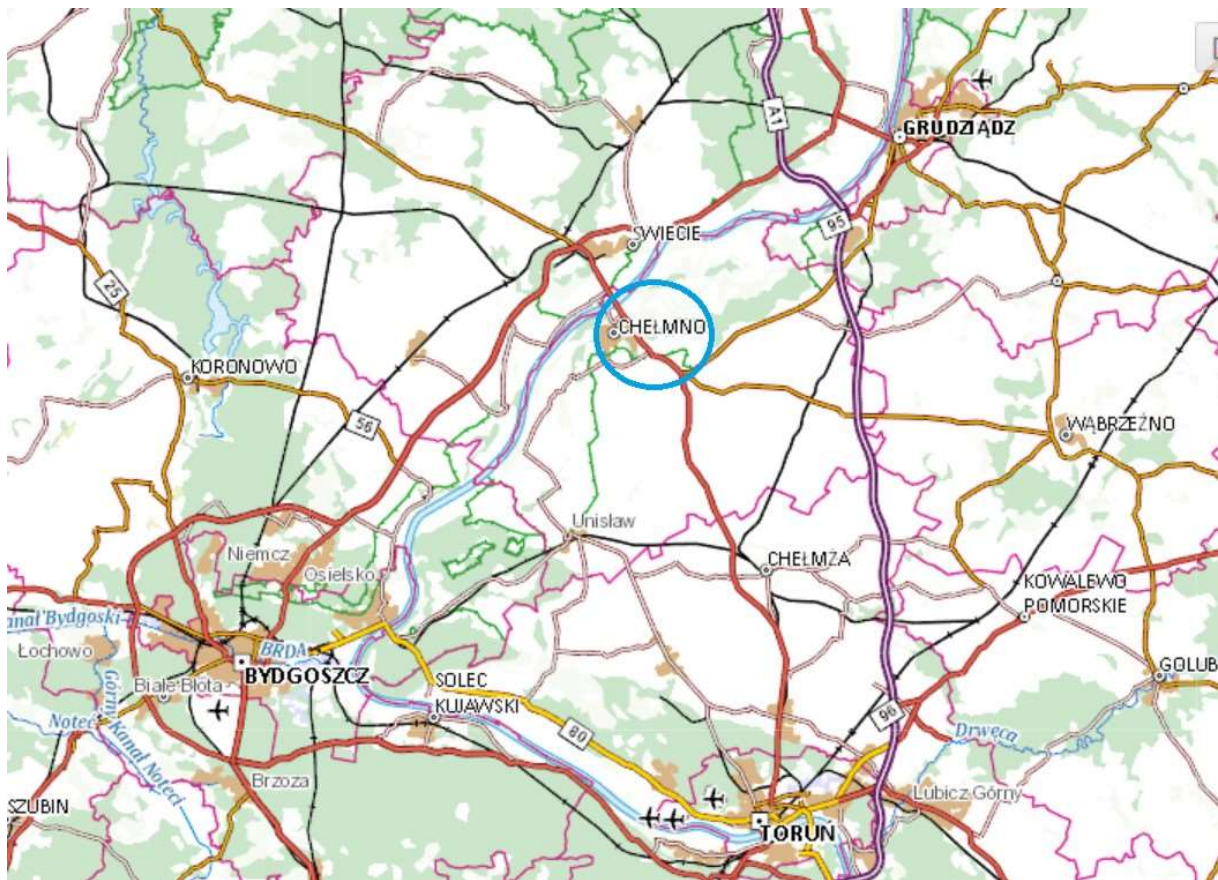

Rysunek 2. Przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody na terenie oraz w sąsiedztwie Miasta Chełmna
 Źródło: Opracowanie Hanna Obracht-Prondzyńska na podstawie geoserwis.gdos.gov.pl.

Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna Gminy Miasta Chełmna opiera się o układ dróg krajowych i wojewódzkich. Położenie względem istniejącego układu komunikacyjnego Chełmna należy opisać następującymi zmiennymi:

- położone przy drodze krajowej nr 91 Gdańsk-Toruń-Łódź-Częstochowa,
- 9 km od węzła drogi ekspresowej S5 Świecie Zachód (dowiązanie poprzez DK nr 91),
- 21 km od węzła autostrady A1 Lisewo (dowiązanie poprzez DK nr 91 oraz DW548),
- 7 km od drogi krajowej nr 55 Stolno-Nowy Dwór Gdański (S7),
- 9 km od drogi wojewódzkiej 240 w kierunku Chojnic, Słupska i Koszalina.

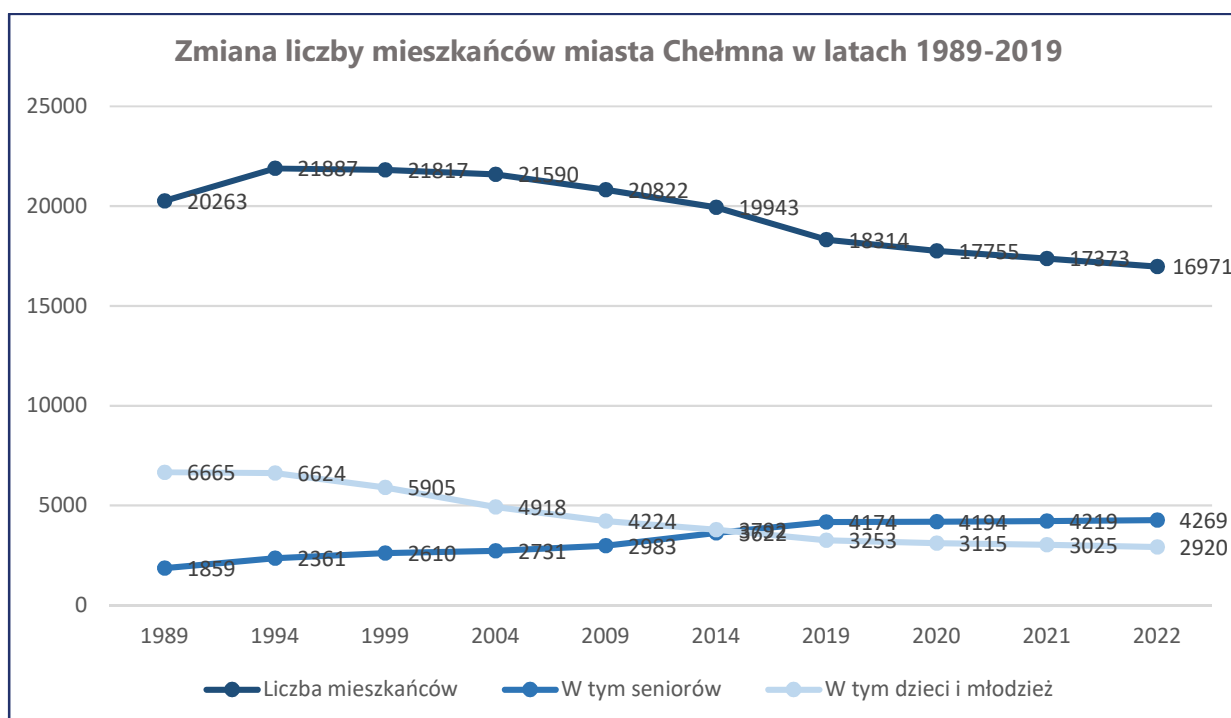

Rysunek 3. Położenie Chełmna względem sieci dróg krajowych i wojewódzkich
Źródło: geoportal.gov.pl.

Na terenie Gminy Miasta Chełmna historycznie kończyły bieg dwie linie kolejowe: nr 248 Kornatowo-Chełmno (otwarta w 1883 roku, zawieszono połączenia pasażerskie w 1991, a towarowe w 1993 roku, ostatecznie rozebrana w 2000 roku) oraz nr 246 Toruń Wschodni-Chełmno przez Unisław Pomorski (otwarta w 1912 r., zamknięte połączenia pasażerskie na odcinku Unisław Pomorski-Chełmno w 1969 r.). Obecnie najbliższe położone stacje kolei regionalnej znajdują się w: Terespolu Pomorskim gm. Świecie (położona 10,6 km od Rynku w Chełmnie), Unisławiu, gm. Unisław (położona 17,9 km od Rynku) oraz w Kornatowie gm. Lisewo (położona 20,6 km od Rynku). Najbliższa stacja obsługiwana przez połączenia kolejowe dalekobieżne znajduje się w Laskowicach Pomorskich gm. Jezewo 18,6 km od Rynku w Chełmnie.

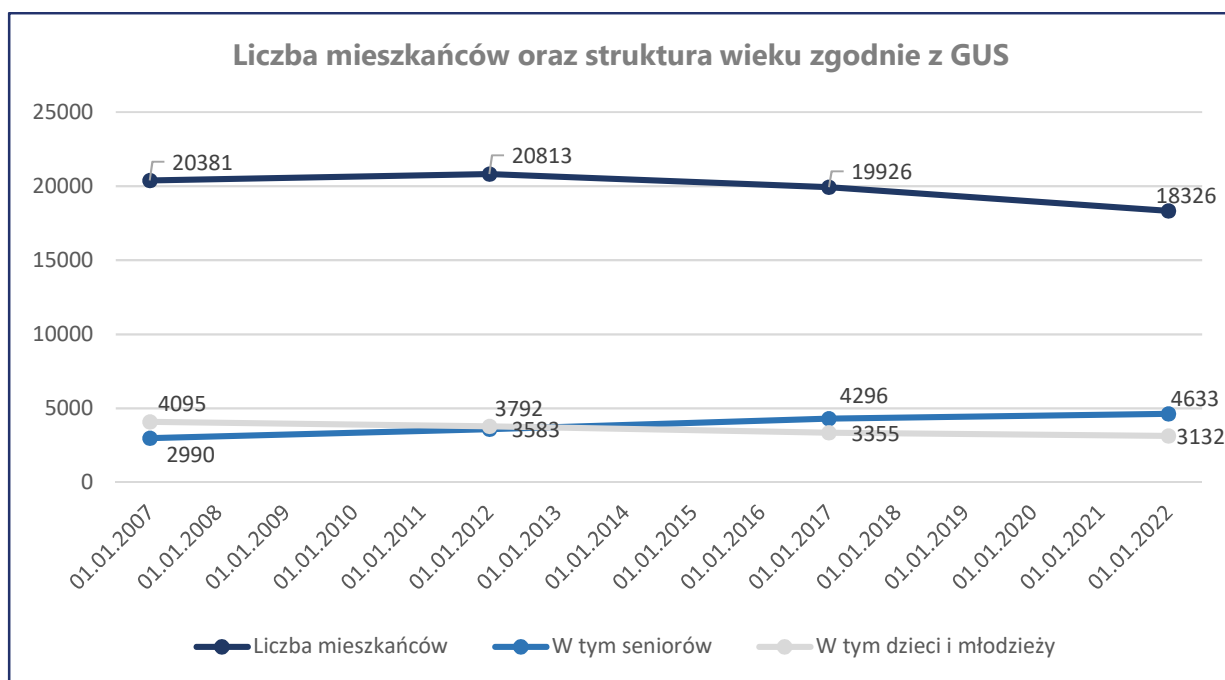
1.2. Ludność, procesy demograficzne i kapitał społeczny

Struktura społeczności miasta Chełmna przechodzi znaczące zmiany. Nieprzerwanie od 1994 roku następuje spadek liczby mieszkanki i mieszkańców. Ogólna liczba mieszkańców, zgodnie z ewidencją ludności (liczba osób posiadających meldunek stały lub czasowy) spadła z niemal 22 000, w szczytowym momencie, do 16 971 osób na dzień 31.12.2022 r. Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców znacząco zmienia się również struktura wiekowa. W 1989 r. mieszkańcy w wieku senioralnym (kobiety 60+, mężczyźni 65+) stanowili niespełna 9,2% ogólnej liczby mieszkańców, zaś na koniec 2022 r. seniorzy przekroczyli 25% ogólnej liczby mieszkańców Chełmna. Dzieci i młodzież do 18 roku życia w 1989 roku stanowili niemal 32,9% liczby mieszkańców. Na koniec 2022 roku najmłodsza grupa mieszkańców stanowiła niespełna 17,2% mieszkańców Chełmna. Zmianę liczby mieszkańców, zgodnie z danymi ewidencji ludności, obrazuje poniższy wykres.

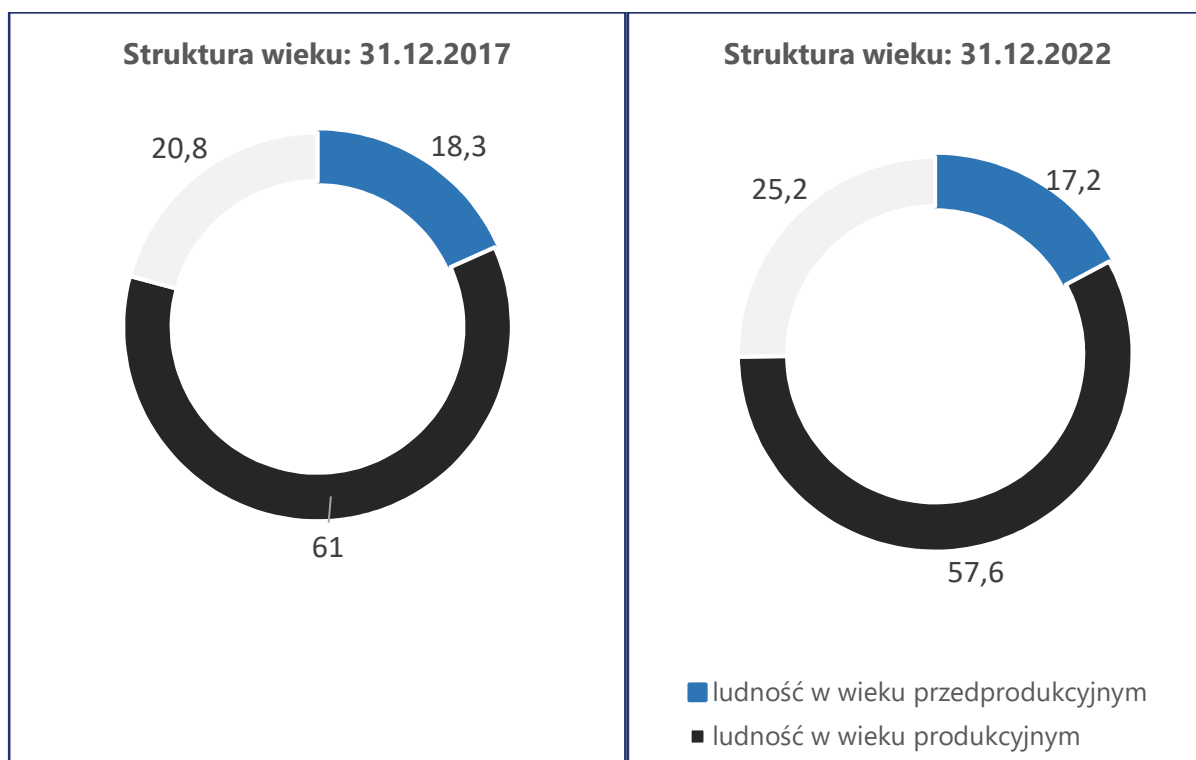
Wykres 1. Zmiany demograficzne społeczności miasta Chełmna w latach 1989-2022
Źródło: Liczba osób zameldowanych na pobyt stały lub czasowy, WSO, UM Chełmno.

Powyższe dane pochodzą z ewidencji ludności prowadzonej przez Urząd Miasta Chełmna i odnoszą się do meldunków stałych oraz czasowych zgłaszanych na terenie Gminy Miasta Chełmna. Odrębną metodykę szacowania liczby mieszkańców stosuje Główny Urząd Statystyczny. W związku z powyższym przygotowano analogiczne zestawienie danych dotyczących liczby mieszkańców Miasta Chełmna, zgodnie z danymi GUS, przedstawione poniżej.

Wykres 2. Liczba oraz struktura wieku mieszkańców Miasta Chełmna na podstawie danych GUS.
 Źródło: GUS, Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 grudnia.

Dla zobrazowania zmiany struktury wieku mieszkanek i mieszkańców Miasta Chełmna, przygotowano dwa poniższe wykresy, prezentujące dane z 2017 oraz 2022 roku.

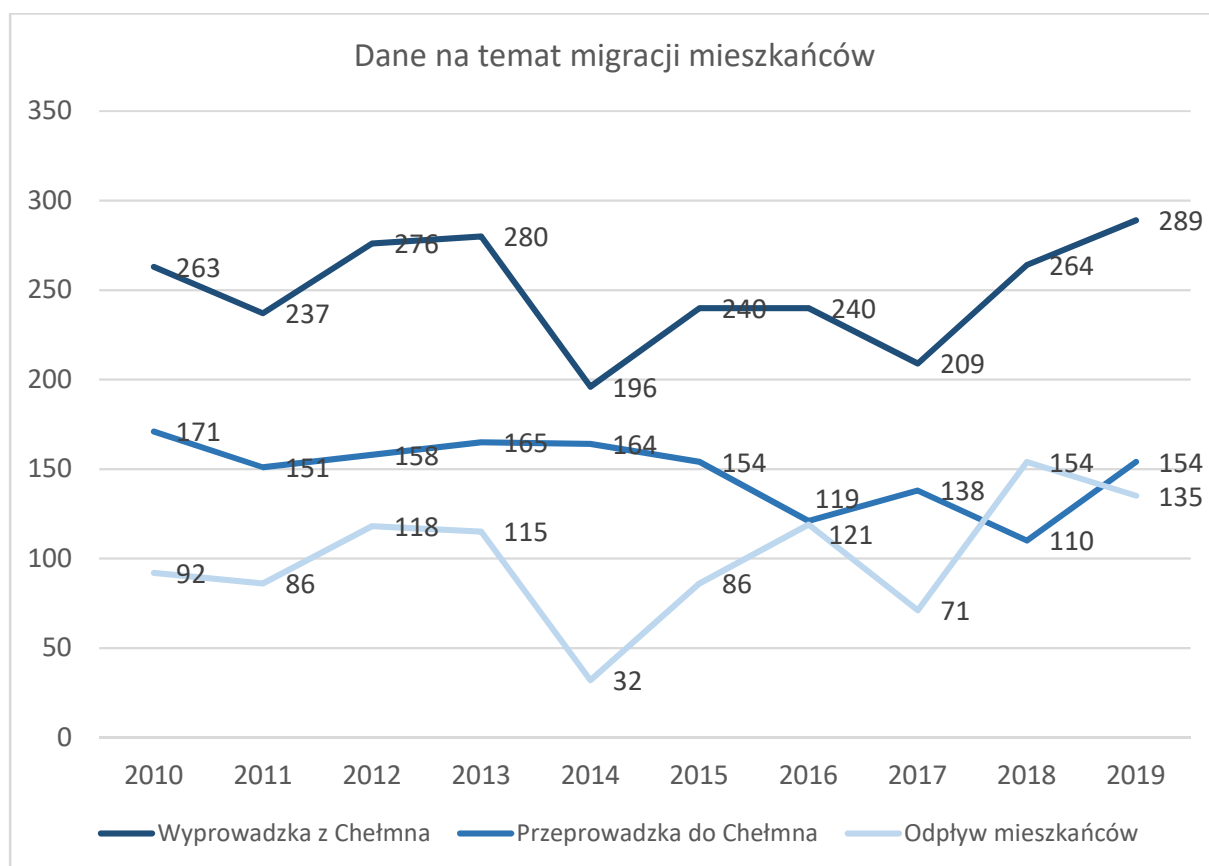

Wykres 3. Struktura wieku mieszkańców Chełmna
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ewidencji ludności.

Powyższe dane są rozbieżne w zakresie poszczególnych wartości liczbowych, jednakże prezentują spójne trendy. Miasto Chełmno wyludnia się – zmniejsza się ogólna liczba mieszkańców.

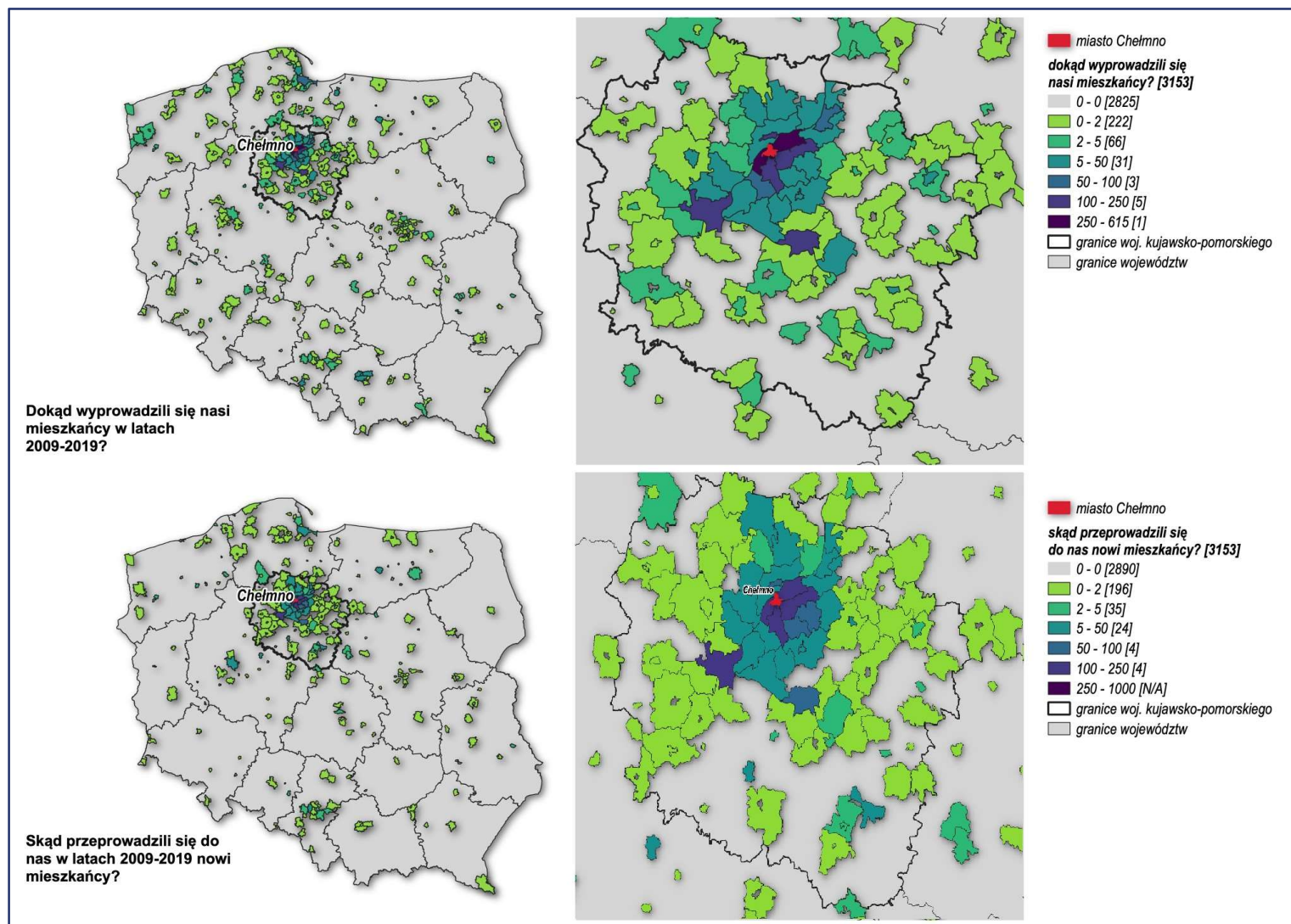
Dynamiczną przemianą ulega również struktura wieku mieszkańców. Tylko pomiędzy 2017 a 2022 rokiem udział seniorów wzrósł o niemal 5%. W tym samym czasie zmniejszeniu uległa zarówno liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież) – spadek o 1,1%, ale również osób w wieku produkcyjnym o 3,4 %.

Analizując uwarunkowania społeczne miasta, przygotowano zestawienie liczby nowych zameldowań na terenie miasta Chełmna oraz uwzględniając liczbę wymeldowań z terenu miasta Chełmna. Następnie przedstawiono różnicę pomiędzy tymi danymi. Kompletnie zestawienie prezentuje poniższy wykres. Dane za okres 2010-2019 (dotychczas GUS nie udostępnił danych o analogicznym poziomie szczegółowości dla lat 2020-2023), jednoznacznie wskazują tendencje związane z wyprowadzkami mieszkańców miasta Chełmna. Różnica pomiędzy wyprowadzkami z terenu miasta a osobami wprowadzającymi się do Chełmna wynoszą od 32 do nawet 154 osób rocznie.

Wykres 4. Zestawienie na temat migracji z i do miasta Chełmna w latach 2010-2019
Źródło: demografia.stat.gov.pl.

Migracje z terenu miasta Chełmna są jedną z dwóch podstawowych przyczyn związanych z niekorzystną sytuacją demograficzną oraz spadkiem liczby mieszkańców. Poniższy rysunek przedstawia rozkład przestrzenny głównych kierunków migracji mieszkańców miasta Chełmna, jak również kierunki z których napływają nowi mieszkańcy.

Rysunek 4. Rozkład przestrzenny migracji wewnętrznych z i do Miasta Chełmna w latach 2010-2019
 Źródło: Hanna Obracht-Prondzyńska.

Uzupełnienie powyższych statystyk stanowi poniższe zestawienie tabelaryczne prezentujące dziesięć najczęstszych kierunków migracji z i do miasta Chełmna.

Tabela 1. Najczęstsze kierunki wyprowadzek z terenu Gminy Miasta Chełmna w latach 2010-2019

L.p.	Kierunek wyprowadzek z Chełmna	L. O.	Kierunek przeprowadzek do Chełmna	L. O.
1	Gmina wiejska Chełmno	615	Gmina wiejska Chełmno	217
2	Miasto Bydgoszcz	211	Gmina Kijewo Królewskie	152
3	Gmina Stolno	201	Gmina Stolno	135
4	Gmina Kijewo Królewskie	197	Gmina i Miasto Świecie	122
5	Gmina i Miasto Świecie	181	Miasto Bydgoszcz	111
6	Miasto Toruń	149	Gmina Papowo Biskupie	66
7	Miasto Gdańska	76	Gmina Lisewo	58
8	Miasto Grudziądz	75	Miasto Toruń	57
9	Gmina Unisław	51	Gmina Unisław	45
10	Miasto Gdynia	48	Miasto Grudziądz	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie demografia.stat.gov.pl.

Dodatkowo należy przywołać zestawienie przepływów ludności w latach 2019-2022, przygotowane na podstawie Bazy Demografia GUS (demografia.stat.gov.pl), agregującej dane na temat przepływów mieszkańców do poziomu województw. Zgodnie z poniższymi danymi dominują lokalne migracje w ramach województwa kujawsko-pomorskiego. Większe przepływy ludności obserwuje się ponadto względem województwa pomorskiego oraz wielkopolskiego.

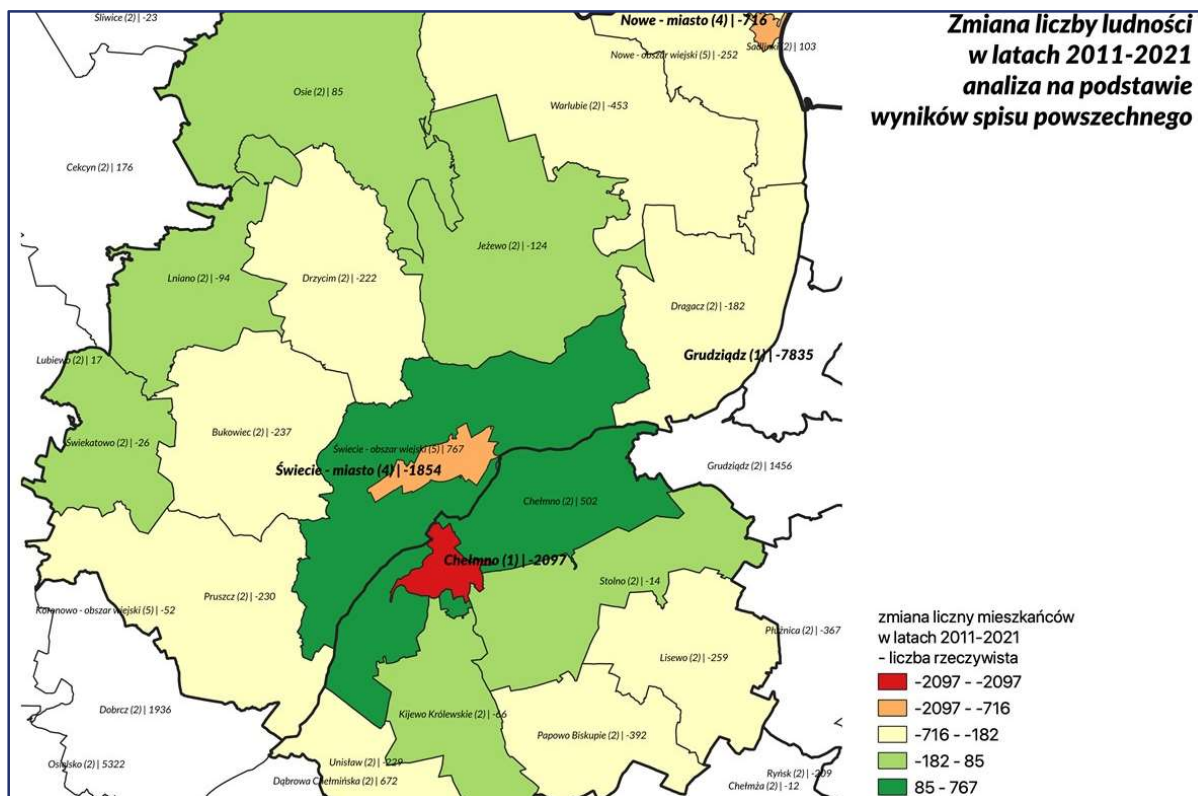
Tabela 1 Migracje wewnętrzne z i do Miasta Chełmna w latach 2019-2022

Region	2019			2020			2021			2022		
	Napływ	Odpyły	Różnica	Napływ	Odpływ	Różnica	Napływy	Odpływy	Różnica	Napływ	Odpływy	Różnica
Dolnośląskie	0	1	-1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Kujawsko-Pomorskie	133	219	-86	89	182	-93	90	164	-74	53	186	-133
Lubelskie	0	7	-7	0	0	0	0	1	-1	0	0	0
Lubuskie	0	2	-2	0	1	-1	0	1	-1	0	2	-2
Łódzkie	0	0	0	1	1	0	0	0	0	4	1	3
Mazowieckie	6	8	-2	0	9	-9	6	3	3	1	7	-6
Małopolskie	0	0	0	1	3	-2	2	0	2	0	0	0
Opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	-1
Podkarpackie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podlaskie	0	1	-1	1	1	0	1	0	1	1	2	-1
Pomorskie	4	31	-27	1	17	-16	5	19	-14	5	13	-8
Śląskie	2	2	0	0	3	-3	1	5	-4	1	0	1
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	-1
Warmińsko-Mazurskie	3	3	0	1	4	-3	0	6	-6	1	2	-1

Wielkopolskie	5	9	-4	6	11	-5	4	8	-4	2	14	-12
Zachodniopomorskie	1	6	-5	8	3	5	0	13	-13	2	5	-3
SUMA:	154	289	-135	109	236	-127	110	220	-110	70	234	-164

Źródło: opracowanie własne na podstawie demografia.stat.gov.pl.

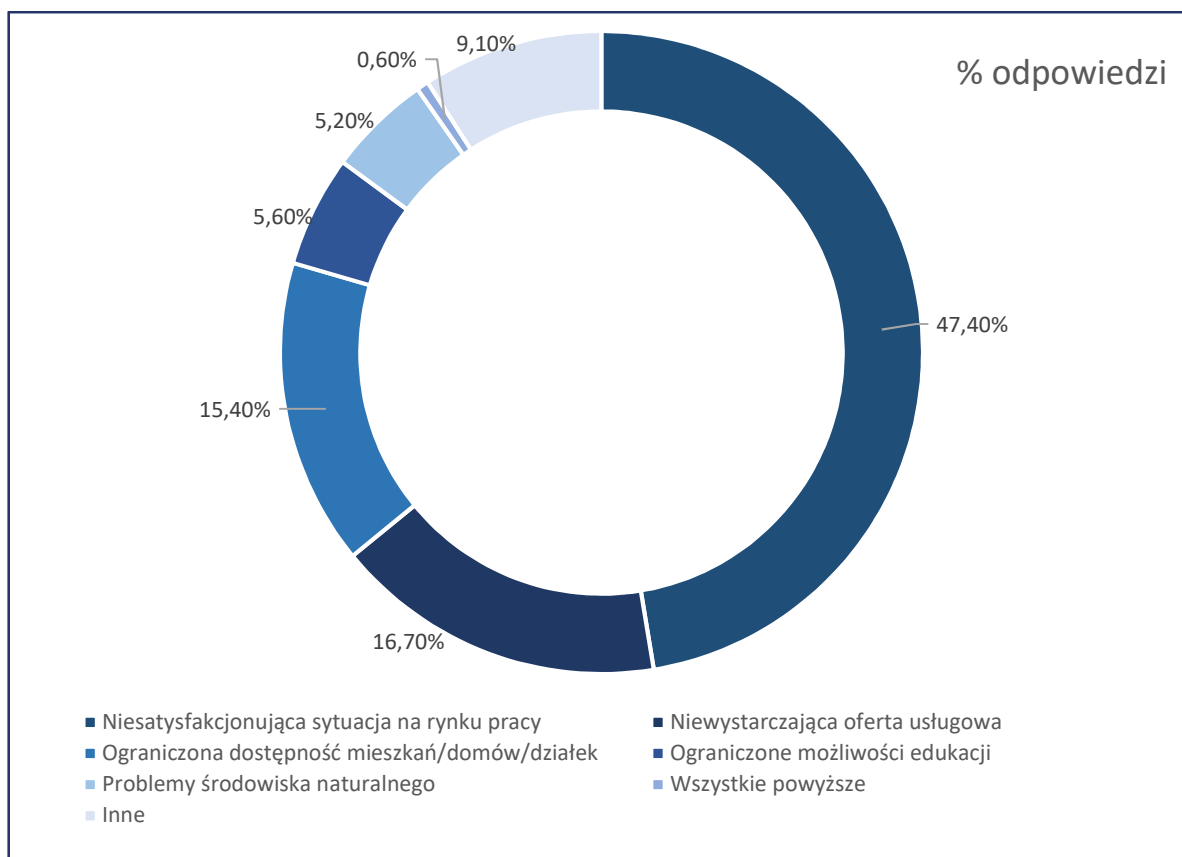
Zaprezentowane dane wskazują na dynamicznie zachodzące procesy suburbanizacji, zaś migracje jako jeden z głównych powodów depopulacji Miasta Chełmna. Zaznaczenia wymaga fakt, że dominującym kierunkiem migracji są gminy województwa kujawsko-pomorskiego. W latach 2010-2019 aż 615 osób wybrało jako miejsce migracji Gminę Wiejską Chełmno. Dla uzupełnienia obrazu suburbanizacji oraz migracji wewnętrznych z i do Miasta Chełmna, warto odnieść się dodatkowo do analizy zmiany liczby mieszkańców w sąsiadujących z Chełmnem gminach. Opierając się wyłącznie na spisie powszechnym (zestawienie danych za 2011 i 2021 rok) należy przyjąć, że Chełmno przez ostatnie 10 lat utraciło ponad 2000 mieszkańców. Cały powiat chełmiński wyludnił się w tym czasie o ponad 2500 mieszkańców. Nie jest to jednak wyłącznie ubytek liczby mieszkańców miasta. Spora część mieszkańców wyprowadzających się z Chełmna wybiera ościenne gminy, przede wszystkim Gminę Chełmno, ale również Gminę Stolno oraz Gminę Kijewo Królewskie. Ten przepływ wyraźnie widać, gdy zmapujemy zmiany liczby mieszkańców. Na tym tle bezpośrednie otoczenie Chełmna charakteryzuje się zdecydowanie bardziej pozytywnymi trendami niż pozostałe gminy powiatu chełmińskiego. Analogiczna sytuacja za rzeką Wisłą dotyczy obszaru wiejskiego Gminy Świecie, będącego najczęstszym miejscem wyprowadzek Świecianek i Świecian.

Rysunek 5. Przestrzenny rozkład zmiany liczby mieszkańców miast Chełmno i Świecie pomiędzy 2011 a 2021 rokiem. Źródło: Opracowanie Hanna Obracht-Prondzyńska na podstawie danych GUS.

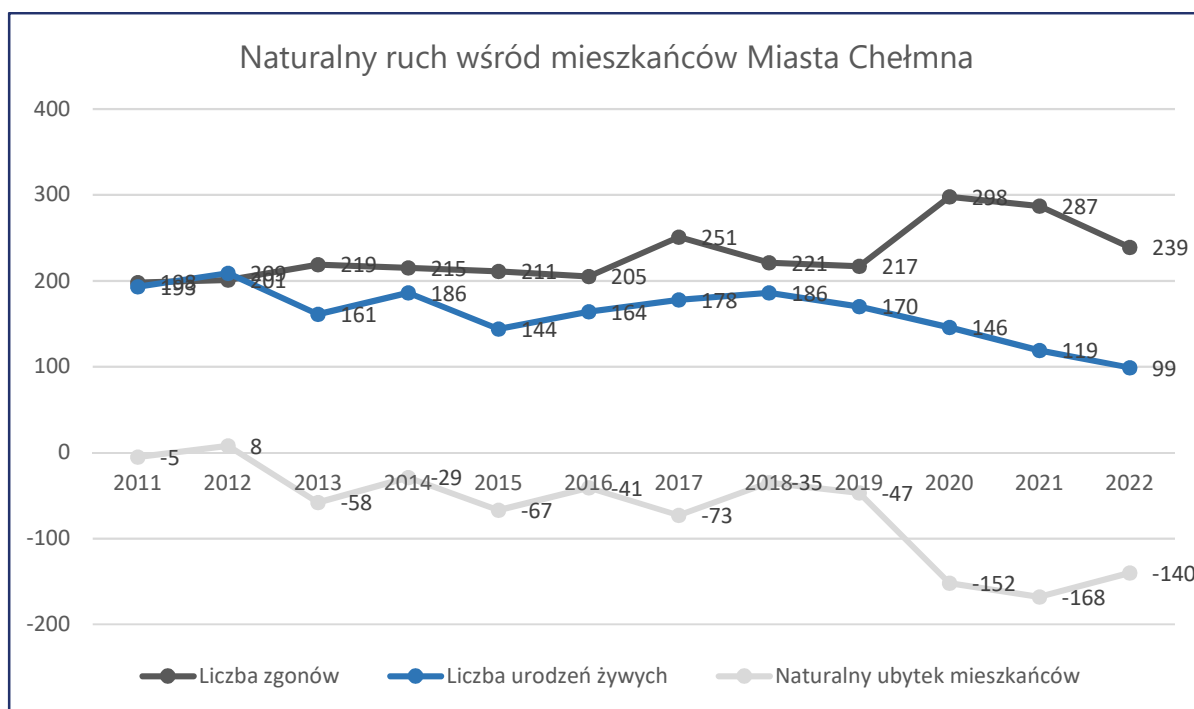
W przeprowadzonych w 2019 r. pod hasłem #MiastoŻyje badaniach społecznych na próbie 5% mieszkańców miasta Chełmna, jedno z zadanych pytań dotyczyło przyczyn wyprowadzek z Chełmna.

Dominującą odpowiedzią na pytanie była: *niesatysfakcjonująca sytuacja na rynku pracy*. Szczegółowe wyniki, pochodzące ze strony *miastozyje.chelmno.pl*, przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 5. Odpowiedź na pytanie "Co byłoby przyczyną wyprowadzki z Chelmska?"
 Źródło: opracowanie własne, *miastozyje.chelmno.pl*.

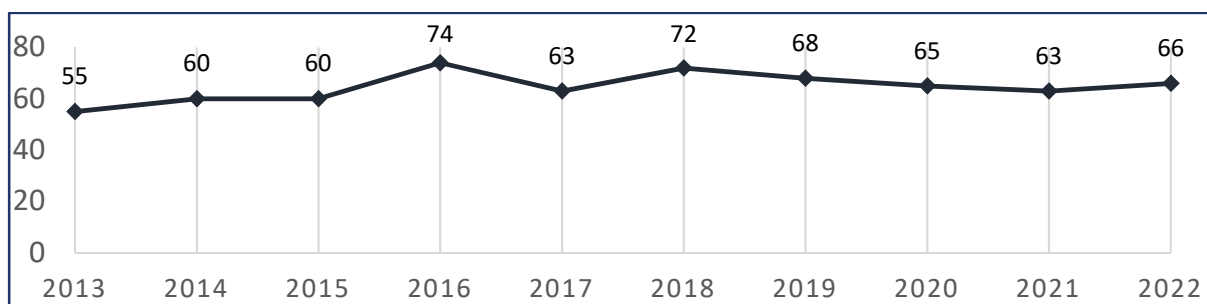
Drugim, kluczowym dla depopulacji miasta czynnikiem jest postępujące się starzenie społeczeństwa oraz ubytek naturalny ludności. Poniższy wykres prezentuje łącznie dane na temat liczby urodzeń żywych oraz liczby zgonów, zgodnie z danymi GUS. Ruch naturalny ludności został scharakteryzowany poprzez trzy wskaźniki: (1) liczby urodzeń żywych, (2) liczby zgonów oraz (3) różnicy ww. wskaźników, jako naturalny ubytek mieszkańców. W analizowanym czasie, wyłącznie w 2012 roku odnotowano nieznaczny naturalny wzrost liczby mieszkańców. W pozostałych latach wynik jest każdorazowo ujemny. Przyspieszenie procesu widoczne jest od 2020 roku, kiedy to rozwijająca się pandemia COVID-19 spowodowała wzrost śmiertelności o ponad 20%. Tak złe dane są zbieżne z sytuacją w całym kraju, gdzie od 2020 roku obserwowany jest radykalny spadek liczby urodzeń (w 2022 roku narodziło się najmniej dzieci od II Wojny Światowej), jak również wysokie wskaźniki śmiertelności.

Wykres 6. Ruch naturalny ludności Miasta Chełmna w latach 2011-2022
Źródło: GUS.

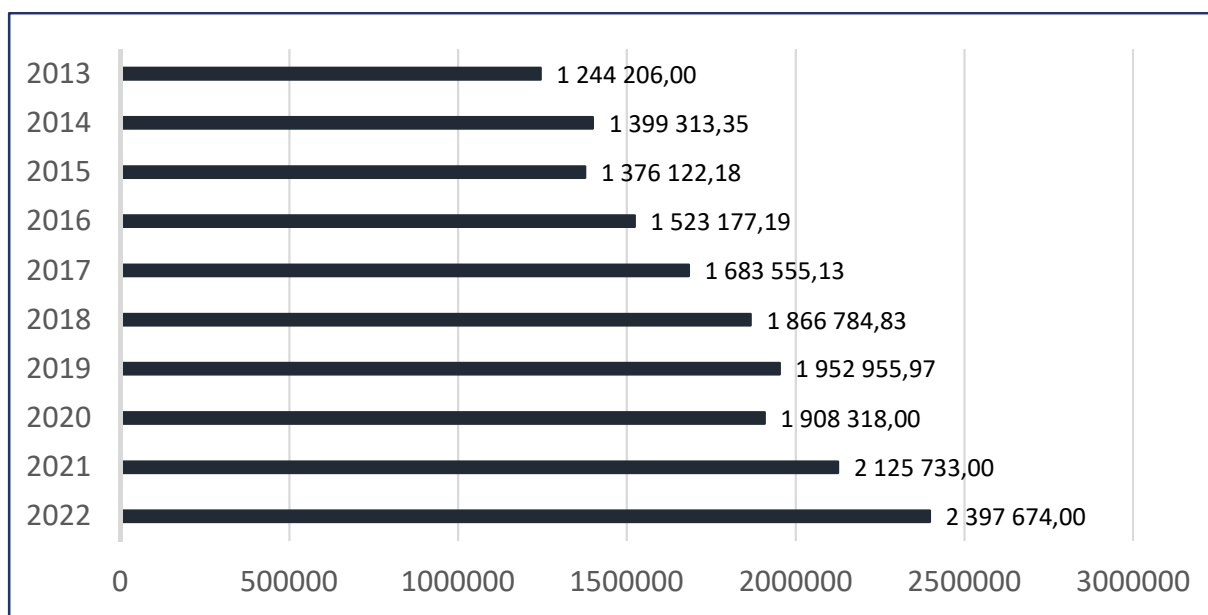
1.3. Polityka społeczna

W związku ze wzrostem liczby osób w wieku senioralnym obserwuje się wzrost liczby osób tracących samodzielność, wymagających wsparcia Gminy w codziennej egzystencji. Sytuację tę bardzo dobrze obrazuje wskaźnik dotyczący liczby osób oraz wysokości kosztów wynikających z umieszczenia mieszkańców miasta w domach pomocy społecznej (DPS), których pobyt jest finansowany lub współfinansowany przez Miasto Chełmno.

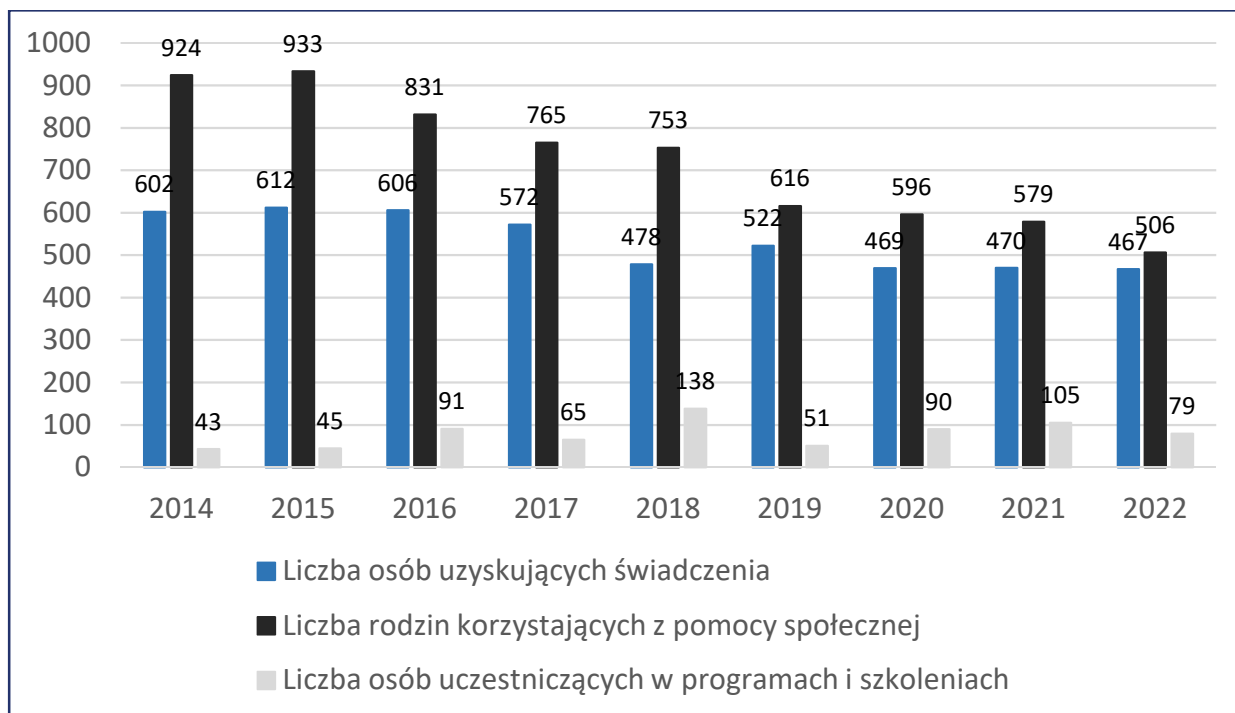
Wykres 7. Liczba osób w DPS, których pobyt jest finansowany/współfinansowany ze środków Miasta Chełmna
Źródło: dane MOPS Chełmno.

Wzrastająca liczba osób niesamodzielnych wymagających skierowania do DPS z finansowaniem lub współfinansowaniem ze środków Gminy, zgodnie z informacjami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmnie, wynikają z osamotnienia seniorów (migracja dzieci, często zagraniczna), niskich świadczeń emerytalnych niepozwalających na samodzielne opłacenie DPS, jak również porzucanie odpowiedzialności za członków rodziny na rzecz gminy.

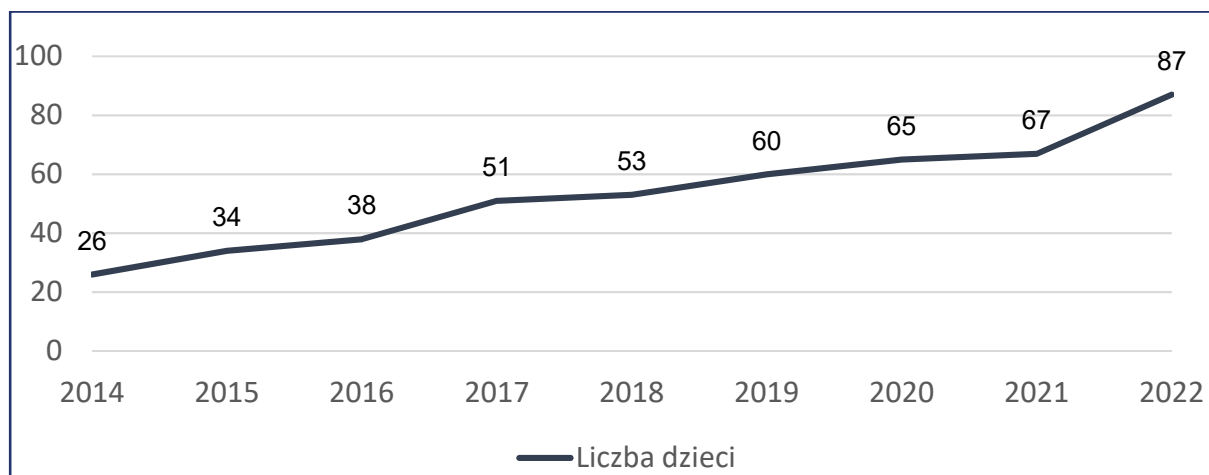
Wykres 8. Roczny koszt finansowanego/współfinansowanego ze środków Miasta Chełmna kosztów przebywania w DPS
 Źródło: dane MOPS Chełmno.

Zmiana struktury demograficznej społeczności Miasta Chełmna przekłada się również na zmianę struktury i specyfiki realizowanego wsparcia w ramach pomocy społecznej. Od 2015 roku sukcesywnie spada liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej coraz częściej dotyka różnorodnych form wsparcia projektowego, indywidualnie programowanego pod konkretnych beneficjentów. Liczbę osób korzystających z pomocy społecznej, osób uzyskujących świadczenia oraz uczestniczących w programach i szkoleniach obrazuje wykres.

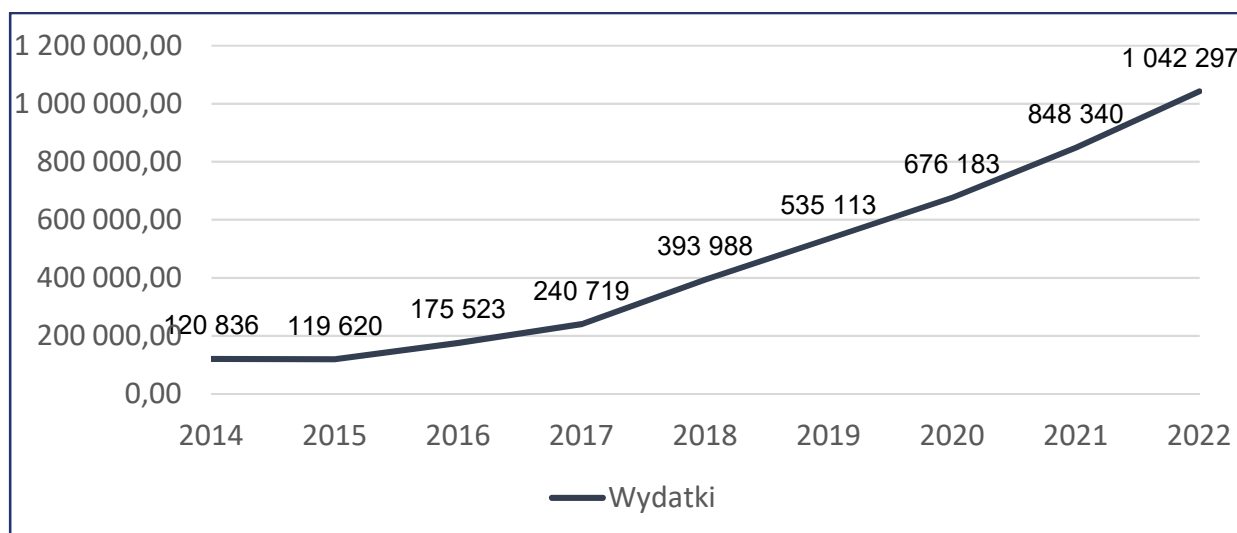
Wykres 9. Zestawienie liczby uczestników form pomocy społecznej w latach 2014-2022
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Chełmno.

Wśród wyzwań pomocy społecznej rośnie znaczenie objęcia opieką na podstawie pieczy zastępczej. Wskaźnik ten można uznać za obrazujący kondycję rodzin. Objęcie pieczą zastępczą najczęściej następuje w konsekwencji interwencji kryzysowej i konieczności zabezpieczenia opieki nad dzieckiem poza rodziną. Od 2014 roku obserwowany jest sukcesywny wzrost liczby dzieci objętych wsparciem instytucjonalnym w postaci opieki zastępczej. Szczegółowe dane obrazuje poniższy wykres.

Wykres 10. Informacja na temat liczby dzieci objętych wsparciem w ramach pieczy zastępczej w latach 2014-2022
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Chełmno.

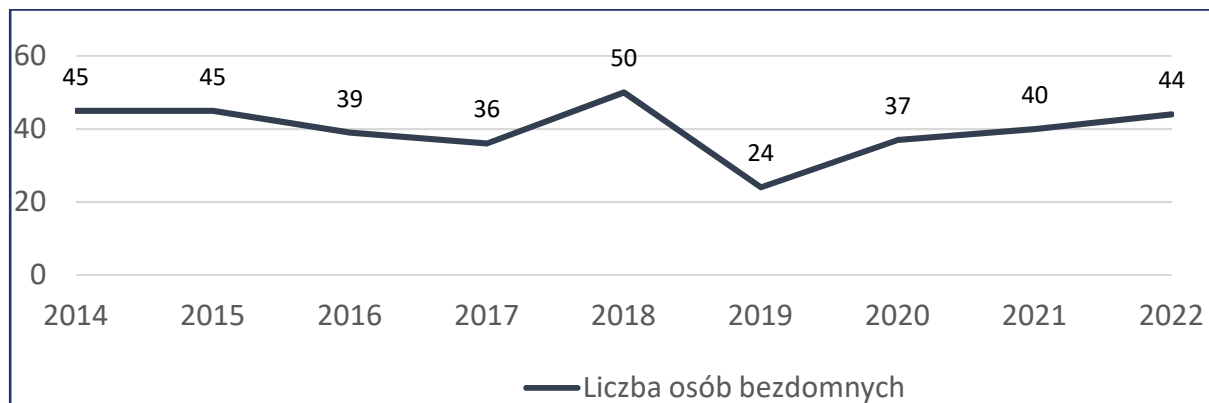
Niniejsza forma wsparcia stanowi jednoznacznie potrzebne narzędzie zapewnienia opieki nad najmłodszymi mieszkańcami Chełmna. Realizacja tego zadania finansowana jest ze środków własnych samorządu, dystrybuowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmnie. Finansowanie opieki zastępczej jest jednym z najszybciej rosnących kosztów realizacji form wsparcia w ramach opieki społecznej. Informacja na temat ponoszonych kosztów tego zadania została zaprezentowana na poniższym wykresie.

Wykres 11. Wysokość środków (w zł) wydatkowanych na finansowanie pieczy zastępczej
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Chełmno.

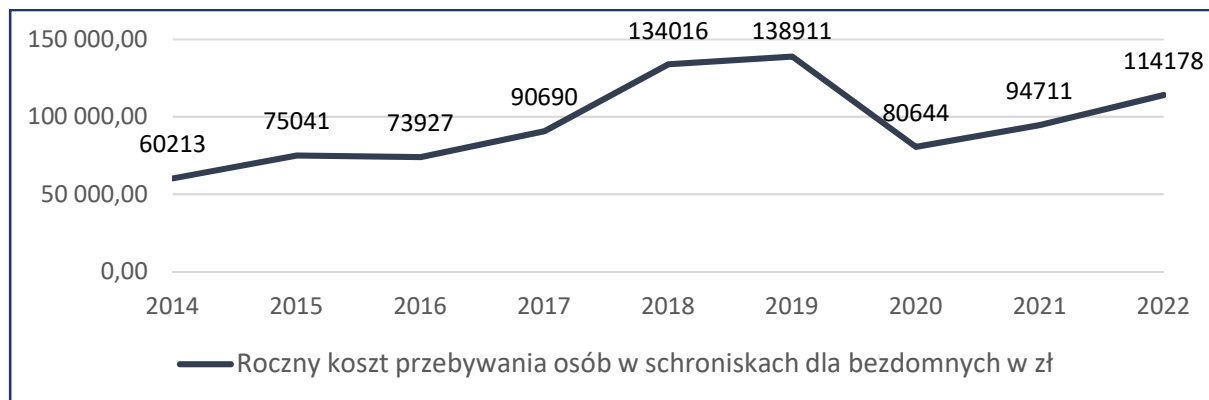
Wśród wyzwań z pogranicza pomocy społecznej oraz polityki mieszkaniowej konieczne jest zaprezentowanie informacji dotyczących skali zjawiska bezdomności wśród mieszkańców Chełmna. Dane zaprezentowano na poniższym wykresie. Znacząca różnica pomiędzy 2018 a 2019 rokiem wynika z ustawowej zmiany definicji bezdomności, zmiana ta przekładała się wyłącznie na teoretyczną

kwalifikację danej osoby. Od 2021 roku realizowany był pilotażowy projekt wychodzenia z kryzysu bezdomności, który od 2023 roku jest ustanowiony jako stały program miejski, wdrażany w oparciu o zasadę „najpierw mieszkanie”. Cztery lokale, stanowiące część gminnego zasobu mieszkaniowego, stanowią mieszkania aktywności społecznej, w których przy wsparciu opiekunów osoby w kryzysie bezdomności uczą się samodzielności, docelowo osiągając samodzielność.

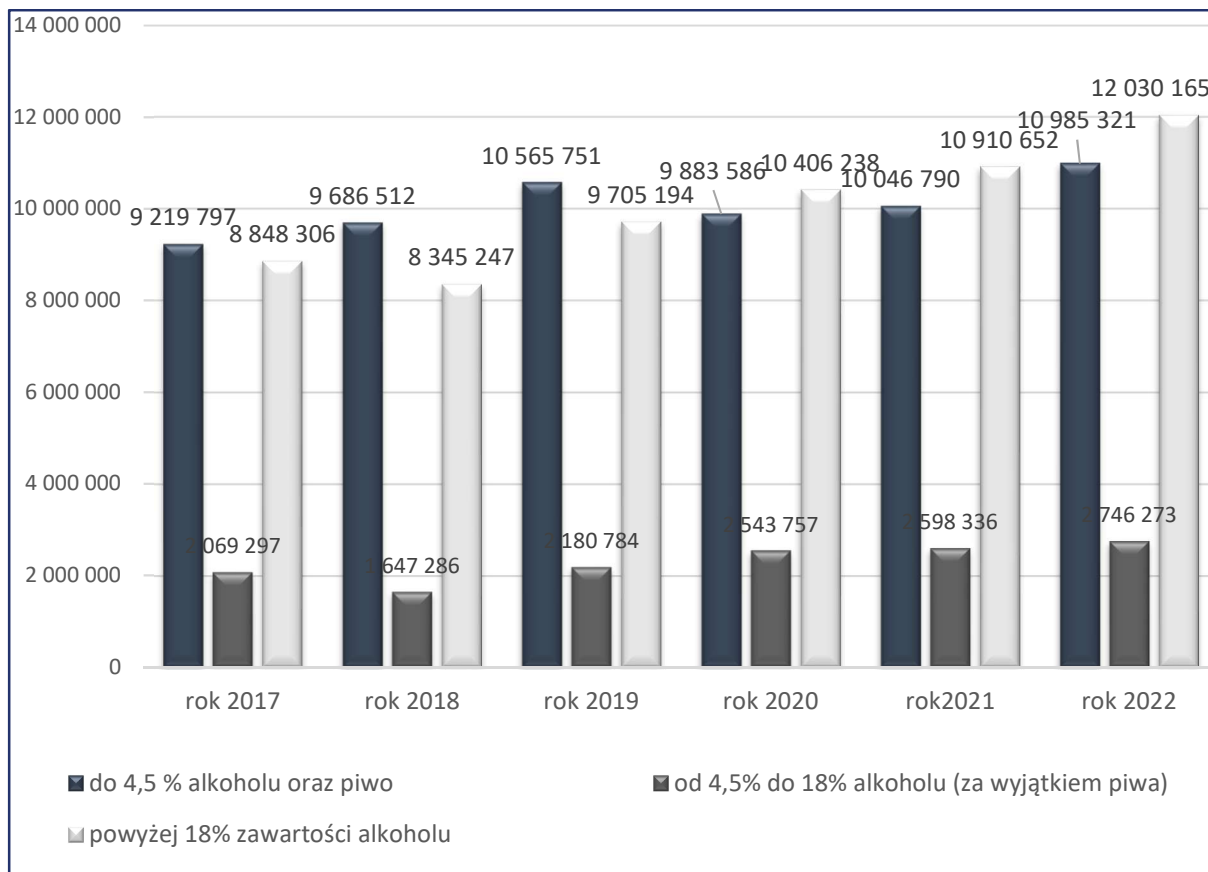
Wykres 12. Liczba osób bezdomnych z terenu Miasta Chełmna
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Chełmno.

Usamodzielnianie mieszkańców w kryzysie bezdomności jest ważnym zadaniem z punktu widzenia pomocy społecznej oraz ogólnego interesu społeczności Miasta. Jednostka samorządu terytorialnego ma obowiązek zapewnienia dachu nad głową osobom w kryzysie bezdomności w okresie zimowym. Powyższe zadanie realizowane jest poprzez udostępnienie schronisk dla bezdomnych, w których koszt pobytu jest finansowany ze środków własnych Gminy. Koszty ponoszone w wyniku zapewnienia schronienia dla osób w kryzysie bezdomności obrazuje niniejszy wykres.

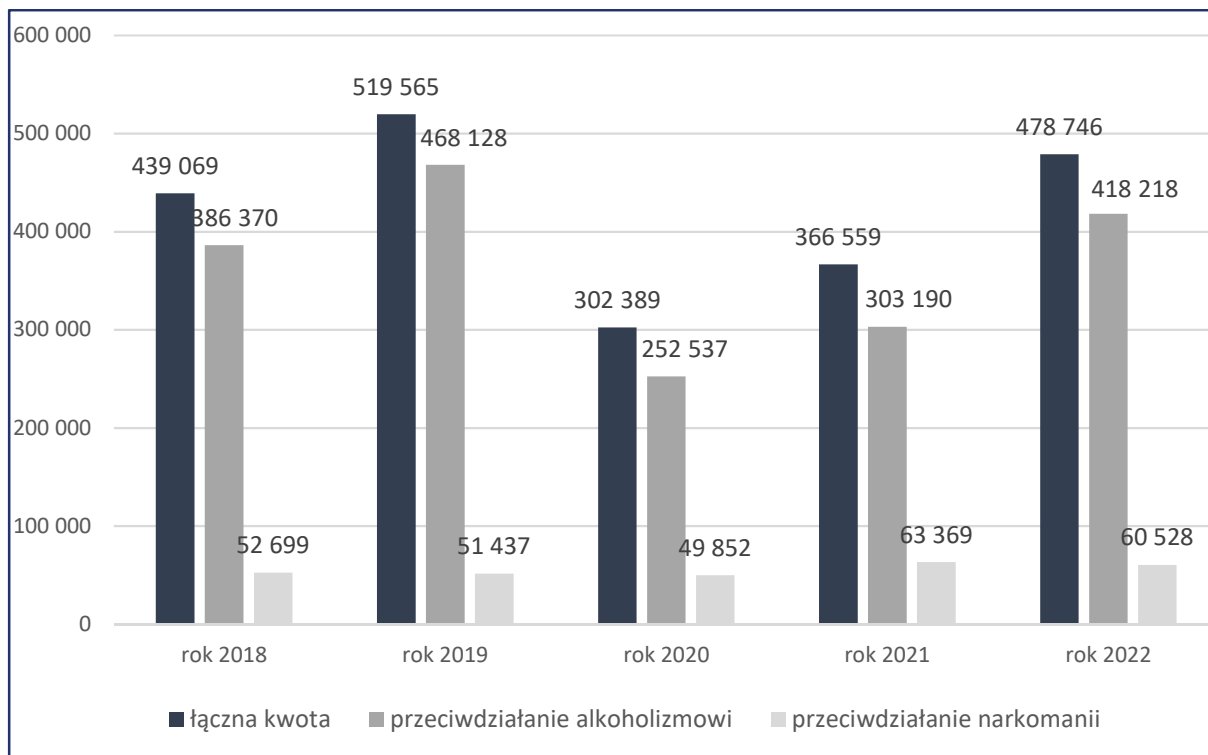
Wykres 13. Roczny koszt (w zł) pobytu osób bezdomnych w schroniskach.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Chełmno.

Jednym z kluczowych wyzwań pomocy społecznej są działania związane z profilaktyką oraz przeciwdziałaniem uzależnieniom. W ciągu ostatnich 5 lat regularnie wzrastają przychody związane z udziałem w podatku ze sprzedaży alkoholu. Część tych środków nie pochodzi jednak od mieszkańców Chełmna, a ościennych gmin realizujących bieżące zakupy na terenie Chełmna. Strukturę wydatków na alkohol obrazuje poniższy wykres.

Wykres 14. Struktura środków wydatkowanych na alkohol w granicach Gminy Miasta Chełmna w latach 2017-2022
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WSO UM Chełmno.

Część środków pochodzących ze sprzedaży alkoholu trafia do budżetu Miasta. Środki te są wydatkowane na podstawie Miejskiego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom. Program realizowany jest we współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmnie, Urzędu Miasta Chełmna oraz organizacji pozarządowych i służb mundurowych działających na terenie Miasta Chełmna. W latach 2020-2021 wydatkowanie środków na działania profilaktyczne zostało ograniczone, co wynikało z bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia uczestników wywołanego epidemią COVID-19 oraz wprowadzonymi środkami zaradczymi, m.in. ograniczającymi możliwość spotykania się, czy organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych czy społecznych. Od 2022 roku program profilaktyczny został przywrócony w pełnym zakresie. Szczegółowy podział środków wydatkowanych na przeciwdziałanie uzależnieniom obrazuje poniższym wykres. Należy zaznaczyć, że jednym z programów finansowanych z niniejszych środków jest program wychodzenia z kryzysu bezdomności – bezpośredniego następstwa problemu alkoholowego.

Wykres 15. Podział wydatkowania środków na przeciwdziałanie uzależnieniom w latach 2018-2022
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WSO UM Chełmno.

1.4. Edukacja i wychowanie

Oddziaływanie społeczności lokalnej na miejscową oświatę jest jednym z najistotniejszych aspektów działania samorządów terytorialnych. Władze samorządowe są organami prowadzącymi szkoły z określonymi w przepisach prawa kompetencjami i zadaniami.

Edukacja przedszkolna i opieka nad dziećmi do lat 3

Najmłodszym mieszkańcom Miasta opiekę zapewniają dwa żłobki „Bajka” i „Mis” prowadzone przez osoby fizyczne. Łącznie w jednostkach znajduje się 87 deklarowanych miejsc. Z opieki w żłobkach korzysta 52 dzieci, z tego 28 to mieszkańcy Chełmna.

W mieście funkcjonuje 5 przedszkoli, jedno samorządowe i 4 niepubliczne. Przy Szkole Podstawowej nr 4 utworzono oddział przedszkolny. Prowadzenie przedszkola specjalnego gmina powierzyła powiatowi. Przedszkola zapewniają miejsca wszystkim chętnym dzieciom.

Łączna liczba zameldowanych dzieci w wieku 3-6 lat (rocznik 2016-2019) to 558. Do przedszkoli uczęszcza łącznie 687 wychowanków (w tym dzieci 2,5 letnie oraz 107 to dzieci spoza Chełmna).

Miejskie Przedszkole „Tęczowy Zakątek” zlokalizowane jest w budynku przy ul. Klasztornej 12, gdzie znajduje się 7 sal dla dzieci. Ponadto 5 oddziałów mieści się w salach budynku Szkoły Podstawowej nr 2, i 1 oddział w budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Chełmnie. Przedszkole posiada duży ogród z placem zabaw dla dzieci. Nie jest on jednak w pełni wyposażony. Niezbędny jest remont schodów, ścieżek i doposażenie w sprzęt do ćwiczeń i zabaw dla dzieci. Budynek i ogród przedszkola nie są przystosowane dla dzieci z niepełnosprawnościami. Barierami są schody bez podjazdów. Budynek przedszkola nie ma odpowiedniej liczby sal zabaw i zajęć, aby pomieścić wszystkie uczęszczające do placówki dzieci.

Tabela 2. Liczba dzieci w chełmińskich przedszkolach.

PRZEDSZKOLE	liczba wychowanków
Przedszkole Miejskie „Tęczowy Zakątek” ul. Klasztorna 12	279
Przedszkole Niepubliczne „PINOKIO” ul. Dworcowa 13	85
Przedszkole Niepubliczne „BRZDĄC” ul. Kościuszki 9	166
Przedszkole Niepubliczne „CALINECZKA” os. M. C. Skłodowskiej 10	50
Przedszkole Niepubliczne „BAJKA” ul. Danielewskiego 6	56
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej nr 4	25
Oddział przedszkolny przy SOSzW	26
Ogółem:	687

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych COPO, 30-09-2022 r.

Edukacja szkolna

Gmina jest organem prowadzącym dla trzech szkół podstawowych:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Filomatów Pomorskich (SP1),
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Stanisława Staszica (SP2),
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Wojska Polskiego (SP4),

zaś Powiat prowadzi szkołę podstawową w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, a Prowincja Zwiastowania Pańskiego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Księża Pallotyni) Katolicką - Szkołę Podstawową Księża Pallotynów *Schola Culmensis Elementaris*.

Liczba uczniów w szkołach miejskich przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 3. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach podstawowych.

L.p.	Placówka	Liczba uczniów	W tym uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Filomatów Pomorskich ul. Kościuszki 11	337	19
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Stanisława Staszica ul. 22 Stycznia 4	505	25
3.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Wojska Polskiego os. M. C. Skłodowskiej 16	490	28
Łącznie		1332	72

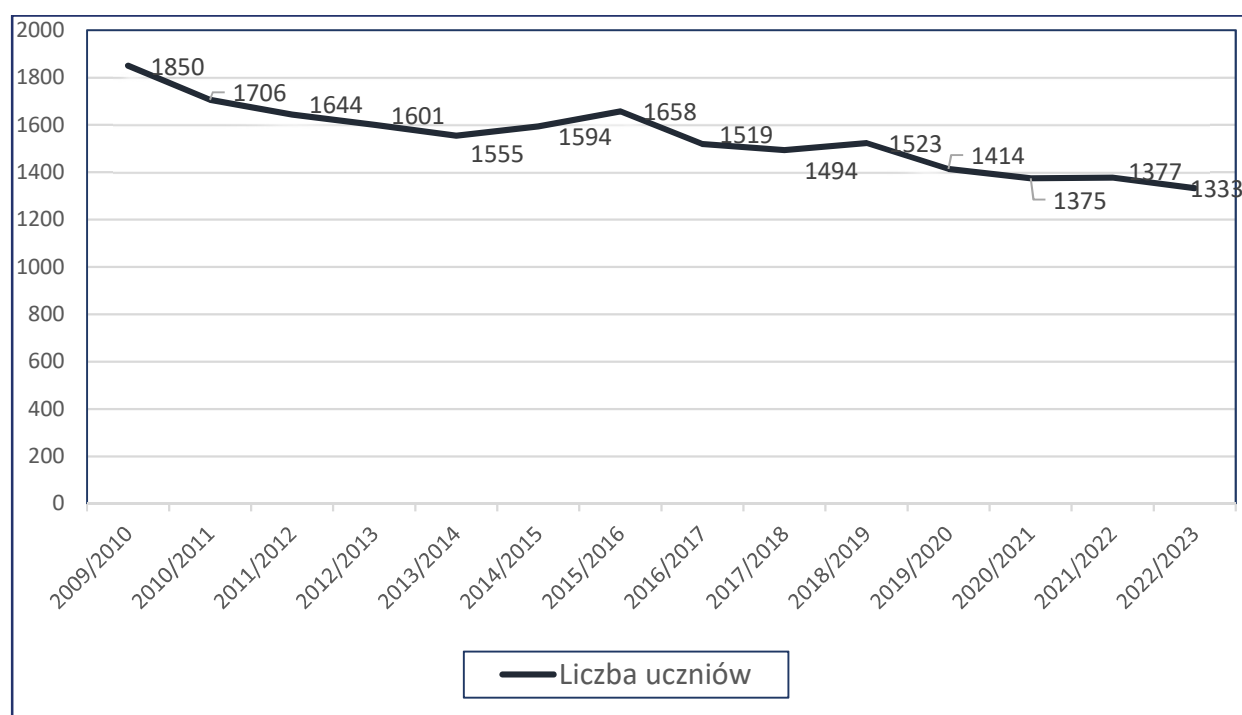
Źródło: Dane COPO w Chełmnie, 30.09.2022 r.

Ponadto w Szkole Podstawowej nr 4 prowadzone są klasy integracyjne.

Zmiany struktury społecznej miasta Chełmna przekładają się bezpośrednio na spadek liczby uczniów w chełmińskich szkołach podstawowych. Poniższy wykres prezentuje zmianę liczby uczniów w podległych miastu szkołach. Należy jednak zaznaczyć, że z dniem 30 czerwca 2019 roku zakończył naukę ostatni rocznik gimnazjów. Dotychczas Miasto Chełmno prowadziło dwa gimnazja. Szkoły zostały wygaszone w związku z przeprowadzoną reformą. Z zakończeniem pracy gimnazjów, jeden rocznik młodzieży przeszedł organizacyjnie do stopnia starosty powiatowego – szkół średnich.

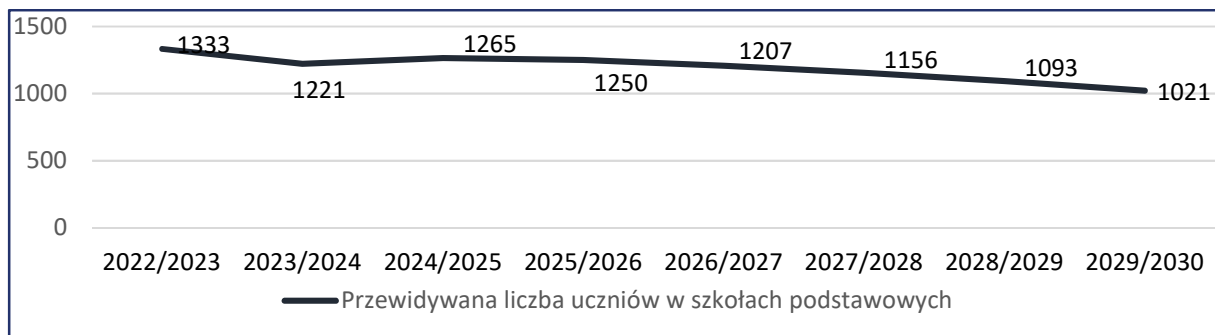
Pomiędzy 30.09.2009 a 30.09.2019 liczba uczniów spadła o 412, czyli ponad 22%. Od zakończenia funkcjonowania gimnazjów do 30.09.2022 r. liczba uczniów zmniejszyła się o kolejne 190 uczniów, czyli niemal 12,5%.

W perspektywie najbliższych lat przewiduje się dalszy spadek liczby uczniów w miejskich szkołach podstawowych. Trend ten obrazuje poniższy wykres.

Wykres 16. Zmiany liczby uczniów w szkołach miejskich
Źródło: Dane COPO w Chełmnie.

Dopełnieniem obrazu sytuacji jest prognoza liczby dzieci w chełmińskich szkołach podstawowych, przeprowadzona na podstawie danych z ewidencji urodzeń na terenie Miasta Chełmna. Zgodnie z niniejszą analizą w roku 2029/2030 liczba uczniów zbliży się do 1000.

Wykres 17. Prognoza liczby uczniów w chełmińskich szkołach podstawowych.
Źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności oraz danych COPO

Powyższe dane prezentują informację na temat prognozowanej liczby dzieci w poszczególnych chełmińskich szkołach podstawowych, z uwzględnieniem danych z systemu ewidencji ludności prowadzonego przez Wydział Spraw Obywatelskich (tabela nr 4). Na podstawie ww. danych przeprowadzono predykcję planowanej liczby oddziałów w poszczególnych placówkach oświatowych (tabela nr 5). Powyższe dane obrazują zmiany, jakie zachodzą oraz zajdą w strukturze przestrzennej chełmińskich szkół podstawowych. Prognozowana liczba dzieci może ulec zmianie na skutek obserwowanego zwiększonego zainteresowania szkołami podstawowymi w Chełmnie ze strony osób zamieszkujących w strefie podmiejskiej (obszarze suburbanizacji).

Tabela 4. Prognozowana liczba uczniów chełmińskich szkół podstawowych na podstawie liczby dzieci zameldowanych w Chełmnie.

Rocznik	Liczba dzieci dane z WSO z dnia 22.03.2021	Rok szkolny	Łączna liczba uczniów w szkołach
2013	149	2020/2021	1364
2014	176	2021/2022	1377
2015	137	2022/2023	1332
2016	136	2023/2024	1198
2017	138	2024/2025	1242
2018	142	2025/2026	1226
2019	142	2026/2027	1195
2020	128	2027/2028	1150
2021	100	2029/2030	1088
2022	98	2029/2030	1016

Źródło: dane własne COPO oraz Urząd Miasta Chełmna.

Tabela 5. Prognozowana liczba oddziałów w chełmińskich szkołach podstawowych.

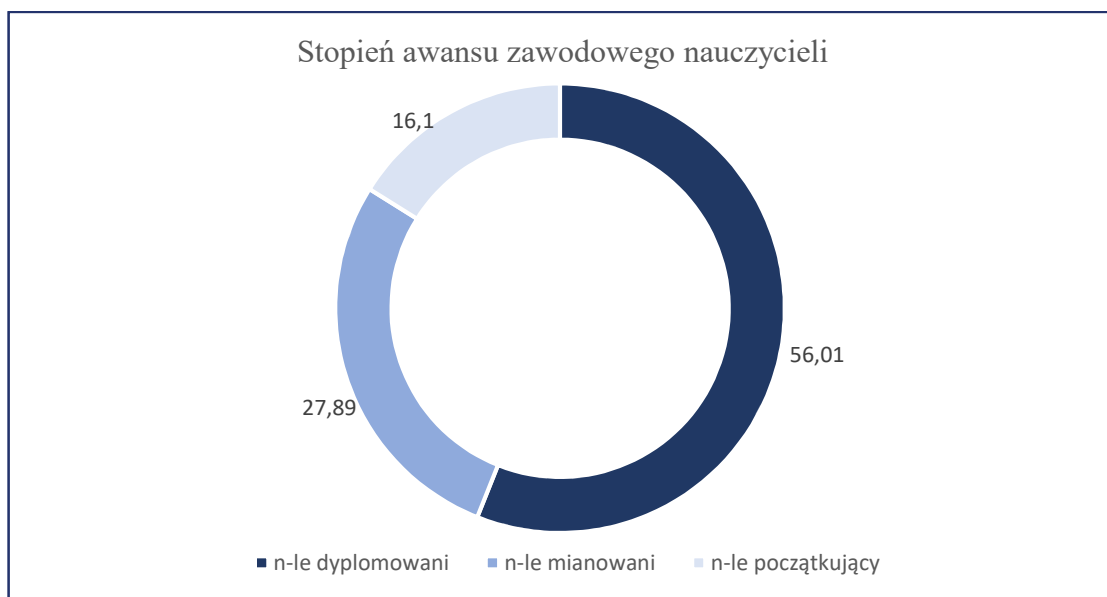
Rok szkolny	SP nr 1	SP nr 2	SP nr 4
2020/2021	16	25	27
2021/2022	16	25	27
2022/2023	16	24	24
2023/2024	17	21	20
2024/2025	19	21	20

2025/2026	20	21	19
2026/2027	21	20	18
2027/2028	20	19	17
2028/2029	20	18	17
2029/2030	20	17	16

Źródło: opracowanie COPO na podstawie danych WSO UM Chełmno.

Zatrudnienie

Łącznie w placówkach prowadzonych przez miasto zatrudnionych są 234 osoby, w tym 161 nauczycieli (152,67 etatu) i 73 pracowników administracji i obsługi (69,75 etatu). Większość nauczycieli i nauczycielek posiada kwalifikacje do nauczania dwóch i więcej przedmiotów.

Wykres 18. Wykres prezentujący stopień awansu zawodowego nauczycieli

Źródło: COPO w Chełmnie, 30.09.2022.

Uprawnienia emerytalne nauczycieli:

Tabela 6. Perspektywy odejść na emeryturę wśród nauczycieli chełmińskich szkół podstawowych.

SPECJALNOŚĆ, KWAFILIKACJE	PLANOWANY ROK PRZEJŚCIA NA EMERYTURĘ			
technika i informatyka				
historia, wos, edb			2025	
pedagog, logopeda			2025	
wychowanie fizyczne			2025 (2 osoby)	
matematyka		2024	2025	
religia				
nauczanie początkowe	2023 (2 osoby)		2025 (3 osoby)	2026
wychowanie przedszkole				
język polski			2025 (4 osoby)	2026

Źródło: dane własne COPO, 30-09-2022.

Baza lokalowa szkół

Baza dydaktyczna chełmińskich szkół podstawowych opiera się o 3 ww. szkoły, jednakże funkcjonujące w czterech lokalizacjach. Kompleksy SP nr 1 oraz SP nr 4 stanowią samodzielne, funkcjonalne przestrzenie edukacyjne z odpowiednią bazą rekreacyjną oraz sportową. SP nr 2, funkcjonuje w trudniejszych warunkach lokalowych, obejmujących dwa kompleksy szkolne: przy ul. 22 Stycznia 4 (współdzielony z Przedszkolem Miejskim Tęczowy Zakątek) oraz w kompleksie po Gimnazjum nr 1 przy ul. Szkolnej 6. Niniejsza sytuacja jest następstwem reformy systemu oświaty. O ile obiekty przy ul. Szkolnej oraz ul. 22 Stycznia stanowiły funkcjonalne przestrzenie dla sześciolletniej szkoły podstawowej oraz trzyletniego gimnazjum, o tyle żaden z obiektów nie stanowi funkcjonalnie wystarczającej infrastruktury dla licznej ośmioletniej szkoły podstawowej.

Szkoła Podstawowa nr 1 posiada 15 sal lekcyjnych (z czego jedna przeznaczona dla grupy sześciolatków z przedszkola „Tęczowy zakątek”), w tym pracownie: biologiczną, chemiczną, historyczną, informatyczną, świetlicę, centrum multimedialne (biblioteka + czytelnia) i przestronną aulę szkolną. W szkole znajduje się również gabinet profilaktyki zdrowotnej. Zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się w sali gimnastycznej, na basenie, uczniowie korzystają z boiska do gry w siatkówkę i koszykówkę. W 2019 roku powstał plac zabaw i siłownia zewnętrzna. Przy szkole funkcjonuje kuchnia wraz ze stołówką wydająca dziennie ponad 550 obiadów (w tym dla Szkoły Podstawowej nr 2 i 4). Budynek szkoły nie jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Barrierami są schody oraz niedostosowane wejścia. W roku szkolnym 2022/23 szkoła prowadziła 16 oddziałów. Zajęcia prowadzone były do godz. 15:25, a pozalekcyjne do 16:20.

Szkoła Podstawowa nr 2 obejmuje dwie lokalizacje. W budynkach przy ul. 22 Stycznia mieści się 15 sal lekcyjnych, w tym pracownia biologiczno-geograficzna i informatyczna, zaś 6 sal przeznaczonych jest do nauczania edukacji wczesnoszkolnej. W budynku znajduje się gabinet profilaktyki zdrowotnej oraz aula szkolna, w której odbywają się zajęcia z wychowania fizycznego. Trzy sale oraz budynek parterowy znajdujący się przy boisku zajmuje, na podstawie umowy użyczenia lokalu, Przedszkole Miejskie „Tęczowy Zakątek”.

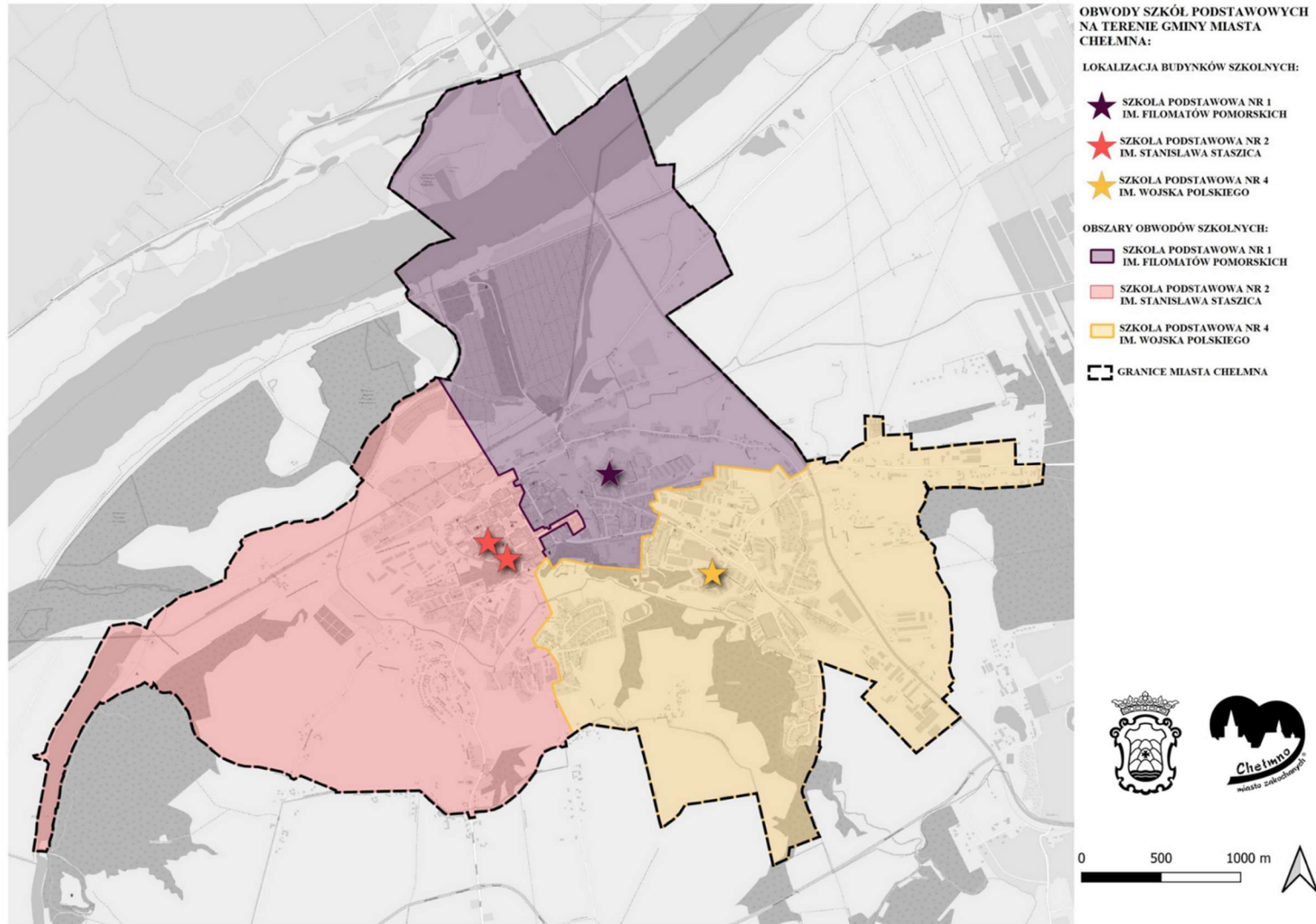
Budynek szkoły nie jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Barrierami są schody bez podjazdów oraz niedostosowane wejścia. Kaplica Św. Marcina, w której pierwotnie funkcjonowała biblioteka szkolna wraz ze świetlicą przekazana została w części w użytkowanie Przedszkolu Tęczowy Zakątek. Przy ul. 22 Stycznia 4 dzieci mają do dyspozycji plac zabaw oraz dwa boiska do piłki nożnej/koszykówki.

W budynku przy ul. Szkolnej 6 mieści się 14 sal: pracownia informatyczna, biologiczna, matematyczna, chemiczna, fizyczna, historyczna, techniczna i pracownie językowe. W budynku znajduje się również gabinet profilaktyki zdrowotnej, biblioteka, świetlica oraz aula szkolna i hala sportowa. Boisko, znajdujące się przy ulicy Szkolnej 6, częściowo przeznaczone jest do gier zespołowych. W roku szkolnym 2022/2023 szkoła prowadziła 24 oddziały zaś zajęcia odbywały się do 15:30, a pozalekcyjne do 17:00.

Szkoła Podstawowa nr 4 posiada 23 sale lekcyjne, w tym pracownie: matematyczno-fizyczną, biologiczno-geograficzną, chemiczną, historyczną, dwie pracownie informatyczne, świetlicę, centrum multimedialne (biblioteka + czytelnia). Zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się w sali gimnastycznej dla uczniów klas starszych oraz w małej sali dla uczniów klas młodszych, a także na basenie. Uczniowie korzystają z boiska do gry w siatkówkę i koszykówkę. W roku 2023 na boisku szkolnym powstał nowy plac zabaw. Przy szkole funkcjonuje stołówka, w której dziennie ok. 200 uczniów spożywa obiady. Budynek szkoły nie jest przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

Barierami są schody oraz niedostosowane wejścia. Załedwie jedno wejście do sali gimnastycznej posiada podjazd dla osób niepełnosprawnych. W szkole znajduje się również gabinet profilaktyki zdrowotnej, gabinet pedagoga oraz sale do zajęć grupowych w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dwie sale) oraz gabinet logopedy.

W roku szkolnym 2022/23 szkoła prowadziła 24 oddziały oraz 1 oddział przedszkolny. Zajęcia prowadzone były do godz. 16:15 (nieliczne), a pozalekcyjne do godz. 18:00.

Rysunek 1 Lokalizacje oraz obwody chelmińskich szkół podstawowych
Źródło: opracowanie własne P. Murawski.

ORGANIZACJA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Powiat chełmiński jest organizatorem trzech szkół ponadpodstawowych funkcjonujących na terenie Chełmna oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie – miejscowość Grubno w gm. Stolno. Ponadto w Chełmnie swoją siedzibę ma Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy przy którym funkcjonuje szkoła branżowa przysposabiająca do pracy młodzież ze szczególnymi potrzebami. Ofertę edukacyjną szkół ponadpodstawowych uzupełnia Katolickie Liceum Ogólnokształcące prowadzone przez Księża Pallotynów oraz Szkoła Techniczna Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego. Informacje na temat specyfiki poszczególnych szkół, jak również udział uczniów z Chełmna w łącznej liczbie korzystających z ww. placówek prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. Organizacja szkół ponadpodstawowych w Chełmnie.

Szkoła	% uczniów z Chełmna	Specjalności
Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 1 – „Liceum I Gimnazjum Chełmińskie”	47%	liceum ogólnokształcące
Zespół Szkół Nr 2 Im. Adama Mickiewicza	41%	TECHNIKUM: organizacji reklamy, logistyczne, informatyczne, ekonomiczne i reklamy. Szkoła Branżowa kształci w zawodzie sprzedawca, prowadzone są też klasy wielozawodowe.
Zespół Szkół Centrum Kształcenia Zawodowego Im. Ignacego Łyskowskiego W Grubnie	22%	TECHNIKIUM: żywienia i usług gastronomicznych, hotelarstwa, rolnicze, mechatroniczne, grafiki i poligrafii cyfrowej, architektury krajobrazu. Szkoła Branżowa kształci w zawodach: kucharz, cukiernik, mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych, operator obrabiarek skrawajacych.
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	43%	Szkoła prowadzi zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przedszkole, szkołę podstawową, szkołę branżową, przysposabiającą do pracy oraz zespoły edukacyjno - terapeutyczne i zespoły rewalidacyjno - wychowawcze. Przy SOSzW działa internat.
Katolickie Liceum Ogólnokształcące Księża Pallotynów Collegium Culmense	44%	liceum ogólnokształcące
Szkoła Techniczna Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego	40%	technikum logistyczne

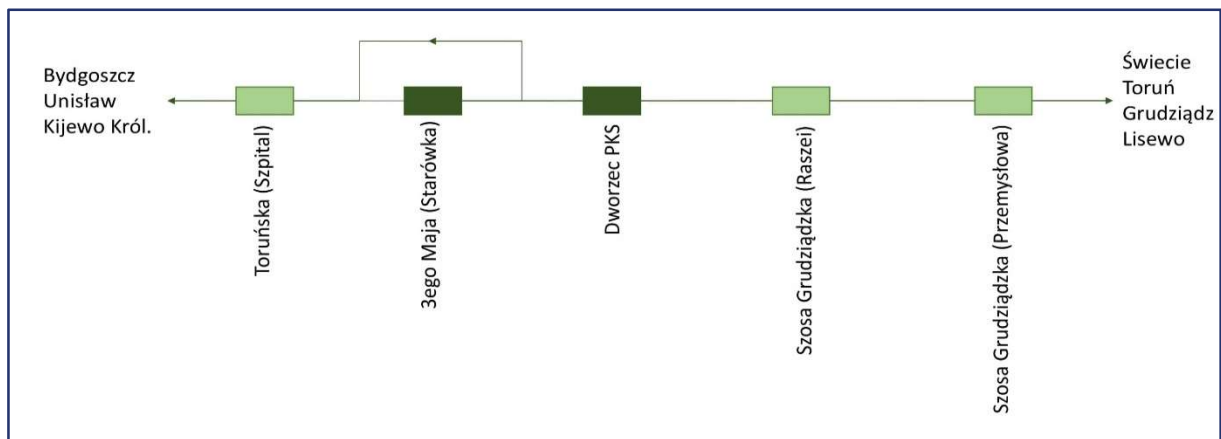
Tabela 8. Analiza SWAT funkcjonowania chełmińskiego systemu oświatowego.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> → Wielokierunkowo wykwalifikowana kadra – nauczyciele o wielu specjalizacjach, → Zaangażowanie nauczycieli w formy doskonalenia zawodowego wprowadzające nowoczesne metody nauczania, → Dostatecznie wyposażona baza dydaktyczna, → Realizacja projektów ze środków zewnętrznych pozyskanych na zajęcia pozalekcyjne, doposażenie i szkolenia nauczycieli, → Duże zaangażowanie rodziców dzieci młodszych w życie szkoły i przedszkola, → Różnorodność podejmowanych działań edukacyjno – wychowawczych w placówkach, → Organizacja imprez i uroczystości o zasięgu szkolnym i lokalnym, → Otwartość dyrekcji na inicjatywy podejmowane przez uczniów, nauczycieli, rodziców. 	<ul style="list-style-type: none"> → Brak nowoczesnych pomocy naukowych, → Opieka pozalekcyjna, niezapewniająca różnorodnych zajęć, → Brak terenów zieleni w otoczeniu budynków szkolnych (beton i sztuczna trawa), → Małe zaangażowanie rodziców uczniów klas starszych w życie szkoły, → Wypalenie zawodowe u niektórych nauczycieli, → Niedostosowane budynki szkół i przedszkola do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, → Niedostateczne funkcjonowanie edukacji włączającej, → Brak całotygodniowej opieki medycznej, → Brak opieki stomatologicznej → Niewystarczająca baza lokalowa przedszkola miejskiego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> → Nowoczesne metody i narzędzia nauczania np. ok zeszyt, kodowanie na dywanie, Karty Grabowskiego, → Sukcesywne doposażanie w pomoce dydaktyczne i sprzęt audio, → Doskonalenie wszystkich podmiotów w szkole w zakresie oceniania kształtującego, → Poprawa przepływu informacji szkoła – rodzic. 	<ul style="list-style-type: none"> → Niż demograficzny, → Zmniejszenie liczby oddziałów powodujące konieczność uzupełnienia etatów przez nauczycieli, → Wzrastająca dysfunkcja rodzin, → Ubożenie środowiska, → Niewystarczające możliwości zapewnienia opieki psychologiczno – pedagogicznej, → Położenie budynków w strefie konserwatorskiej, → Niedostateczna subwencja i niestabilna polityka finansowania oświaty przez państwo.

Źródło: opracowanie zespołu roboczego ds. polityki rozwoju edukacji.

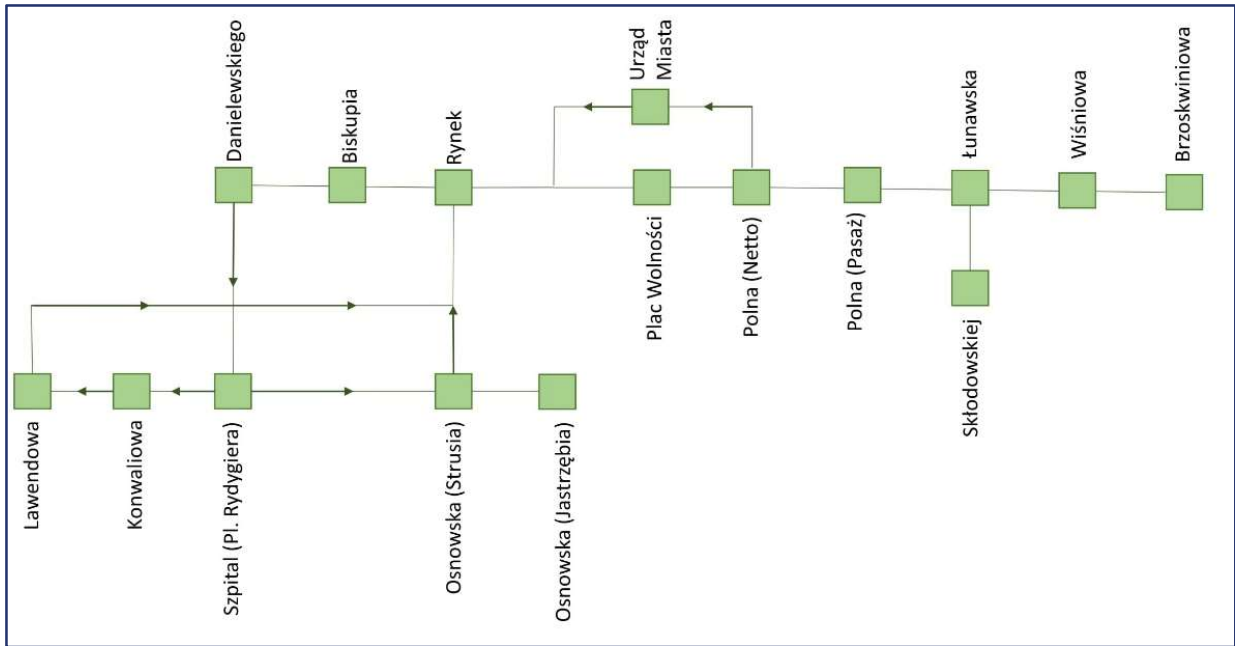
1.5. Mobilność i transport publiczny

Na terenie miasta Chełmna funkcjonujący transport publiczny opiera się na autobusowej komunikacji lokalnej i regionalnej. Transport regionalny korzysta z pięciu przystanków komunikacji publicznej zorganizowanych w przestrzeni Miasta. Główną funkcję dla integracji komunikacji lokalnej i ponadlokalnej pełni dworzec autobusowy położony przy ul. Dworcowej. Dworzec jest punktem, w którym bieg rozpoczynają autobusy jadące w kierunku Bydgoszczy, Unisławia oraz Kijewa Królewskiego, czyli linii przejeżdżających przez zespół staromiejski w Chełmnie. Na szczególną uwagę zasługuje przystanek położony przy Alei 3-ego Maja, w obrębie starówki. Przystanek ten stanowi punkt startu dla większości linii autobusowych realizowanych w kierunku Świecia, Torunia, Grudziądza oraz miejscowości powiatu chełmińskiego znajdujących się na wschód od miasta. Sieć komunikacji regionalnej uzupełniają 3 pary przystanków: Toruńska (Szpital), Szosa Grudziądzka (Raszei) oraz Szosa Grudziądzka (Przemysłowa). Przystanki położone są w układzie liniowym dawnej drogi wojewódzkiej nr 550: ul. Toruńska – Św. Ducha – 3-ego Maja – Świętojerska – Dworcowa – Szosa Grudziądzka. Układ przystanków przedstawia poniższy model (rysunek).

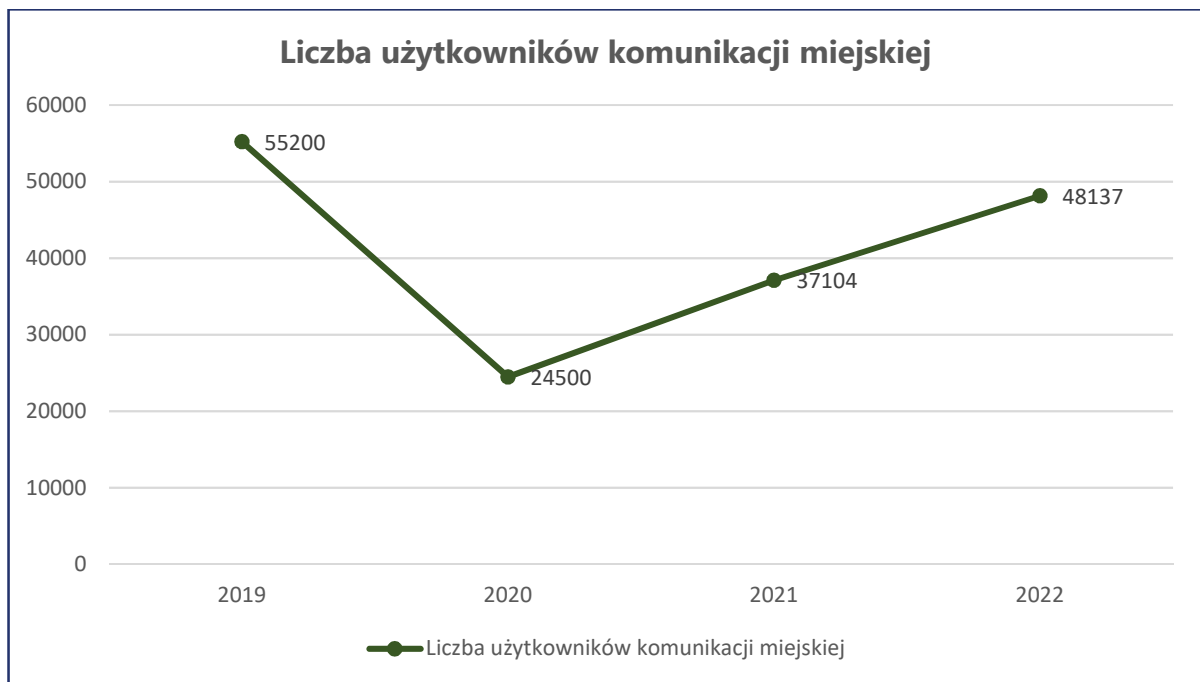
Rysunek 6. Układ przystanków komunikacji regionalnej w Chełmnie
Źródło: opracowanie własne, P. Murawski.

Ponadto na terenie miasta realizowane są przewozy komunikacji miejskiej realizowane z wykorzystaniem busów. Dzięki tej formie, komunikacja publiczna obsługuje również osiedla miejskie charakteryzujące się wąskimi ulicami. Pełną sieć komunikacji miejskiej, obowiązującą na koniec 2022 roku, przedstawia poniższy schemat komunikacji miejskiej. Do końca lutego 2021 r. komunikacja miejska opierała się na jednej wariantowej linii autobusowej: Rydygiera/Osnowska do Skłodowskiej/Brzoskwiniowej/. Od marca 2021 roku system komunikacji miejskiej został rozszerzony o Osiedle Kwiatowe: przystanki przy ul. Kwiatowej oraz Lawendowej, jak również na linii w kierunku Szpitala, bus zamiast na Placu Wolności zatrzymuje się przy ul. Dworcowej, przy budynku Urzędu Miasta Chełmna. Tym samym linia wariantowa ma przebieg: Lawendowa/Osnowska do Skłodowskiej/Brzoskwiniowej.

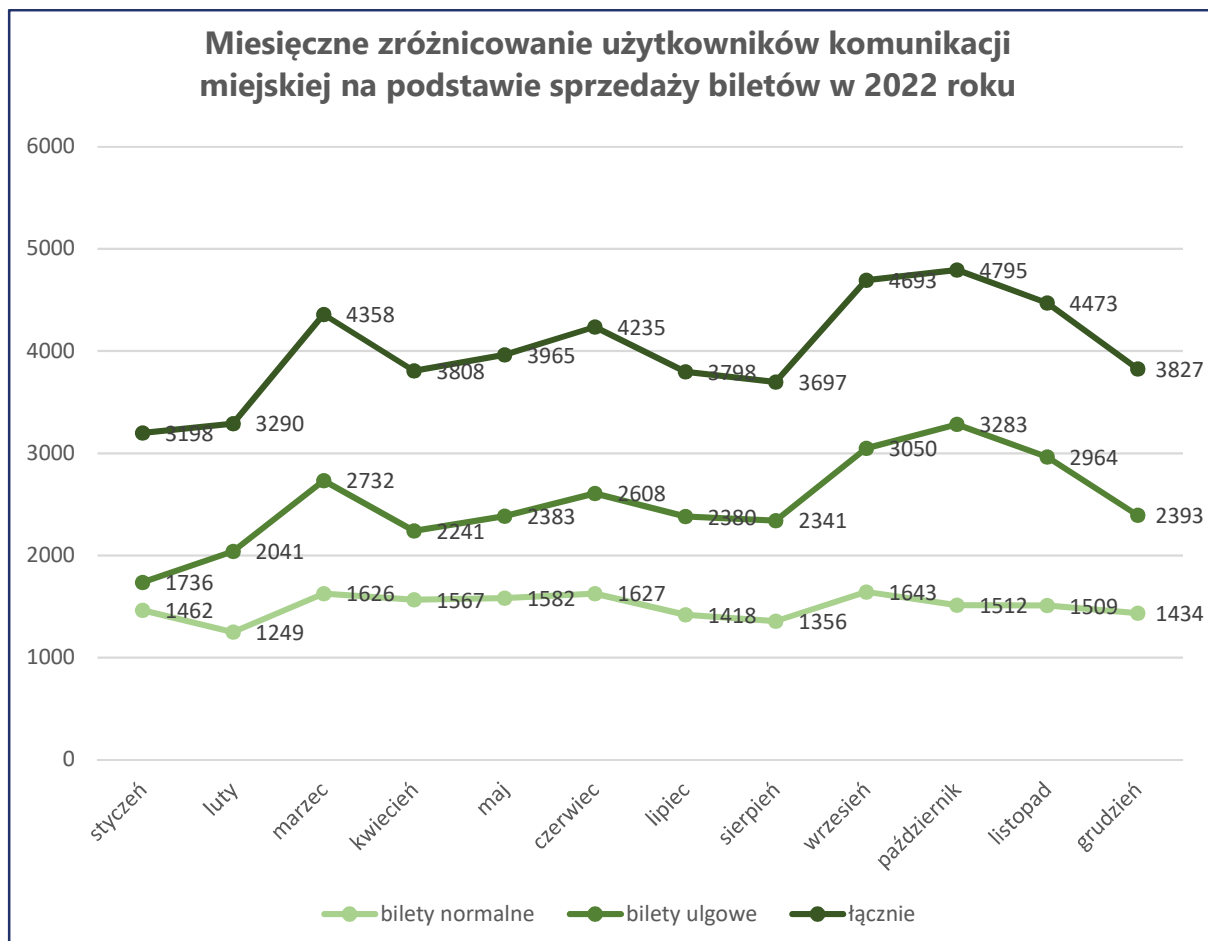

Rysunek 7. Model funkcjonowania komunikacji miejskiej, stan na 31.12.2022
 Źródło: opracowanie własne, P. Murawski.

W 2020 roku, w związku z epidemią COVID-19, zostały wdrożone drastyczne ograniczenia w funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej, które przełożyły się na znaczący spadek liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej. Od 2021 roku nastąpiła normalizacja siatki połączeń i obserwowany jest powrót użytkowników komunikacji miejskiej, zbliżający się do poziomu 50.000 użytkowników rocznie. Roczną liczbę użytkowników komunikacji miejskiej w latach 2019-2022 zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 19. Liczba użytkowników komunikacji miejskiej na terenie Miasta Chełmna
 Źródło: opracowanie własne, dane UM Chełmno).

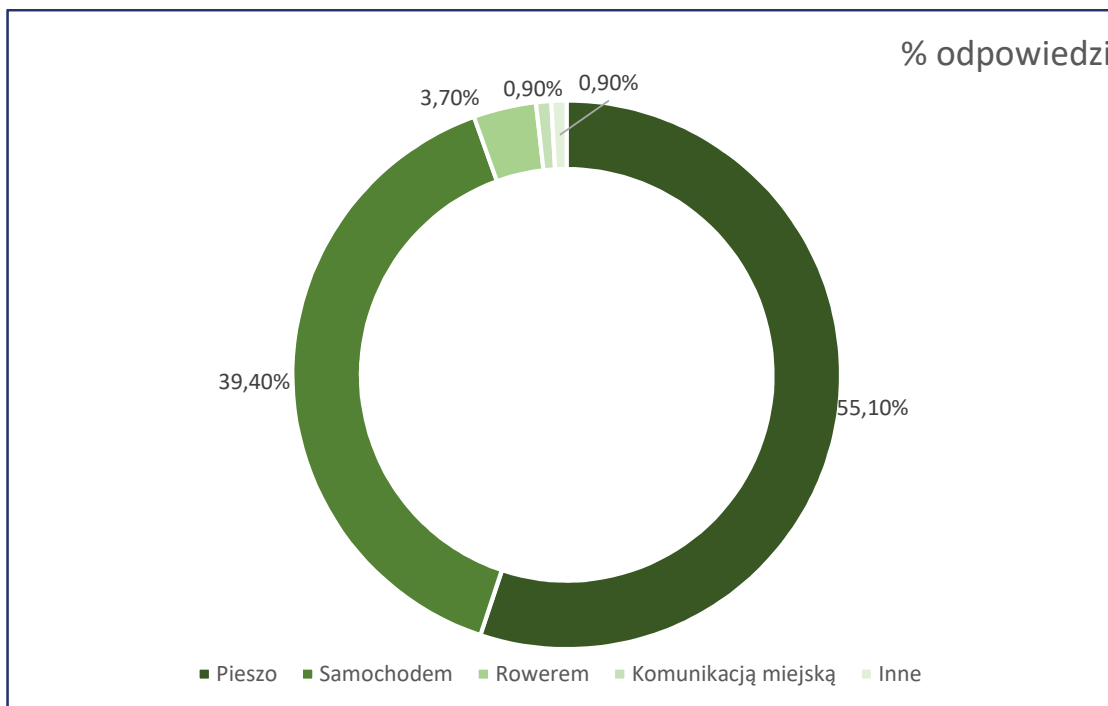
Wykres 1 Miesięczne zróżnicowanie liczby użytkowników komunikacji miejskiej w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne, dane UM Chełmno,

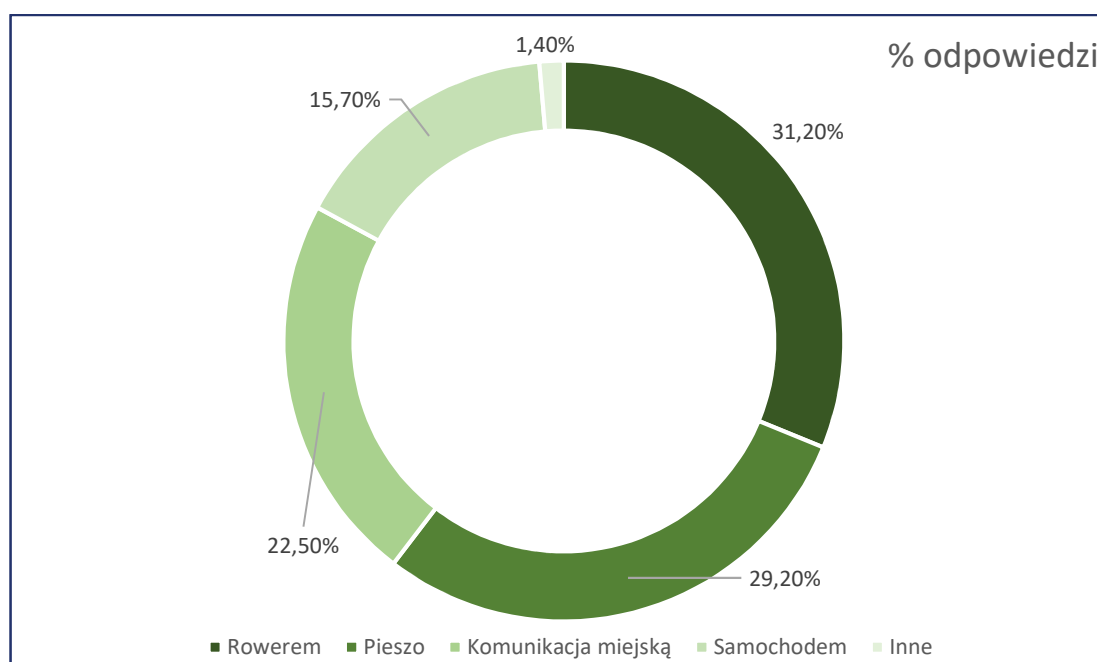
Przewidywany jest dalszy wzrost liczby użytkowników komunikacji miejskiej, jak również konieczność rozwoju sieci komunikacji, tak, aby poprawić dostępność komunikacyjną oraz czasową do usług dostępnych dla mieszkańców i mieszkanki miasta. Na powyższym wykresie zostały zaprezentowane dane dotyczące zróżnicowania liczby użytkowników komunikacji miejskiej w układzie miesięcznym. Dane obejmują 2022 rok, tym samym należy wziąć pod uwagę mniejszą liczbę przewozów w pierwszej połowie roku w związku z ograniczeniami wynikającymi z przeciwdziałaniem COVID-19. Jesienne potoki pasażerskie były już tożsame z przejazdami z okresu przed epidemią.

Komunikacja miejska w Chełmnie funkcjonuje przy wsparciu samorządu Miasta Chełmna, który partycypuje finansowo. Uprawnienia do przejazdu ulgowego posiadają osoby, które ukończyły 70 rok życia oraz osoby z I grupą inwalidztwa wraz ze wspólnie podróżującym opiekunem. Bilety ulgowe stanowią nawet 70% wszystkich biletów. Seniorzy stanowią zdecydowanie dominującą grupę użytkowników komunikacji miejskiej. Realne zapotrzebowanie na przejazdy, z uwzględnieniem obecnie funkcjonującej sieci transportu miejskiego, jak również obecnych godzin funkcjonowania przejazdów, należy oszacować na poziomie 5000 przewozów miesięcznie.

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzonych w 2019 roku zapytano mieszkanki i mieszkańców miasta Chełmna w jaki sposób najczęściej poruszają się po mieście oraz w jaki sposób chcieliby regularnie poruszać się po mieście. Wyniki tego badania przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres 20. Struktura odpowiedzi na pytanie: "W jaki sposób porusza się Pani/Pan najczęściej po mieście?"
 Źródło: UM Chełmno, miastozyje.chelmno.pl.

Wykres 21. Struktura odpowiedzi na pytanie: "W jaki sposób chciałaby/chciałby Pani/Pan poruszać się po mieście?"
 Źródło: UM Chełmno, miastozyje.chelmno.pl.

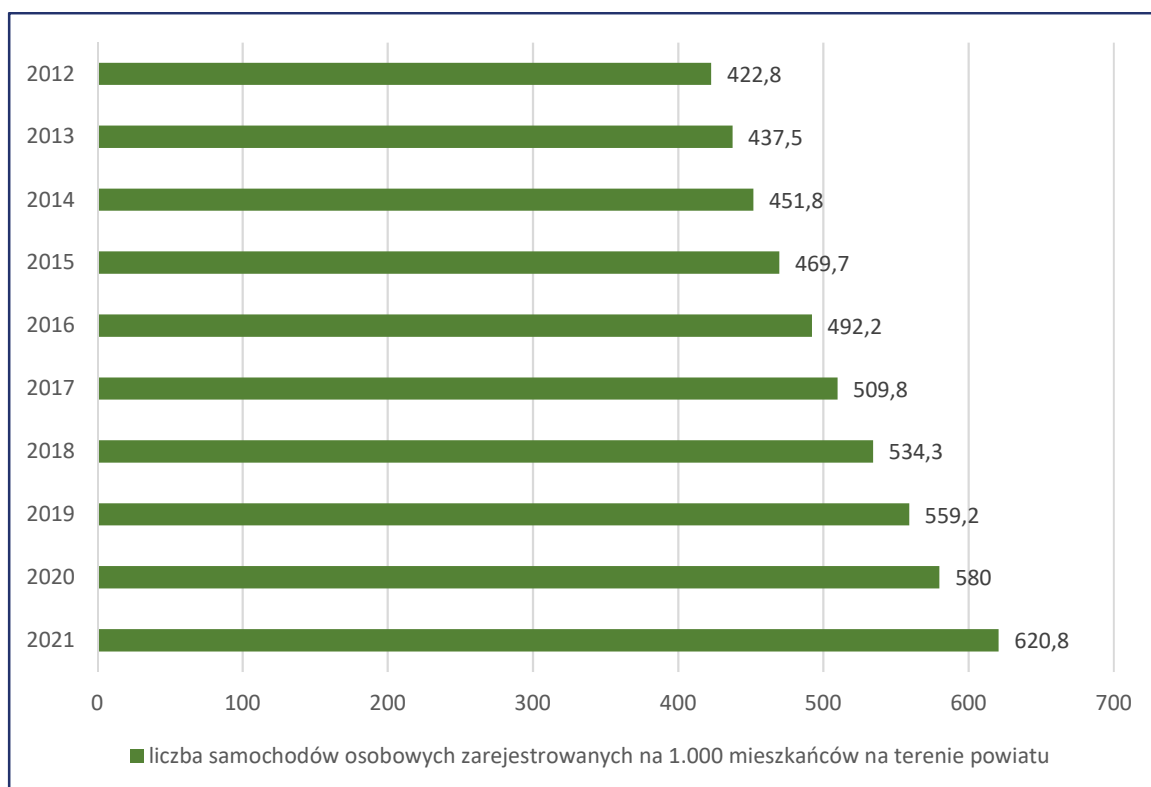
Zgodnie z zaprezentowanymi danymi, obecnie 55,1 % mieszkańców na co dzień porusza się pieszo po mieście, 39,4% użytkuje w bieżącym poruszaniu się po mieście własne auta, 3,7% rowerem i mniej niż 1% mieszkańców zadeklarowało regularne korzystanie z komunikacji miejskiej.

Oczekiwania mieszkańców są jednak odmienne, co przedstawił kolejny wykres, dotyczący preferencji transportowych mieszkańców. Najwięcej mieszkanki i mieszkańcy, bo aż 31,2% wskazało rower jako oczekiwany środek codziennej komunikacji, zaś 29,2% wskazało, że preferuje poruszanie

się pieszo. Z kolei 22,5% mieszkańców chciałoby korzystać z jest preferowanym środkiem komunikacji. Powyższe wyniki stanowią przesłankę do podjęcia tematu kształtowania zrównoważonej mobilności, jako jednego z priorytetów społeczności miasta Chełmna.

Obecny stan infrastruktury rowerowej w Chełmnie nie jest zadowalający. Podstawowy układ stanowi ścieżka (o zróżnicowanym charakterze) na osi wschód-zachód, zaczynająca się przy granicy z miejscowością Grubno (gm. Stolno) – dająca możliwość dojazdu do Wąbrzeźna przez Stolno oraz do Torunia przez Unisław – doprowadzona jest do ośrodka nad Jeziorem Starogrodzkim. Szlak ten częściowo stanowi ścieżkę pieszo-rowerową (od Grubna do ul. Planty Kolejowe), następnie przechodzi w wydzieloną ścieżkę rowerową w części ul. Dworcowej. Pozostała część ul. Dworcowej, jak również ul. Grudziądzka i Rynek to wspólna infrastruktura pieszych oraz rowerzystów. Wydzielono ścieżka rowerowa znajduje się również na ul. Biskupiej. Ścieżka pieszo-rowerowa znajduje się ponadto na ul. Jastrzębskiego od Ogrodowej do ww. ośrodka. Część ul. Jastrzębskiego pomiędzy Biskupią a Ogrodową przygotowana jest do zmiany organizacji ruchu zapewniającej bezpieczeństwo poruszających się rowerzystów. System ścieżek rowerowych składa się ponadto ze ścieżki pieszo-rowerowej łączącej ul. Planty Kolejowe z ul. Brzoskwiniową oraz fragmentu ścieżki w ul. Nad Groblą od Alei Prawa Chełmińskiego do granicy Miasta z m. Nowe Dobra, w ciągu drogi powiatowej. Kolejne działania dotyczące rozwoju infrastruktury są w przygotowaniu.

Obecnie jednak samochód osobowy jest częstym wyborem mieszkańców miasta i powiatu chełmińskiego. Zgodnie z danymi GUS, liczba aut na 1000 mieszkańców w powiecie chełmińskim stale rośnie, na koniec 2021 roku osiągając wskaźnik 620,8 aut na 1000 mieszkańców. Jest to niższy wynik niż średnia dla sąsiedniego powiatu świeckiego (701,9), województwa kujawsko-pomorskiego (680,4) oraz Polski (682,4). Dla porównania, wskaźnik liczby aut osobowych na 1000 mieszkańców w 2012 roku wynosił odpowiednio: powiat chełmiński 422,8, powiat świecki 495,0, województwo kujawsko-pomorskie 477,6, a ogólnopolski wskaźnik 486,4. Warto jednak wskazać, że liczba aut w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie chełmińskim jest najmniejsza wśród wszystkich powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego. Niższe wartości wskaźnika w 2021 roku wystąpiły jeszcze w trzech powiatach grodzkich: Grudziądzu (512,3), Toruniu (601,6) oraz Włocławku (597,5). Dowodzi to również o większym znaczeniu form mobilności niezwiązanych z wykorzystaniem auta niż w pozostałej części regionu kujawsko-pomorskiego. Uwzględniając znaczenie mobilności oraz preferencje mieszkańców Miasta Chełmna w zakresie przemieszczania się po mieście, jest to jeden z obszarów możliwych przemian o strategicznym znaczeniu dla Miasta.

Wykres 22. Wzrost wskaźnika liczby samochodów osobowych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców powiatu chełmińskiego w latach 2015-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

1.6. Środowisko naturalne i infrastruktura

Ważnym elementem infrastrukturalnym, mającym bezpośredni wpływ na środowisko, jest energia, zarówno elektryczna, jak i paliwa wykorzystywane do ogrzewania poszczególnych budynków miejskich. Pomiędzy 2015 a 2020 rokiem liczba odbiorców (liczba zawartych indywidualnych umów na dostawę energii elektrycznej) na terenie Chełmna wzrosła o 13,9%. Zużycie energii wzrosło o 6,8 % osiągając wartość 12.867,1 MWh rocznie. W przeliczeniu na jednego mieszkańca zużycie energii elektrycznej wzrosło z 592,5 kWh w 2015 roku do 663,7 kWh rocznie w 2020 roku. Obserwując jednak dane dotyczące zużycia energii w przeliczeniu na 1 gospodarstwo domowe zauważalny jest spadek zużycia energii elektrycznej o ponad 6%. Wiąże się to jednak ze zmianą struktury społecznej oraz znacznie częstszym samodzielnym prowadzeniem gospodarstw domowych. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwie domowym w 2020 roku było niższe od średniej krajowej dla miast wynoszącej 1752,5 kWh na gospodarstwo domowe rocznie.

Tabela 9. Zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe na terenie miasta Chełmna w latach 2015-2020.

Rok	Liczba odbiorców [gospodarstwa domowe]	Zużycie [MWh]	Zużycie na 1 gospodarstwa domowego[kWh]	Zużycie na 1 mieszkańca [kWh]
2015	6.820	12.042,7	1.765,8	592,5
2016	6.923	12.236,6	1.767,5	608,2
2017	7.744	12.677,8	1637,1	636,2

2018	7.649	13.129,5	1716,5	663,0
2019	7.592	12.285,6	1618,2	626,7
2020	7.771	12.867,1	1655,8	663,7
ZMIANA	+951	+824	-110	+71
	+13,9%	+6,8%	-6,2%	+12,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analogicznie do obserwowanego w kraju rozwoju mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii, na terenie miasta Chełmna znacząco wzrasta liczba małych instalacji fotowoltaicznych. Instalacje montowane są przede wszystkim na budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, jednakże funkcjonują już instalacje na obiektach wielorodzinnych, jak również przemysłowych i usługowych. Gmina Miasto Chełmno dysponuje 3 własnymi instalacjami fotowoltaicznymi, dwiema funkcjonującymi w strukturach Zakładu Wodociągów i Kanalizacji (oczyszczalnia ścieków oraz odrębnie stacja uzdatniania wody), trzecia funkcjonuje w kompleksie Szkoły Podstawowej nr 1, wspierając ogrzewanie wody basenowej dla Basenu Wodnik. Zgodnie z danymi, we wrześniu 2022 roku na terenie miasta funkcjonowało 281 mikroinstalacji fotowoltaicznych o sumarycznej mocy przekraczającej 2,3 MW. Strukturę mocy ww. instalacji zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 10. Struktura mikroinstalacji fotowoltaicznych przyłączonych do sieci energetycznych na terenie Chełmna (stan na wrzesień 2022 r.)

Moc pojedynczej instalacji [kW]	Liczba instalacji [szt.]	Moc sumaryczna [kW]
Do 4,99	97	378,46
5,00-9,99	152	1.190,76
10,00-14,99	3	33,99
15,00-19,99	6	105,86
20,00-24,99	4	81,62
25,00-50,00	13	524,205
SUMA	281	2.314,895

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ENERGA-OPERATOR S.A.

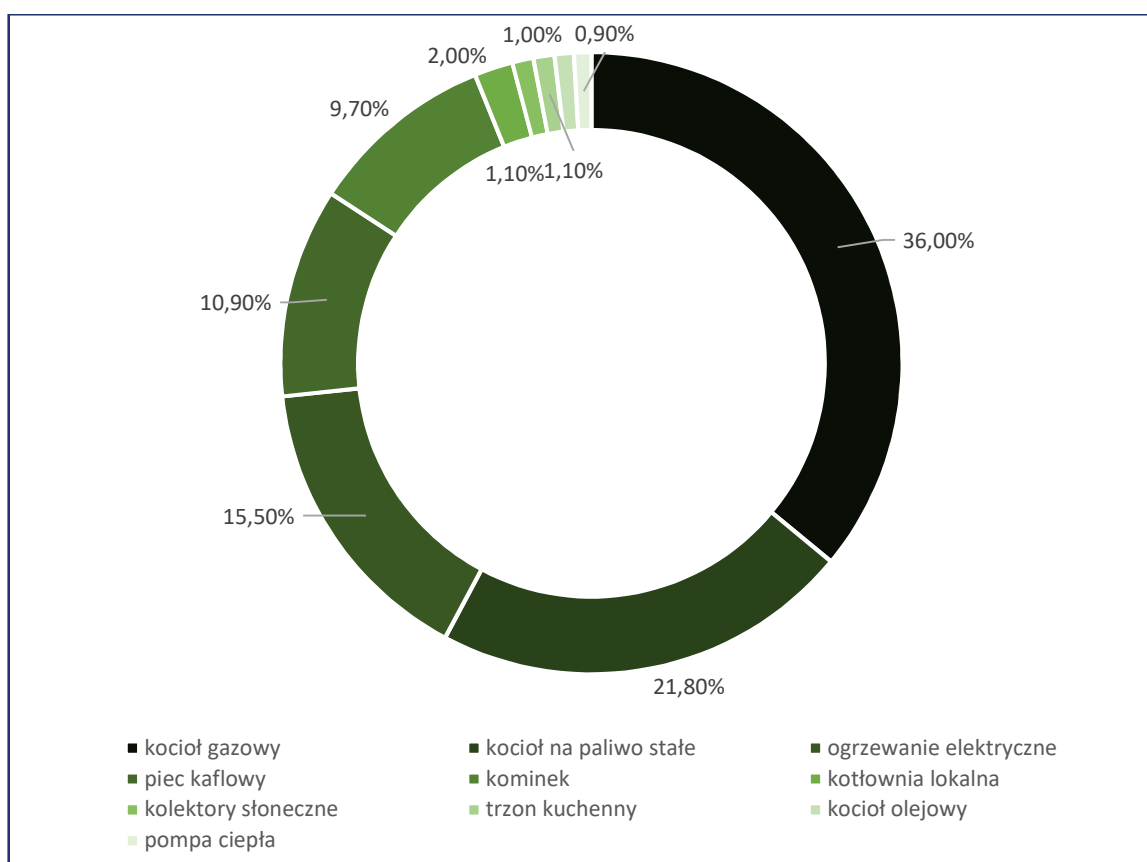
Ponadto na terenie miasta Chełmna zrealizowana została duża instalacja fotowoltaiczna o mocy 2,5 MW, położona przy ul. Nad Groblą o mocy przyłączeniowej 2,5 MW, oddana do użytku w styczniu 2023 roku. Do końca roku 2023 planowano realizację farmy fotowoltaicznej tuż przy granicy miasta Chełmna (Nowe Dobra, gmina wiejska Chełmno) o mocy do 13,5 MW. W przygotowaniu jest inwestycja o mocy do 2 MW zaplanowana w obrębie jednego z chełmińskich zakładów przemysłowych.

Rozwój potencjału energetyki odnawialnej jest znaczącym potencjałem miasta Chełmna, posiadającym doskonałe uwarunkowania do rozwoju energetyki słonecznej. Uwzględniając znaczący potencjał w tym zakresie, w przyjętym w lutym 2022 roku projekcie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasto Chełmna uwzględniono tereny pod rozwój miejskiej farmy fotowoltaicznej, zapewniającej zapotrzebowanie na energię elektryczną dla miejskich instytucji.

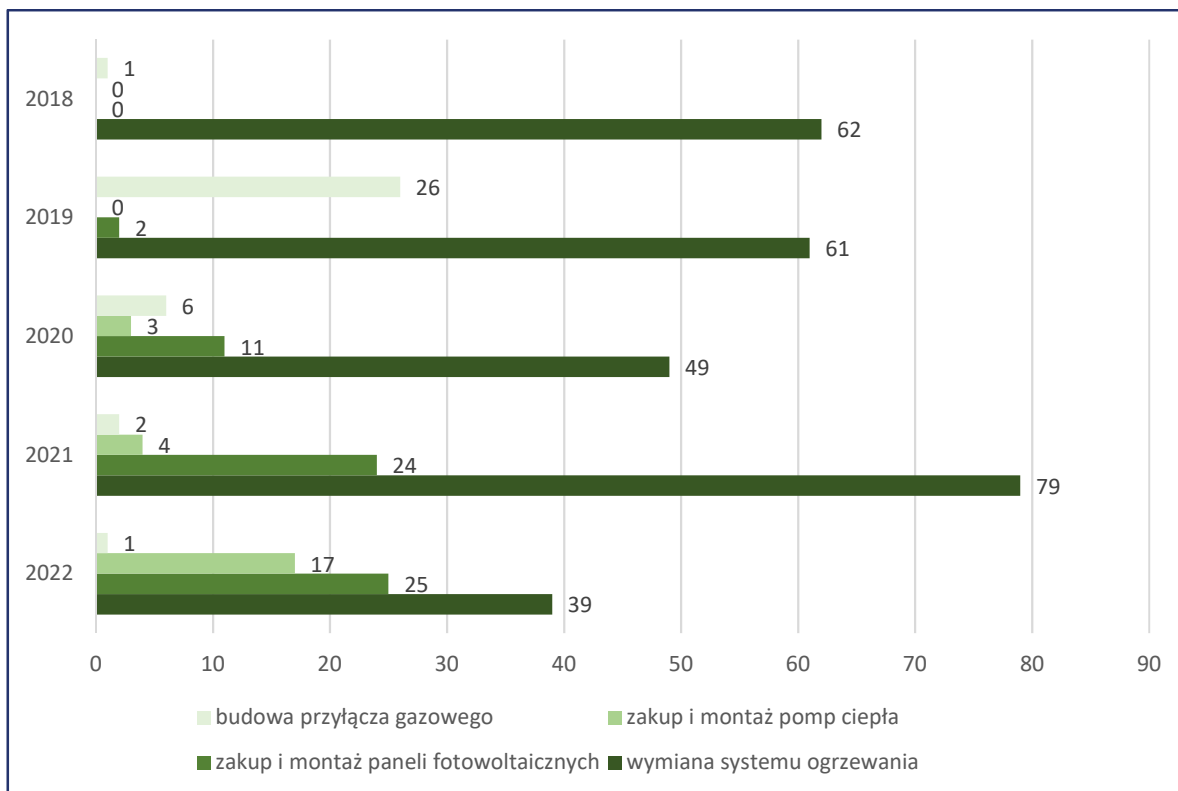
Zgodnie z danymi zadeklarowanymi przez właścicieli nieruchomości na terenie miasta Chełmna w ramach Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB), zgodnie ze stanem na 30.09.2022 r. najczęstszym rodzajem kotłów służących do ogrzewania były kotły gazowe – 36,0%. Na drugim miejscu zostały wskazane kotły na paliwo stałe - 21,8%, następnie ogrzewanie elektryczne na poziomie 15,5%. Znaczący udział w ogrzewaniu miejskich budynków mają instalacje o bardzo małej sprawności: piece

kaflowe 10,9% oraz tzw. trzon kuchenny 1,1%. Te dwie formy występują głównie w obszarze najstarszej zabudowy – zespołu staromiejskiego, kamienicach zarówno komunalnych, jak i prywatnych.

W ostatnich latach obserwuje się przyrost ekologicznych form ogrzewania obiektów, jak również ogrzewania ciepłej wody użytkowej: pomp ciepła – 0,9% oraz kolektorów słonecznych - 1,1%. Wyraźna zmiana preferencji w zakresie wymiany oraz pierwszego montażu źródła ogrzewania jest zauważalna od lutego 2022 roku oraz w wyniku następstw inwazji Rosji na Ukrainę, i w konsekwencji znaczącej niestabilności cen energii, w tym paliwa gazowego. Zmiany zostały zaobserwowane m.in. w zakresie wnioskowanych dotacji na działania z zakresu efektywności energetycznej i zmniejszonego zainteresowania realizacją instalacji gazowych. Dane na temat zróżnicowania źródeł ogrzewania, jak również struktury udzielanych dotacji proekologicznych obrazują dwa poniższe wykresy.

Wykres 23. Struktura rodzajowa kotłów stosowanych na terenie miasta Chełmna
 Źródło: opracowanie na podstawie deklaracji złożonych do bazy CEEB, stan na 13.09.2022 r..

Wykres 24. Liczby udzielonych dotacji inwestycyjnych na działania prośrodowiskowe w latach 2018-2022
Źródło: dane własne, UM Chełmno.

W latach 2018-2022 udzielono łącznie dotacje celowe z budżetu Gminy Miasto Chełmno w wysokości 1.124.142,92 zł, na inwestycje takie jak: zmiana systemu ogrzewania, montaż kolektorów słonecznych i ogniwi fotowoltaicznych, instalacja pompy ciepła, budowa przyłącza gazowego, jak również wspierano możliwości realizacji zamierzeń takich jak: budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz budowa przyłączy kanalizacyjnych na terenie nieruchomości zlokalizowanych na terenie miasta Chełmna. W 2022 roku nastąpiło wyraźne załamanie liczby wniosków dotyczących wymiany systemów ogrzewania (w tym zakresie najczęściej występowały wnioski dotyczące wymiany ogrzewania na gazowe). Działanie to jest również związane z rozwojem sieci gazowniczej na terenie miasta Chełmna.

Zgodnie z danymi GUS łączna długość sieci gazowej na terenie Chełmna w latach 2015-2021 wzrosła o niemal 20%, przekraczając 50,5 km długości. Wraz ze wzrostem długości sieci gazowej na terenie miasta, znacząco wzrosła również liczba czynnych przyłączy, która pomiędzy 2015 a 2021 rokiem wzrosła o 156 sztuk. Szczegółowe dane zaprezentowano w poniższej tabeli. W najbliższym czasie przewiduje się dalszy wzrost liczby przyłączy gazowych szczególnie w obrębie Os. Dworzyska oraz tzw. Osiedla Działki Miejskie (przy Motocrossie), co ma związek z najnowszymi inwestycjami w zakresie ułożenia sieci gazowej w tych miejscach.

Tabela 11. Przyrost długości czynnej sieci gazowej na terenie Chełmna w latach 2015-2021

Rok	Długość [m]	Liczba przyłączy (sztuki)
2015	42.356	1350
2016	42.453	1351
2017	42.453	1356
2018	42.453	1373

2019	48.089	1461
2020	50.829	1480
2021	50.653	1506

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

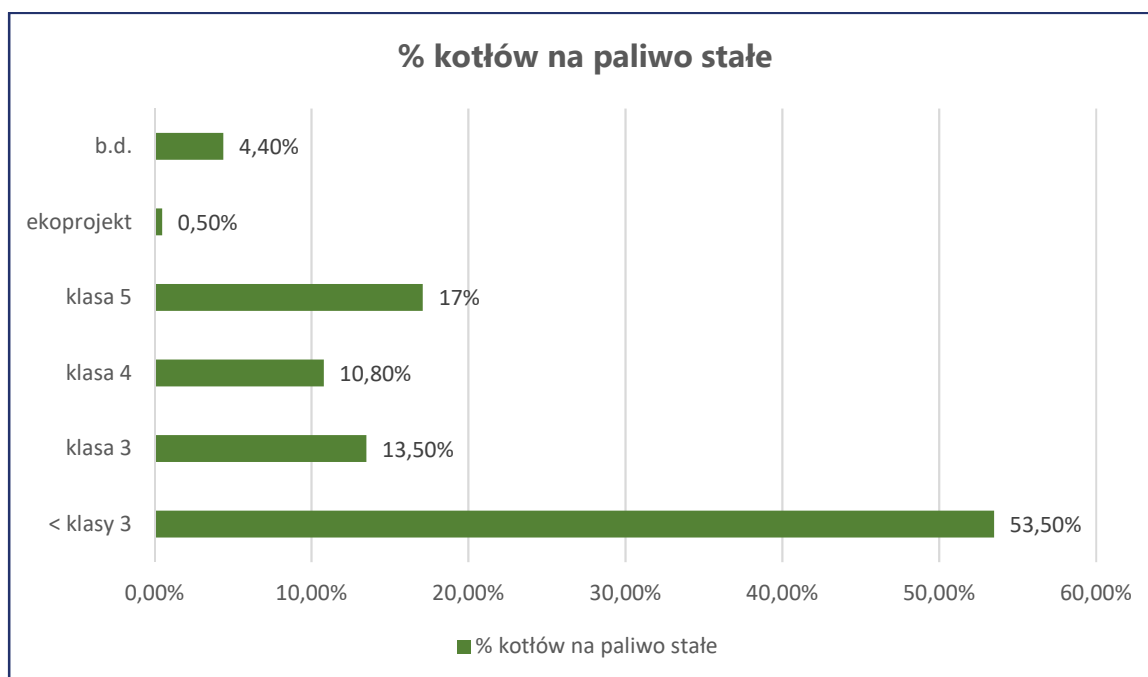
Zgodnie z danymi PGNiG Sp. z o.o. za 2021 rok, na terenie miasta Chełmna zużyte zostało 70.715,4 MWh gazu ziemnego. Paliwo to zostało w 56% zużyte w 4234 gospodarstwach domowych (część budynków wielorodzinnych składała wspólne oświadczenia do CEEB, zaś dane PGNiG są sprowadzone do danych indywidualnych), w 25,1% przez przemysł, a w 18,8% przez handel i usługi.

Wykres 25. Struktura zużycia gazu ziemnego na terenie miasta Chełmna w 2021 r.

Sektor	Liczba odbiorców [szt.]	Zużycie [MWh]	Udział
Gospodarstwa domowe	4.234	39.632,2	56%
Przemysł	35	17.784,2	25,1%
Handel i usługi	162	13.299,0	18,8%
SUMA	4.431	70.715,4	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGNiG Sp. z o.o.

Kluczowym wyzwaniem dla miasta jest uporządkowanie emisji z kotłów na paliwo stałe, które mają bezpośredni wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w Chełmnie. Zgodnie z danymi CEEB, ponad 50% kotłów na paliwo stałe posiada niską – poniżej 3 – klasę, czyli tzw. „kopciuchy”. Ponadto niemal 5% mieszkańców w deklaracji wskazało brak danych na temat klasy kotła. Istnieje więc duże prawdopodobieństwo, że kotły te również są niskiej klasy. Kotły o dobrej sprawności i efektywności – klasy 5 oraz ekoprojekt stanowią łącznie 17,5% kotłów na paliwo stałe w Chełmnie. Wynika to również z faktu, że w przypadku wymiany źródła ogrzewania większość mieszkańców decyduje się na kompleksową wymianę źródła ogrzewania, wraz ze zmianą paliwa – najczęściej na wspomniane gazowe lub rzadziej elektryczne.

Wykres 26. Struktura rodzajowa kotłów na paliwo stałe stosowanych na terenie miasta Chełmna

Źródło: opracowanie na podstawie deklaracji złożonych do bazy CEEB, stan na 13.09.2022 r.

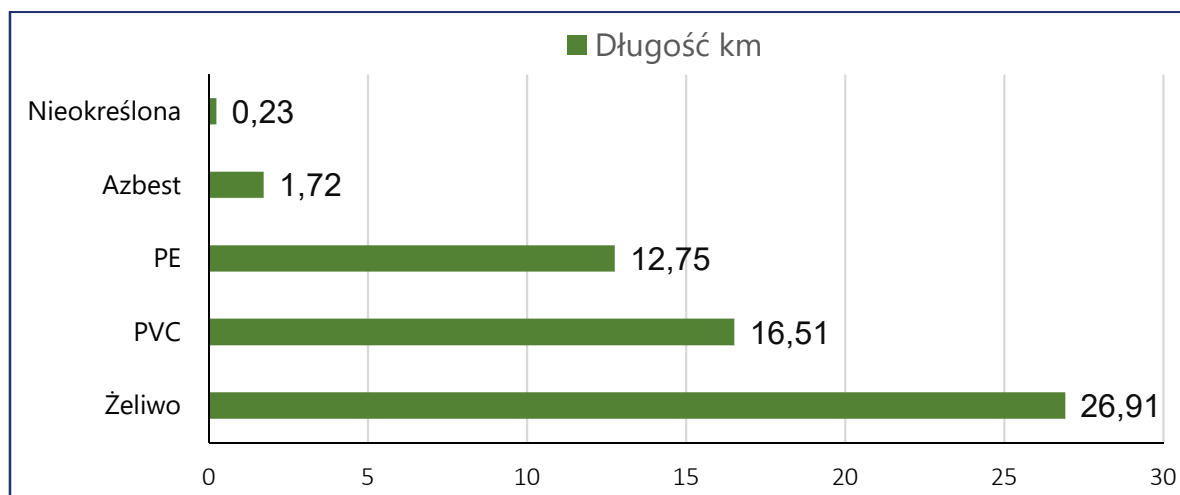
Bardzo ważnymi elementami infrastruktury komunalnej, związanej ze środowiskiem życia mieszkańców są wodociągi oraz kanalizacja. Obszar ten jest w kompetencjach Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Chełmnie (ZWiK). Zgodnie z danymi Zakładu długość sieci wodociągowej na koniec 2022 roku wyniosła 58,12 km, łączna długość przyłączy do sieci 31,31 km, a łączna liczba przyłączy 1776.

Tabela 12. Zmiany skali sieci wodociągowej w latach 2019-2022

Sieć wodociągowa	2019	2020	2021	2022
Łączna długość	56,34 km	57,89 km	58,04 km	58,12 km
Łączna długość przyłączy	30,58 km	30,66 km	31,31 km	31,31 km
Łączna liczba przyłączy	1757	1753	1776	1776

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZWiK Chełmno.

Sieć wodociągowa Miasta Chełmna nie jest jednorodna. W miarę postępu prac zespół ZWiK inwentaryzuje i uzupełnia informacje na temat stanu oraz materiału wykonania poszczególnych fragmentów sieci wodociągowej. Obecnie najdłuższa sieć jest wykonana z żeliwa 26,91 km, następnie z PVC – 16,51 km oraz PE – 12,75 km. Niestety wśród materiałów, z których wykonana jest sieć wodociągowa funkcjonuje nadal azbest, z którego wykonane jest 1,72 km sieci wodociągowej. Zestawienie materiałów obrazuje poniższy wykres.

Wykres 27. Zestawienie długości sieci wodociągowej w podziale na materiał wykonania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ZWiK.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2022 roku wyniosła 83,55 km. Długość przykanalików, stanowiących dowiązanie do sieci kanalizacyjnej wyniosła 27,71 km. Łączna liczba przykanalików osiągnęła liczbę 2104. Powyższe dane świadczą o kontynuowanym rozwoju sieci kanalizacyjnej. W okresie ostatnich czterech lat została zrealizowana nowa sieć kanalizacyjna w rejonie ulicy Wrzosowej oraz Bliskiej, jak również przebudowano sieć przy ul. Łabędziej, która daje możliwość realizacji nowych inwestycji w zakresie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Rozwój sieci kanalizacyjnej stanowi znaczące wyzwanie dla dalszego rozwoju miasta Chełmna. Jest to podstawowa

infrastruktura, umożliwiającą rozwój zabudowy. Sieć kanalizacyjna na terenie miasta Chełmna składa się z trzech rodzajów: (1) kanalizacji sanitarnej – wyłącznie odbierającej ścieki sanitarne z zabudowań, (2) kanalizacji ogólnospławnej – łączącej ścieki sanitarne z wodą opadowymi. Obie powyższe sieci odprowadzane są do Oczyszczalni Ścieków w Chełmnie. Trzecią sieć stanowi kanalizacja deszczowa, która poprzez system separatorów, odprowadza wody opadowe do środowiska. Zestawienie długości sieci kanalizacyjnej przedstawia poniższa tabela. Zaprezentowane mapy obrazują system sieci kanalizacyjnej.

Tabela 13. Zmiany skali sieci kanalizacyjnej w latach 2019-2022.

Sieć kanalizacyjna	2019	2020	2021	2022
Łączna długość	82,07 km	81,80 km	83,34 km	83,55 km
Łączna długość przykanalików	26,93 km	27,05 km	27,35 km	27,71 km
Łączna liczba przykanalików	2042	2049	2081	2104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZWIK Chełmno.

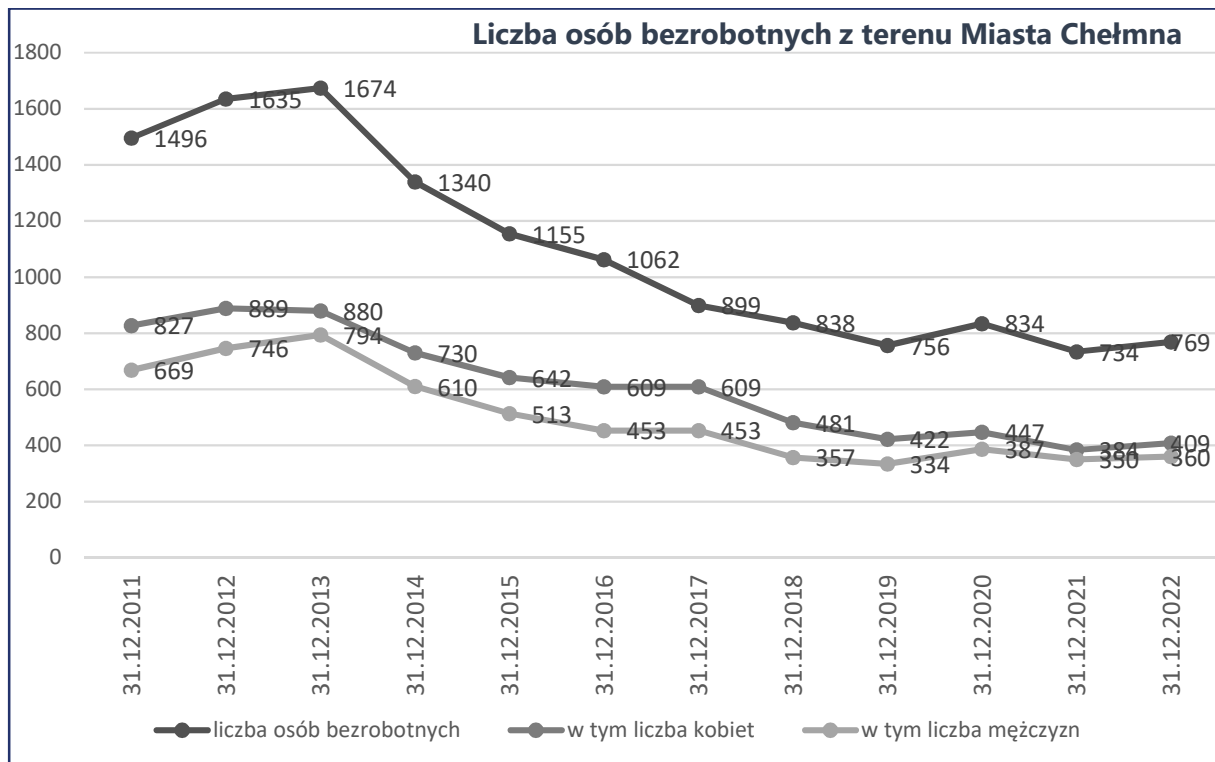
Rysunek 8. Rozkład przestrzenny sieci sanitarnej i sieci ogólnospławnej na terenie Chelmina
Źródło: ZWiK Chelmino.

Rysunek 9. Rozkład przestrzenny sieci ogólnospławnej i deszczowej na terenie Chelmna
Źródło: ZWiK Chelmo.

1.7. Gospodarka i rynek pracy

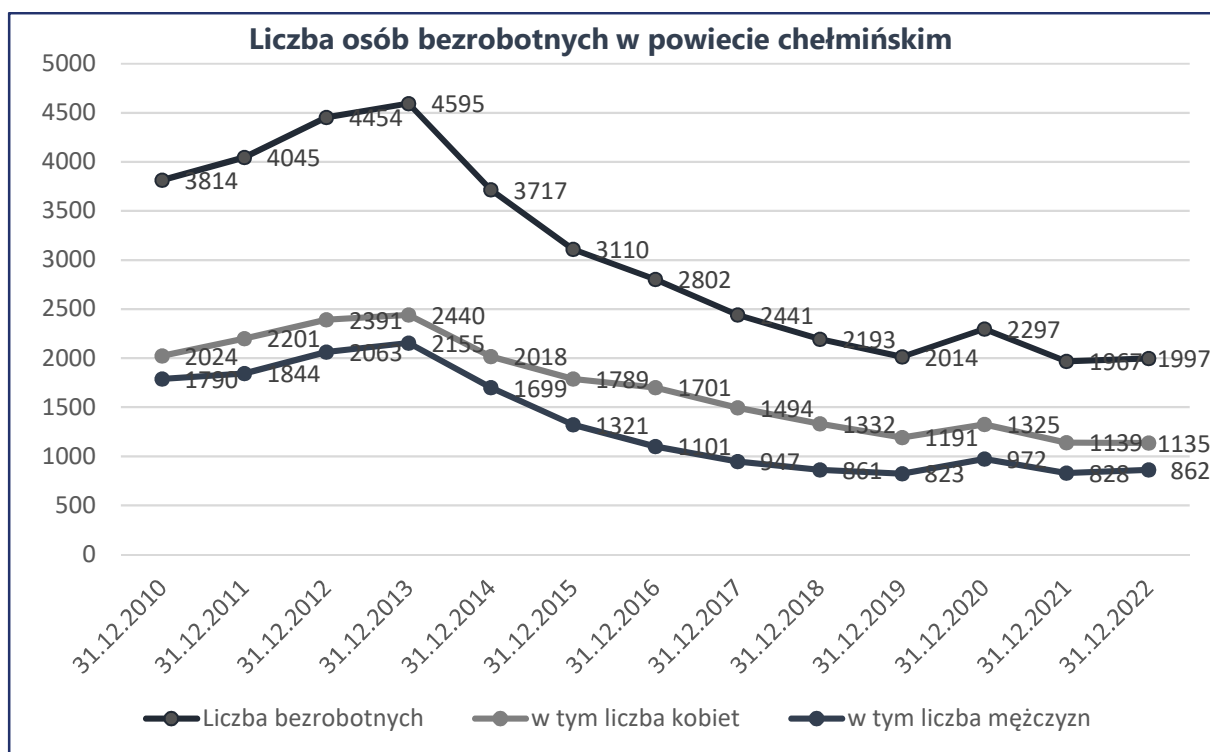
Przystępując do analizy rynku pracy na terenie miasta Chełmna uwzględniono statystyki pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie, dotyczące liczby bezrobotnych zamieszkujących miasto Chełmno. Liczba bezrobotnych została zestawiona wraz z podziałem na mieszkanki i mieszkańców w okresie od 2011 do 2022 roku, każdorazowo przyjmując stan na dzień 31 grudnia. Sytuacja na rynku pracy diametralnie zmieniła się w ciągu ostatniej dekady. Po szczycie bezrobocia w 2013 roku następuje sukcesywny spadek. Od 2018 roku liczba osób bezrobotnych utrzymuje się na stałym poziomie około 800 osób.

Wykres 28. Liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Miasta Chełmna
Źródło: Dane PUP w Chełmnie.

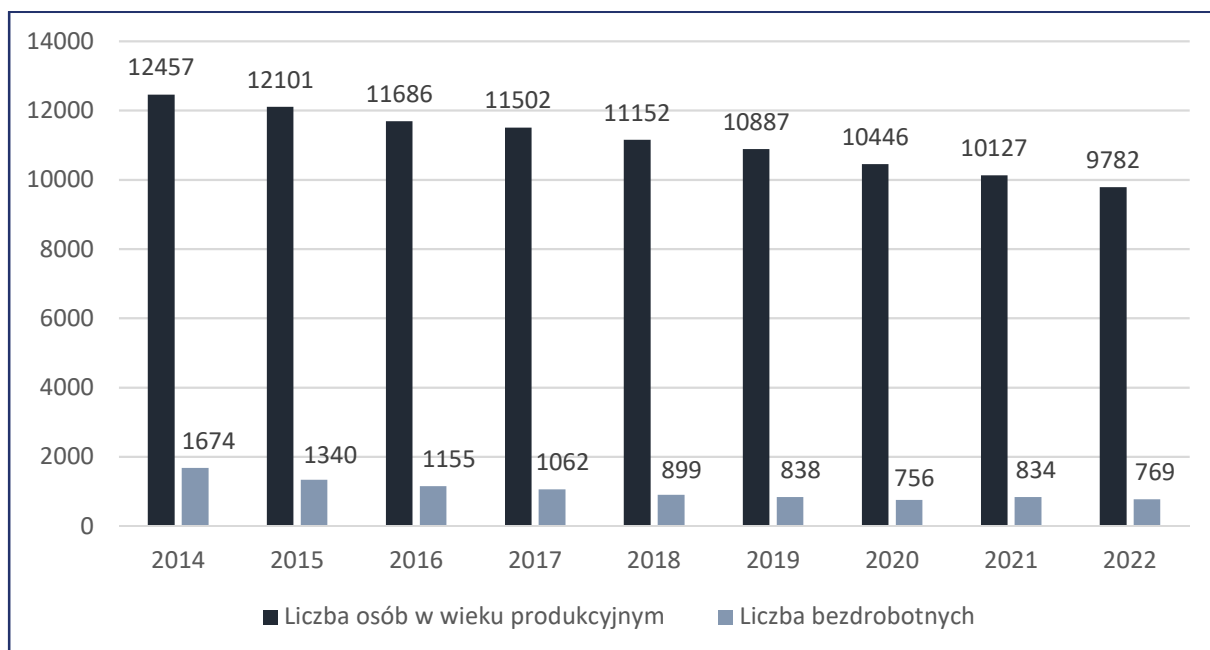
Lokalny rynek pracy obsługuje nie tylko mieszkańców i mieszkanki Chełmna. Bezpośrednio z chełmińskiego rynku pracy korzystają również mieszkańcy całego powiatu chełmińskiego oraz świeckiego. Szczegółowe statystyki, wraz z podziałem na mieszkanki i mieszkańców, zaprezentowano na poniższym wykresie. Uwagę zwraca zmiana trendu w 2020 roku, która wynika z okresu epidemii COVID-19, która przełożyła się na kondycję rynku pracy. Jest to sytuacja niezależna od uwarunkowań lokalnych.

Kluczowym wyzwaniem lokalnego rynku pracy jest aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych. Utrzymujący się, stały pułap liczby osób bezrobotnych na lokalnym rynku pracy, ujawnia, że ta grupa jest najliczniejsza. Wyzwanie to dotyczy zarówno Miasta Chełmna, jak również całego powiatu chełmińskiego, gdzie od 2018 roku utrzymuje się stała liczba - około 2000 osób - poszukujących zatrudnienia.

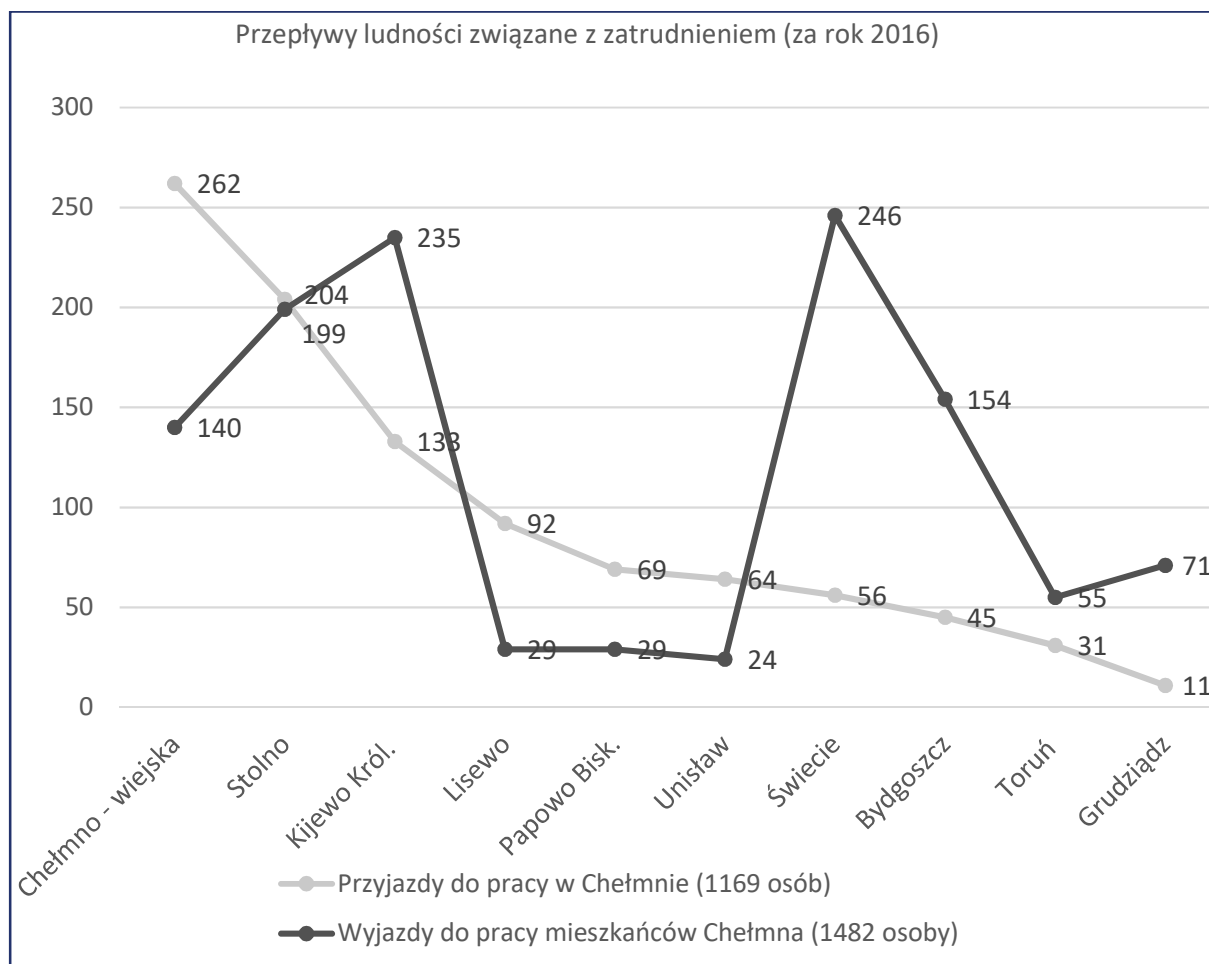
Wykres 29. Liczba bezrobotnych z terenu powiatu chełmińskiego
Źródło: PUP Chełmno,

Uzupełnieniem danych w niniejszym zakresie jest porównanie liczby osób bezrobotnych z ogólną liczbą mieszkanek i mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-60, mężczyźni w wieku 18-65 lat), które zaprezentowano na poniższym wykresie. Pomimo znaczącego spadku liczby osób w wieku produkcyjnym pomiędzy 2014 a 2022 rokiem (spadek o 2675 osób, około 21 %), liczba osób bezrobotnych spadła o 905 osób, co stanowi zmianę o 54%.

Wykres 30. Zestawienie liczby osób bezrobotnych względem liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie miasta Chełmna
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP oraz WSO UM Chełmno.

Korzystając z danych GUS (2016) poddano analizie codzienne przemieszczanie się związane z zatrudnieniem. Poniższy wykres prezentuje miejsca zamieszkania osób pracujących na terenie miasta Chełmna (1169 osób, zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2016 r.) oraz miejsce zatrudnienia mieszkanek i mieszkańców miasta Chełmna pracujących poza Chełmnem (1482 osoby, zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2016 r.). Poniższe dane jednoznacznie wskazują, że przeważa liczba mieszkańców miasta pracujących poza miejscem zamieszkania, nad liczbą osób zamieszkujących poza Chełmnem, ale pracujących na terenie miasta. Na koniec 2016 roku różnica ta wynosiła 313 osób.

Wykres 31. Zestawienie codziennych przepływów związanych z pracą pomiędzy Miastem Chełmnem a gminami regionu
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2016.

Zgodnie z zaprezentowanymi danymi, najczęstszym miejscem pracy mieszkanek i mieszkańców Chełmna (poza miastem Chełmnem) jest sąsiednia gmina Świecie, w której zatrudnienie znajdowało aż 246 mieszkańców. Najliczniej jako miejsca pracy wybierane są kolejno gminy sąsiednie: Kijewo Królewskie oraz Stolno. Każdorazowo fakt ten związany jest z usytuowaniem dużych zakładów produkcyjnych na terenie ww. gmin, tj. Adriana S.A. w Kosowiznie, gm. Kijewo Królewskie oraz Stiegelmeier Sp. z o.o. w Grubnie, gm. Stolno. Na czwartej pozycji znajduje się miasto Bydgoszcz z liczbą 154 osób dojeżdżających do pracy, następnie gmina wiejska Chełmno oraz miasto Grudziądz.

Do pracy na terenie miasta Chełmna najczęściej dojeżdżają mieszkańcy gminy wiejskiej Chełmno - 262 osoby, następnie kolejnych dwóch gmin graniczących z terenem miasta: gminy Stolno (199 osób) oraz Kijewo Królewskie (133). Jest to strefa zbieżna z omawianą w niniejszej diagnozie strefą suburbanizacji Miasta Chełmna, obejmującą trzy przyległe gminy wiejskie powiatu chełmińskiego: Chełmno, Kijewo Królewskie oraz Stolno. Sześć pierwszych pozycji zajmuje sześć

gmin wiejskich współtworzących wraz z miastem powiat chełmiński. Poza gminami powiatu, na terenie miasta Chełmna zatrudnienie znajdują mieszkańcy gminy Świecie (56 osób), następnie miast: Bydgoszcz, Toruń oraz Grudziądz. Raport GUS w 2016 roku jest najświeższą analizą codziennych przepływów związanych z zatrudnieniem. Przewidywalny termin kolejnego opracowania to 2026 rok.

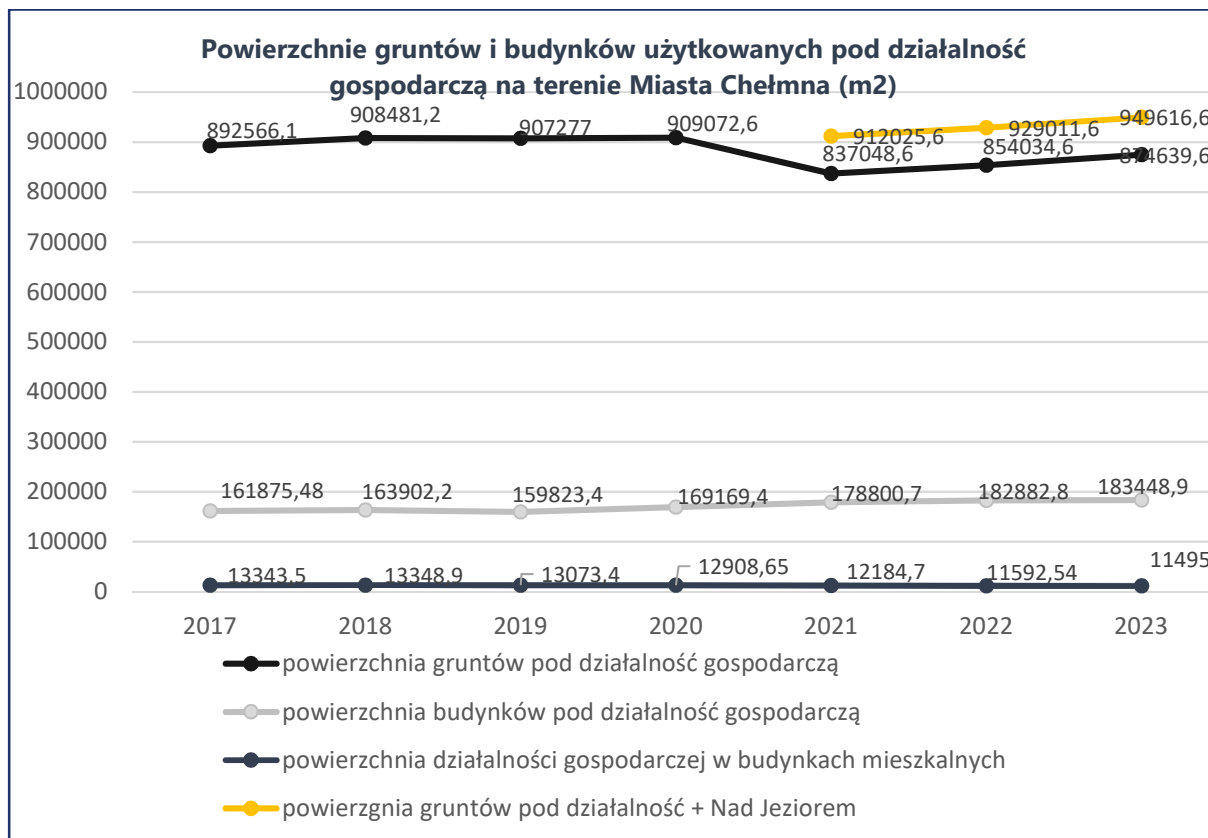
Na podstawie danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz danych Urzędu Miasta Chełmna przeanalizowano liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie miasta Chełmna. Dane zaprezentowano na poniższym wykresie. Ciemniejszą linią oznaczono liczbę aktywnych podmiotów gospodarczych z głównym miejscem rejestracji na terenie Miasta Chełmna, zaś linia jaśniejsza oznacza łączną liczbę podmiotów zarejestrowanych (w tym zawieszonych, wyrejestrowanych oraz posiadających główną siedzibę poza terenem Miasta Chełmna).

Wykres 32. Raport gminny o aktywnych przedsiębiorcach działających na terenie miasta Chełmna
Źródło: opracowanie UM Chełmno na podstawie Raportu CEIDG.

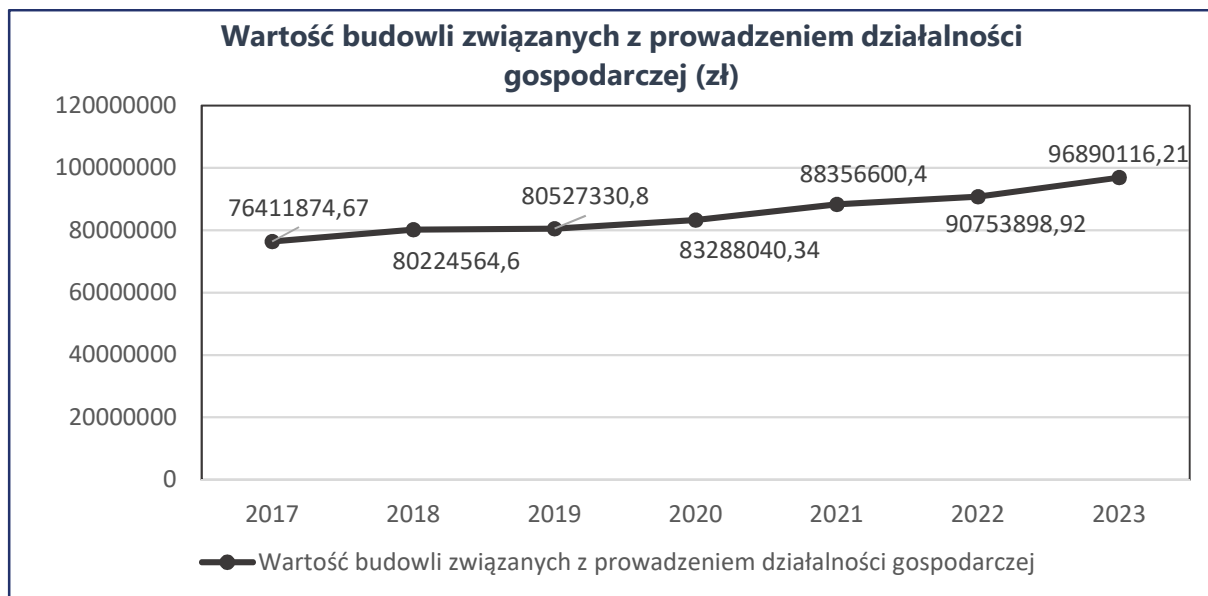
W celu analizy skali rozwoju chełmińskiej przedsiębiorczości przytoczone zostały również dane dotyczące powierzchni gruntów oraz budynków użytkowanych pod działalność gospodarczą na terenie Miasta Chełmna. Dane pochodzą z systemu Wydziału Finansowego Urzędu Miasta Chełmna oraz opierają się o sprawozdawczość z systemu podatku od nieruchomości. Na poniższym wykresie wskazano łączną powierzchnię gruntów przeznaczoną pod działalność gospodarczą. W niniejszych danych zaobserwować można jedną kluczową zmianę, stanowiącą istotną różnicę dla interpretacji. Od dnia 1.01.2021 r. nastąpiła zmiana podmiotu zajmującego się administracją kompleksu rekreacyjnego Nad Jeziorem Starogrodzkim. Dotychczasowym podmiotem był Chełmiński Dom Kultury. Nowym podmiotem jest Zakład Aktywności Zawodowej z siedzibą w Drzonowie. Podmiot ten prowadzi działalność w zakresie aktywizacji i rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Zmiana podmiotu przełożyła się jednak na zmianę kwalifikacji gruntów z tych służących prowadzeniu działalności gospodarczej na grunty służące aktywizacji zawodowej. W zestawieniu wyodrębniono niniejsze dane, tak, aby przedstawić pełen obraz gruntów terenów służących działalności zawodowej. Pomiędzy 2017 a 2023 rokiem (dane na dzień 30.03. każdego kolejnego roku) powierzchnia gruntów uległa zwiększeniu o 6,4%. Łączna powierzchnia budynków służących działalności gospodarczej wzrosła w tym czasie aż o 13,3% osiągając wartość ponad 18,3 ha. W tym czasie uległa zmniejszeniu

prześcięń pod działalność gospodarczą zlokalizowana w budynkach mieszkalnych (zabudowa mieszana mieszkaniowo-usługowa). Zmiana o 13,8% wynika z kilku kwestii. W kilku przypadkach na skutek rozwoju firmy, całe kamienice zostały przeznaczone na budynki usługowe (z dotychczas mieszanych), ale również od czasu pandemii COVID-19 zaobserwowany jest większy odpływ usług z użytkowych parterów kamienic na Starówce oraz przy ul. Dworcowej. Ponadto otwarcie pod koniec 2019 roku galerii handlowej Pasaż Chełmiński przy ul. Polnej doprowadziło do wzrostu konkurencji zewnętrznych firm względem lokalnej przedsiębiorczości.

Wykres 33. Zmiany powierzchni gruntów i budynków użytkowanych pod działalność gospodarczą
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFn UM Chełmno.

Drugi wskaźnik, opracowany na podstawie danych z zasobu własnego UM Chełmno, obrazującym rozwój podmiotów gospodarczych na terenie Chełmna, przedstawia wartości budowli związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, wyrażony w złotych. Pomiędzy 2017 a 2023 rokiem nastąpił znaczący wzrost wartości ww. wskaźnika o niemal 26,8%. Przewiduje się przekroczenie wartości 100 milionów złotych w 2023 roku.

Wykres 34. Zmiana wartości budowli związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFn UM Chełmno.

W okresie 2020-2021 Gmina Miasto Chełmno była uczestnikiem programu RegioGMINA, w ramach której zostały opracowane założenia Lokalnego Programu Rozwoju Gospodarczego. Poniżej przytoczono część treści dotyczącej zawartych w Programie analiz.

Analiza sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MSP) na terenie Chełmna

W Chełmnie w roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowanych było **1 796** podmiotów gospodarki narodowej, z czego **1 247** stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 94 nowe podmioty, a 64 podmioty zostały wyrejestrowane. W latach 2009-2020 najczęściej (174) podmiotów zarejestrowano w roku 2011, a najmniej (94) w roku 2020. W tym samym okresie najczęściej (168) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, zaś najmniej (64) podmiotów wyrejestrowano w 2020 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Chełmnie najczęściej (127) stanowią spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najczęściej (1 714) jest mikro-przedsiębiorstw, czyli zatrudniających 0 - 9 pracowników. 1,1% (19) podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 20,2% (363) podmiotów, a 78,7% (1 414) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Chełmnie najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* (26,2%) oraz *Budownictwo* (16,0%).

Według danych na dzień 31.12.2020 r. w Chełmnie funkcjonowało 1 796 podmiotów, z czego:

- 1 714 mikroprzedsiębiorstwa,
- 61 małych przedsiębiorstw,
- 18 średnich przedsiębiorstw,
- 3 duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników).

Wśród podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Chełmna funkcjonują następujące formy prawne:

- 6 spółdzielni,

- 74 spółki handlowe ogółem,
 - 8 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego,
 - 58 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,
 - 8 spółek handlowych z ograniczoną odpowiedzialnością, z udziałem kapitału zagranicznego,
 - 127 spółek cywilnych,
- Pozostałe to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2020 r. najczęstszym profilem działalności gospodarczej były:

- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 327,
- Budownictwo – 199,
- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 142 podmioty,
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 105,
- Przetwórstwo przemysłowe – 105,
- Pozostała działalność – 72,
- Transport i gospodarka magazynowa – 71,
- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 52,
- Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 41,
- Informacja i komunikacja – 32,
- Edukacja – 28,
- Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca – 25,
- Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – 16,
- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości – 15,
- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 13,
- Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją – 2,
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elek., gaz, parę wodną do układów klimatyzacyjnych – 2.

Sektor MSP w Chełmnie rozwija się bardzo powoli. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w roku 2020, względem roku 2015, wzrosła zaledwie o 54 nowe podmioty. Na tle gmin województwa wyróżnia się liczba spółek cywilnych jako form prawnych prowadzonych działalności. Co interesujące – na terenie miasta znajdują się 3 podmioty gospodarcze zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Tabela 14. Podstawowe wskaźniki finansowe gminy na tle województwa i grupy podobnych gmin (2018)

2018	W złotych	Jako % średniej w grupie podobnych gmin	Jako % średniej w województwie
Dochody gminy na 1 mieszkańca	3884,87	80,9	75,1
Dochody własne gminy na 1 mieszkańca	1692,71	100,3	70,5
Wydatki gminy na 1 mieszkańca	3910,74	76,7	73,2
Zobowiązania gminy na 1 mieszkańca	192,66	17,9	146,8

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

W 2018 r. w gminie zarejestrowanych było 1735 przedsiębiorstw zgodnie z bazą danych REGON. W grudniu 2018 r. w gminie było 504 płatników składek ZUS oraz 1017 podatników osiągających przychody z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Liczbę przedsiębiorstw – podatników i płatników składek przedstawia tabela poniżej.

Tabela 2 Liczba przedsiębiorstw według rodzaju rejestru (2018)

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
Podatki (podatnicy)	584	392	35	6	433
ZUS (płatnicy składek)	101	314	69	17	400
REGON		1654	64	17	1735

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

Liczba podmiotów różni się w zależności od źródła informacji. Dane w bazie REGON zawierają największą liczbę podmiotów, jednak znajdują się tam również informacje, które mogą nie być w pełni aktualne (np. nie uwzględniają przedsiębiorstw, które zawiesiły swoją działalność). Liczba podatników różni się od liczby płatników składek, przede wszystkim w grupie przedsiębiorców prowadzących działalność na własny rachunek – część z tych osób łączy tę działalność z pracą etatową, w związku z tym nie są płatnikami składek. Występują również różnice w liczbie przedsiębiorstw w zależności od wielkości. Klasyfikacja przedsiębiorstw w przypadku danych ZUS jest określona na podstawie liczby osób ubezpieczonych (tj. takich, za które przedsiębiorstwo opłaca składki na ubezpieczenia społeczne). W przypadku danych podatkowych, klasyfikacja wynika z deklaracji przedsiębiorców przekazanych do urzędów skarbowych. Informacja o płatnikach składek w przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich (tj. płacących składki za od 1 do 249 osób) wg. wybranych sekcji PKD przedstawia tabela.

Tabela 15. Liczba płatników składek według sekcji PKD (2018).

	Liczba płatników w gminie	% ogółu płatników składek w gminie	% płatników w danym sektorze w województwie
Przemysł (C-F)	230	45,6	1,0
Usługi (G-S)	696	138,1	1,1
Wybrane sekcje PKD (według największej liczby płatników)			
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	252	50,0	1,2
Budownictwo (F)	120	23,8	1,0
Przetwórstwo przemysłowe (C)	103	20,4	1,1
Pozostała działalność usługowa (S)	64	12,7	1,3
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	60	11,9	0,7
Sekcje zdominowane przez podmioty publiczne			
Administracja (O)	8	1,6	2,1
Edukacja (P)	24	4,8	0,9
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	113	22,4	1,3
Kultura (R)	24	3,0	1,2

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

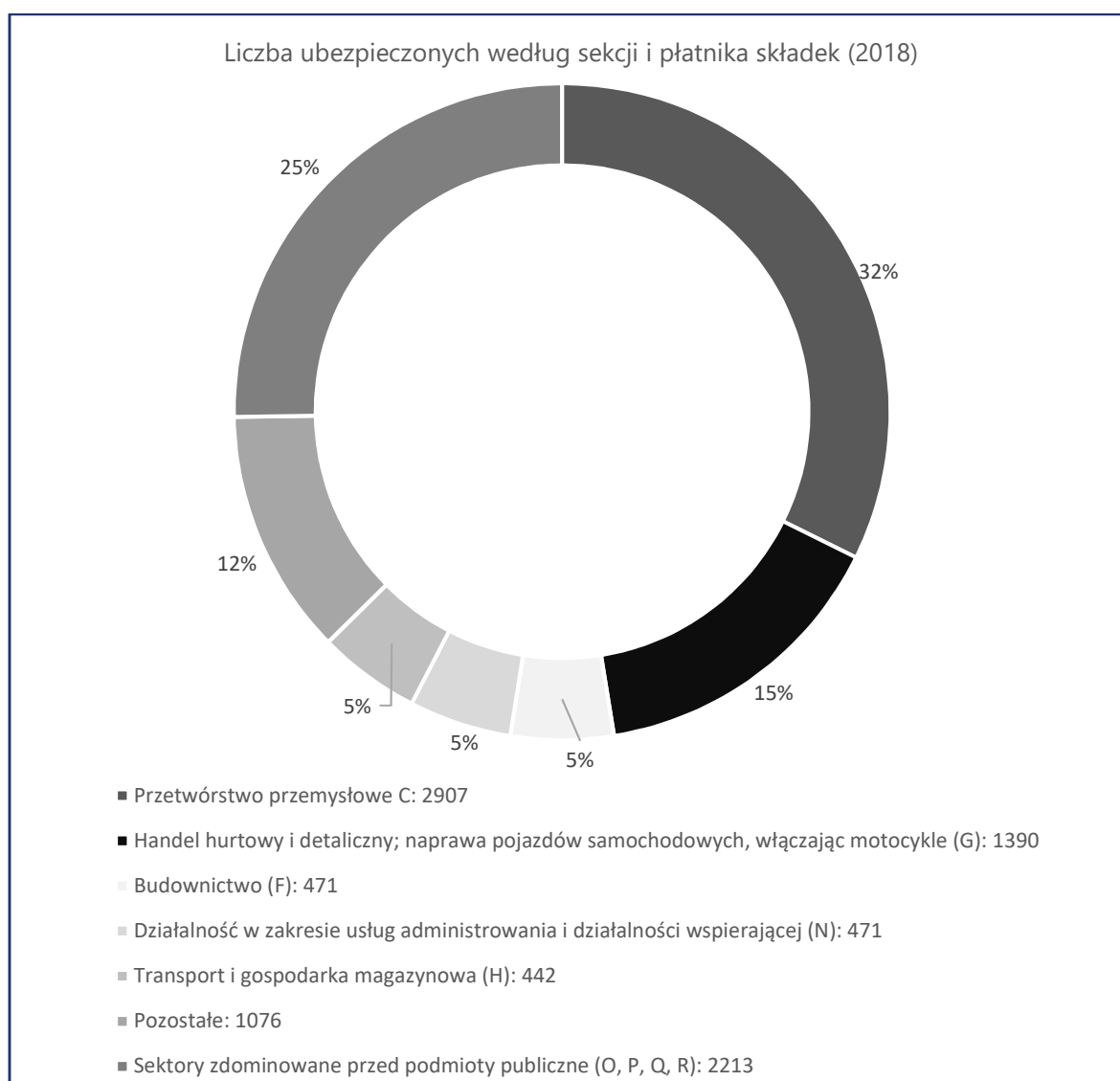
Wśród płatników składek, którzy opłacali składki za nie więcej niż 250 osób było łącznie 5906 osób ubezpieczonych w ZUS, co stanowiło 49,5% osób w wieku produkcyjnym w gminie, w tym:

- W **usługach** ubezpieczonych było 3273 osób, to jest **27,4%** osób w wieku produkcyjnym,
- W **przemysle** ubezpieczonych było 3484 osób, to jest **29,2%** osób w wieku produkcyjnym,
- W sekcjach zdominowanych przez **podmioty publiczne** było ubezpieczonych łącznie 2213 osób, w tym 831 osób w administracji, 641 osób w sektorze opieki zdrowotnej, 655 osób w sektorze edukacji oraz 86 osób w sektorze kultury, było to łącznie **18,5%** osób w wieku produkcyjnym w gminie,
- Wśród osób ubezpieczonych było 4582 kobiet i 5038 mężczyzn,
- Najwięcej ubezpieczonych było w wieku 35-44 lat – 2517 osób i 25-34 lat – 2413 osób.

Tabela 16. Liczba ubezpieczonych w zależności od płatnika składek.

2018	Liczba osób	liczba osób na 1 płatnika składek	% zatrudnionych w grupie płatników do 249 ubezpieczonych
Samozatrudnieni nie płacący składek za inne osoby	506	5,0	8,6
Ubezpieczeni u płatników składek płacących składki za 1-9 osób	1300	4,1	22,0
Ubezpieczeni u płatników składek płacących składki za 10-49 osób	1966	28,5	33,3
Ubezpieczeni u płatników składek płacących składki za 50-249 osób	2134	125,5	36,1

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

Wykres 35. Liczba ubezpieczonych według sekcji i płatnika składek

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

Przeciętna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w Chełmnie w grudniu 2018 r. wynosiła 2731 zł. Przeciętna podstawa wymiaru składek u mężczyzn jest wyższa niż u kobiet, co sugeruje lukę płacową. Najwyższe podstawy wymiaru składek spośród głównych zidentyfikowanych sektorów według zatrudnienia odnotowane są w sekcji Budownictwo (F). Podstawy wymiaru składek w sektorze MŚP są najwyższe wśród płatników zatrudniających 50-249 osób.

Tabele poniżej prezentują informacje dotyczące średnich podstaw wymiaru składek w złotych, w porównaniu do średnich dla danego typu gminy oraz w porównaniu do średnich podstaw wymiaru w województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 17. Średnie podstawy wymiaru składek według wielkości, płci oraz wybranych sekcji zatrudnienia w złotych (2018)

	Ogółem	Samozatr.	1-9 ubezp.	10-49 ubezp.	50-249 ubezp.
Ogółem	2731	1931	2030	2768	3473
Kobiety	2608	2032	1907	2677	3441
Mężczyźni	2878	1868	2162	2854	3503
W sekcjach z największą liczbą płatników w gminie					
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	2548	1629	1705	2320	3269
Budownictwo (F)	2946	1353	1560	2121	4723
Przetwórstwo przemysłowe (C)	2789	630	2106	2645	3289
Pozostała działalność usługowa (S)	1932	1802	1608	2128	2465
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	2932	2442	2052	3267	5266

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

Tabela 18. Średnie podstawy wymiaru składek według wielkości, płci oraz wybranych sekcji zatrudnienia w porównaniu do średniej w danym typie gminy (2018)

	Ogółem	Samozatr.	1-9 ubezp.	10-49 ubezp.	50-249 ubezp.
Ogółem	98,8	109,3	96,5	103,4	106,8
Kobiety	100,2	116,7	91,9	101,7	114,2
Mężczyźni	100,2	104,6	101,3	105,0	101,2
W sekcjach z największą liczbą płatników w gminie					
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	104,1	88,0	94,0	100,0	104,1
Budownictwo (F)	101,6	84,4	79,1	82,7	121,7
Przetwórstwo przemysłowe (C)	104,3	137,7	109,8	111,1	103,6
Pozostała działalność usługowa (S)	89,7	117,4	97,5	97,9	107,0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	101,5	143,2	86,7	106,0	135,3

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS.

Tabela 19. Średnie podstawy wymiaru składek według wielkości, płci oraz wybranych sekcji zatrudnienia w porównaniu do średniej w województwie kujawsko-pomorskim (2018)

	Ogółem	Samozatr.	1-9 ubezpz.	10-49 ubezpz.	50-249 ubezpz.
Ogółem	97,4	107,5	96,2	100,9	103,0
Kobiety	98,8	115,7	92,3	99,6	110,4
Mężczyźni	99,6	102,5	100,7	102,1	97,3
W sekcjach z największą liczbą płatników w gminie					
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	104,4	88,6	91,7	96,8	100,8
Budownictwo (F)	102,8	81,5	79,3	81,3	121,3
Przetwórstwo przemysłowe (C)	107,1	0,1	104,9	109,1	101,8
Pozostała działalność usługowa (S)	79,1	102,4	90,3	93,7	91,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	101,4	135,9	88,0	108,4	131,3

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Przedsiębiorstwa płacące podatki w gminie

Opisane poniżej informacje obejmują przedsiębiorców i przedsiębiorstwa opłacające podatki dochodowe od osób fizycznych: według stawki podatkowej (formularz PIT 36), w tym również tych, którzy zadeklarowali opłacanie podatku liniowego (PIT 36L). Kolejną grupą są przedsiębiorcy, którzy opłacają podatki ryczałtowe (na formularzach PIT 28A i PIT28B), jak również osoby prawne, płacące podatek dochodowy CIT. Forma opłacania podatku zależy od formy prowadzonej działalności, a także wielkości przedsiębiorstwa. W Chełmnie według danych podatkowych funkcjonuje 433 przedsiębiorstw, w tej grupie 35 to przedsiębiorstwa małe, a 6 przedsiębiorstwa średnie. W grupie przedsiębiorstw mikro dominuje rozliczanie w formie podatku PIT (877,1%). W przypadku małych przedsiębiorstw 42,9% rozlicza się w ramach podatku CIT, a 40,0% korzysta z rozliczenia się w formie podatku liniowego (PIT-36L). Przedsiębiorstwa średnie są płatnikami podatku CIT.

Tabela 20. Liczba przedsiębiorstw – podatników w 2018 r. w Chełmnie.

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	327	187	6	0	520
PIT 36L	108	68	14	0	190
PIT 28A	142	52	0	0	194
PIT 28B	7	0	0	0	7
CIT	0	85	15	6	106
Łącznie	584	392	35	6	1017

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Przychody i dochody podatników prowadzących działalność gospodarczą w gminie

Łącznie przychody przedsiębiorstw (bez osób prowadzących działalność na własny rachunek) rozliczających się w gminie wynosiły w 2018 roku: 937 476 668 zł. Zestawienie przychodów według wielkości przedsiębiorstw i sposobu rozliczania podatku przedstawia tabela 12.

Tabela 21. Przychody przedsiębiorstw - podatników w 2018 r. w gminie

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	42 930 660	91 793 213	15 962 534	0	150 686 407
PIT 36L	350 557 000	147 550 000	94 888 000	0	592 995 000
PIT 28A	7 683 953	6 673 901	0	0	14 357 854
PIT 28B	311 448	0	0	0	311 448
CIT	0	23 012 040	59 196 724	498 400 256	580 609 020
Łącznie	401 483 061	269 029 154	170 047 258	498 400 256	1 338 959 729
% dochodów przedsiębiorstw według klasy wielkości	6,8	16,3	10,1	66,8	100,0

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Dochody przedsiębiorstw (bez osób prowadzących działalność na własny rachunek) w Mieście Chełmno łącznie wyniosły 53 558 476 zł, co stanowiło 5,7% ogółu przychodów.

Tabela 22. Dochody przedsiębiorstw – podatników (przychody pomniejszone o uzyskania przychodów) w 2018 r. w gminie Miasta Chełmna

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	10 593 690	5 668 089	773 203	0	17 034 982
PIT 36L	53 714 000	13 935 000	16 834 100	0	84 483 100
PIT 28A	7 208 386	6 317 160	0	0	13 525 546
CIT	0	-250 360	853 936	9 427 348	10 030 924
Łącznie	71 516 076	25 669 889	18 461 239	9 427 348	125 074 552
Jako % przychodu	17,8	9,5	10,9	1,9	9,3
% dochodów przedsiębiorstw według klasy wielkości	57,2	20,5	14,8	7,5	100,0

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Przeciętne przychody na jednego podatnika w zależności od wielkości przedsiębiorstwa oraz sposobu rozliczania się przedstawiają kolejne tabele.

Tabela 23. Przeciętne przychody przypadające na jednego podatnika w 2018 r. w gminie

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	131 286,42	490 872,80	2 660 422,33	0,00	289 781,55
PIT 36L	3 245 898,15	2 169 852,94	6 777 714,29	0,00	3 121 026,32
PIT 28A	54 112,35	128 344,25	0,00	0,00	74 009,56
PIT 28B	44 492,57	0,00	0,00	0,00	44 492,57
CIT	0,00	270 729,88	3 946 448,27	83 066 709,33	5 477 443,58
Łącznie	687 470,99	686 298,86	4 858 493,09	83 066 709,33	1 316 577,90

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Tabela 24. Przeciętne przychody przypadające na jednego podatnika w porównaniu do średniej w danym typie gminy

	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	98,4	88,3	192,1	0,0	107,7
PIT 36L	197,4	102,7	99,4	0,0	131,7
PIT 28A	102,1	64,5	0,0	0,0	91,7
PIT 28B	106,0	0,0	0,0	0,0	112,0
CIT	0,0	36,9	49,0	335,1	128,3
Łącznie	225,5	77,5	73,2	375,3	152,7

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Tabela 25. Przeciętne przychody przypadające na jednego podatnika w porównaniu do średniej w woj. kujawsko-pomorskim

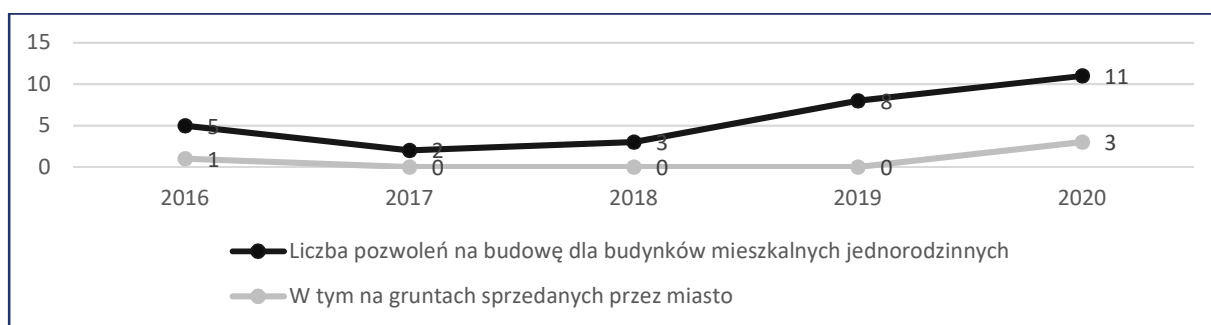
	samodzielna działalność	mikro	małe	średnie	Razem
PIT 36	572,3	112,2	155,7	0,0	131,1
PIT 36L	250,0	112,8	105,1	0,0	149,8
PIT 28A	93,2	62,3	0,0	0,0	84,4
PIT 28B	46,7	0,0	0,0	0,0	38,6
CIT	0,0	27,5	44,1	134,0	92,0
Łącznie	222,4	78,2	69,4	146,5	91,3

Źródło: Obliczenia SGH w ramach projektu RegioGMINA na podstawie danych GUS, ZUS oraz KAS).

Obszar rozwoju gospodarczego stanowi jeden z kluczowych obszarów interwencji w zakresie kształtowania kierunków rozwoju Miasta Chełmna. W celu uzyskania pełnego obrazu przeprowadzono badania ankietowe wśród lokalnych przedsiębiorców dotyczące planów, możliwości oraz barier rozwoju na które natrafiają. Od 2021 roku lokalni przedsiębiorcy są w bieżącym kontakcie z Burmistrzem Miasta Chełmna za sprawą powołanej do życia Chełmińskiej Rady Biznesu (ChRB) oraz ukonstytuowanego Prezydium ChRB, spotykającym się regularnie oraz opiniującym, kluczowe z punktu widzenia Miasta, projekty.

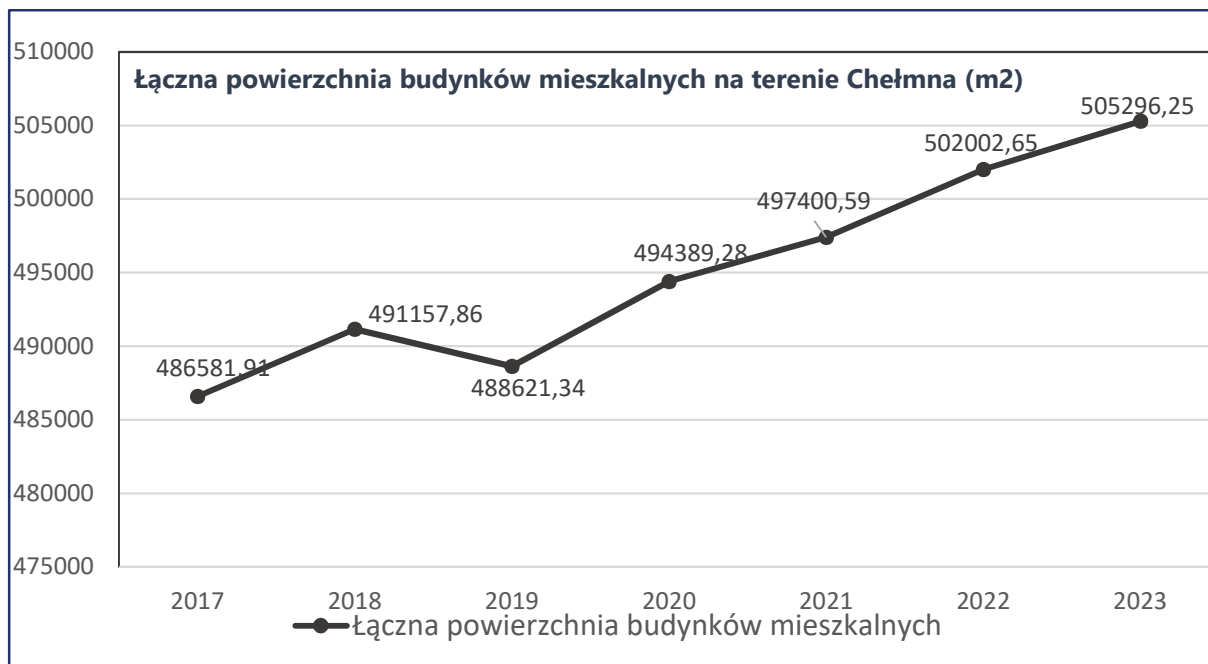
1.8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, w tym mieszkalnictwo

Politykę rozwoju przestrzennego miasta Chełmna realizuje Referat Gospodarowania Nieruchomościami Urzędu Miasta Chełmna. W związku z ograniczonym dotychczas rozwojem budownictwa mieszkaniowego w Chełmnie, spowodowanym niedoborami infrastrukturalnymi w zakresie wodociągów i kanalizacji uniemożliwiającymi budowę nowych obiektów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, jak również niedostępnością gruntów pod rozwój budownictwa wielorodzinnego, doszło do niekorzystnej sytuacji na rynku nieruchomości i nieznacznego ruchu w zakresie realizacji nowych inwestycji. Sytuację tę obrazują poniższe dane pochodzące z bazy danych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, obrazujące liczbę wydanych pozwoleń na budowę domów jednorodzinnych w granicach Miasta Chełmna.

Wykres 36. Liczba pozwoleń na budowę domów mieszkalnych jednorodzinnych za dany rok kalendarzowy
Źródło: Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego.

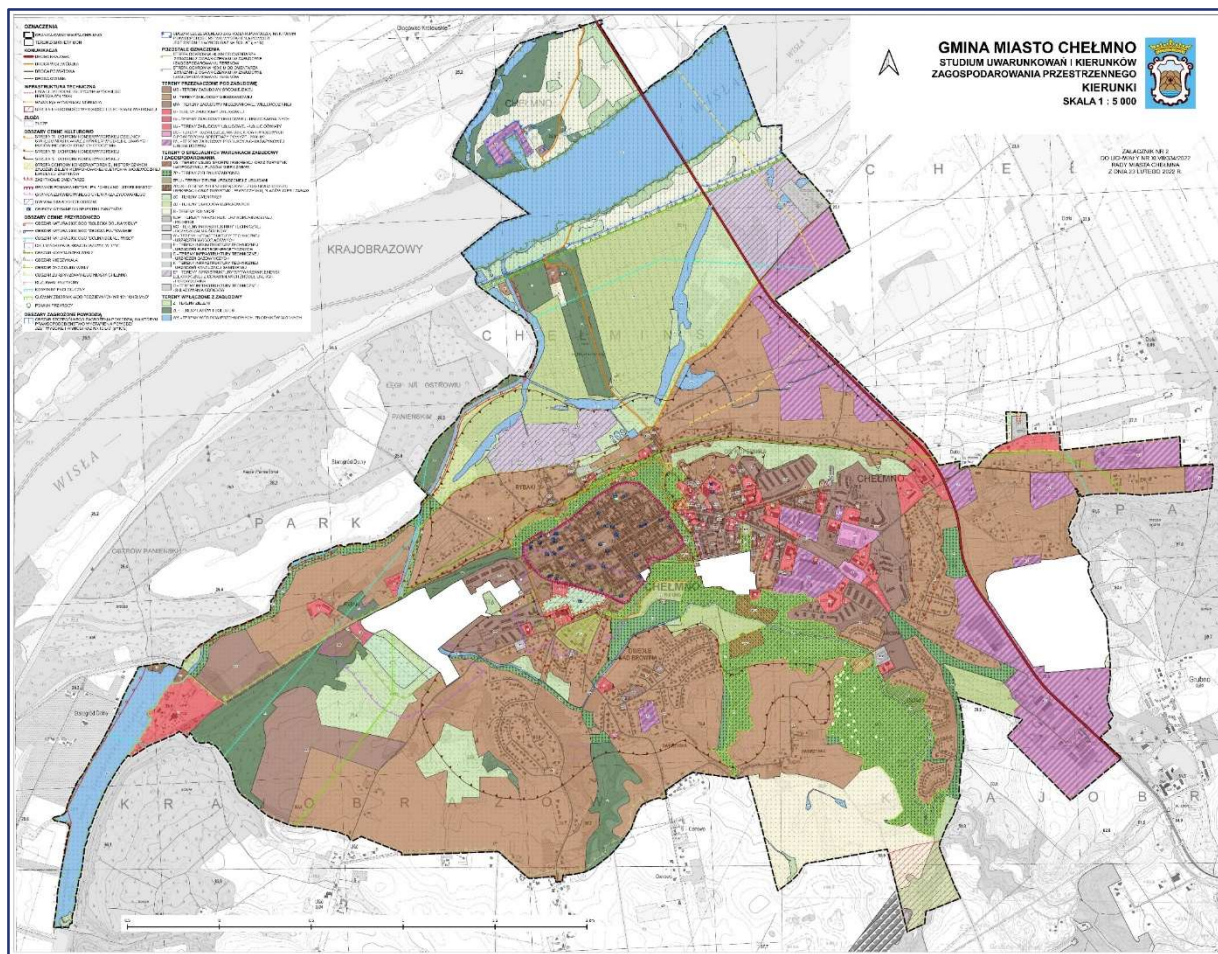
W związku z powyższym zostały podjęte prace nad pobudzeniem rynku nieruchomości w Chełmnie i zwiększeniem planu sprzedaży nieruchomości gminnych. Dzięki niniejszemu działaniu zaktywizowano dawne nieużytki gospodarcze na terenie Chełmna. Zgodnie z obecnym stanem na niniejszych działkach powstają domy mieszkalne jednorodzinne, budynek przedszkola niepublicznego, Osiedle Wiklinowe (10 mieszkań), budynek wielorodzinny pod adresem Biskupia 25 (20 mieszkań), jak budynki wielorodzinne na działkach przy ul. Danielewskiego oraz ul. Podgórznej. Zwiększenie intensywności procesów na rynku nieruchomości widoczne jest w danych dotyczących łącznej powierzchni budynków mieszkalnych na terenie Chełmna (powierzchnia w m²). Wzrost powierzchni mieszkalnej pomiędzy 2017 a 2023 rokiem wyniósł ponad 3,8%. Spadek powierzchni pomiędzy 2018 a 2019 rokiem wiązał się z większą liczbą pustostanów.

Wykres 2 Łączna powierzchnia budynków mieszkalnych zgodnie z deklaracjami podatku od nieruchomości
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFn UM Chełmno).

Obecnie, rozwój przestrzenny miasta przebiega na podstawie kierunków określonych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Chełmna, przyjętym uchwałą nr XLVII/334/2022 Rady Miasta Chełmna z dnia 23 lutego 2022 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Chełmna. Niniejszy dokument znacząco zmienił zasady kształtowania polityki przestrzennej Miasta Chełmna. Wśród kluczowych zmian należy wyartykułować szczególnie:

- Wyznaczenie terenów służących rozwojowi budownictwa wielorodzinnego, w tym kameralnego, wprowadzenie niniejszego przeznaczenia m.in. w sąsiedztwie ul. Gorczyckiego, Łunawskiej i Polnej oraz Jastrzębskiego. Obszary te stanowią rezerwę pod rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego zarówno deweloperskiego, jak również form społecznego budownictwa czynszowego.
- Zwiększenie powierzchni terenów przeznaczonych pod rozwój funkcji przemysłowej oraz magazynowej, w sąsiedztwie drogi krajowej nr 91 oraz ul. Przemysłowej.
- Wprowadzenie możliwości realizacji miejskiej farmy fotowoltaicznej na gruntach w sąsiedztwie infrastruktury zarządzanej przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji – otoczenie Oczyszczalni Ścieków oraz Stacji Ujęcia Wód,
- Utrwalenie i uzupełnienie sieci zielonych powiązań w ramach Miasta Chełmna.

Rysunek 10. Poglądowy rysunek dotyczący kierunków rozwoju przestrzennego Miasta Chełmna
 Źródło: Uchwała nr XLVII/334/2022 RM Chełmna.

Polityka przestrzenna Miasta Chełmna realizowana jest ponadto na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących 83% terenu miasta i regulujących warunki zagospodarowania przestrzennego poszczególnych nieruchomości na terenie Miasta. Procedowane są zmiany kolejnych planów miejscowych w oparciu o przyjęte ww. studium uwarunkowań, co ma przyczynić się do dalszej stymulacji rozwoju zabudowy w granicach Miasta Chełmna, dążąc do wyhamowania negatywnego zjawiska procesu suburbanizacji i migracji mieszkańców na tereny wiejskie.

1.9. Dziedzictwo kulturowe i turystyka

Chełmno jest jednym z najstarszych miast a pisemna wzmianka w dokumentach po łacinie Culmen pochodzi z 1065 roku. Z jego początkami związane są miejscowości położone na południe od obecnego miasta tj.: wczesnośredniowieczna osada rzemieślniczo-handlowa na górze św. Wawrzyńca w Kałdusie z VIII/IX w. – XIII w. (4 km) oraz miejscowość Starogród z XIII w. (7 km), siedziba pierwszej komturii krzyżackiej zw. chełmińską.

Ze względu na wysokiej klasy walory architektoniczne Chełmno nazywane jest „polskim Carcassonne” oraz „małym Krakowem”, natomiast za sprawą relikwii Świętego Walentego, przechowywanej od stuleci w kościele farnym pw. Wniebowzięcia NMP, i odnowionego po 200 latach kultu św. Walentego oraz corocznie obchodzonych 14 lutego „Walentynek Chełmińskich” (od 14.02.2002 roku), znane jest również jako „miasto zakochanych” i „miasto miłości”.

W bogatej historii miasta znajduje się wiele ciekawych i ważnych wydarzeń. Chełmno to miasto, które odegrało ważną rolę w historii Polski i Zakonu Krzyżackiego, planującego tu stolicę swojego państwa. Największy okres swojej świetności Chełmno przeżywało w XIII i XIV wieku.

Słynny przywilej lokacyjny, tzw. Prawo Chełmińskie, nadany przez Zakon Krzyżacki 28 grudnia 1233 r., stał się aż do XVIII wieku wzorcem prawnym i architektonicznym do lokowania 225 miast (m.in. Warszawy, Gdańska, Torunia czy Królewca) oraz 1364 wsi i wielu osad na terenie dawnego państwa zakonnego (m.in. Pomorza, Warmii, Mazur czy Litwy i Rosji), a także Królestwa Polskiego (m.in. Wielkopolski, Mazowsza czy Małopolski). Dokument zawierał m.in. elementy prawa magdeburskiego, flamandzkiego, polskiego, węgierskiego czy lubeckiego.

Średniowieczny rozwój Chełmna w jego obecnej lokalizacji rozpoczął się ok. połowy XIII wieku. Miasto postrzegano w czasach państwa krzyżackiego i ówczesnej Polski „wzorcowym średniowiecznym miastem”, zaś obecnie to najlepiej zachowane średniowieczne miasto w Polsce z zachowanym szachownicowym układem ulic, murami miejskimi i kościołami.

Chełmno to również miasto hanzeatyckie. Udział Chełmna w Hanzie zapoczątkowali już w XIII wieku kupcy chełmińscy, którzy wykorzystując położenie miasta nad Wisłą, zaczęli aktywnie uczestniczyć w handlu na morzu nawiązując kontakty z miastami dolnoniemieckimi oraz z Flandrii. Nadane kupcom chełmińskim w 1286 r. i 1298 r. przywileje przyczyniły się do rozwoju chełmińskiego rzemiosła i handlu. O wysokiej randze Chełmna świadczą również fakty, że do 1458 roku działał w mieście Chełmnie Sąd Wyższy Prawa Chełmińskiego, a w latach 1454-1772 Chełmno (będąc w granicach Królestwa Polskiego) było stolicą Województwa Chełmińskiego, utworzonego w granicach Ziemi Chełmińskiej (obejmującego również Ziemię Michałowską i Ziemię Lubawską).

W okresie od 1772-1920 Chełmno znajdowało się pod zaborem pruskim, w tym w latach 1807-1815 w granicach Księstwa Warszawskiego. W XIX w. Chełmno stanowiło jeden z głównych ośrodków polskości na Pomorzu.

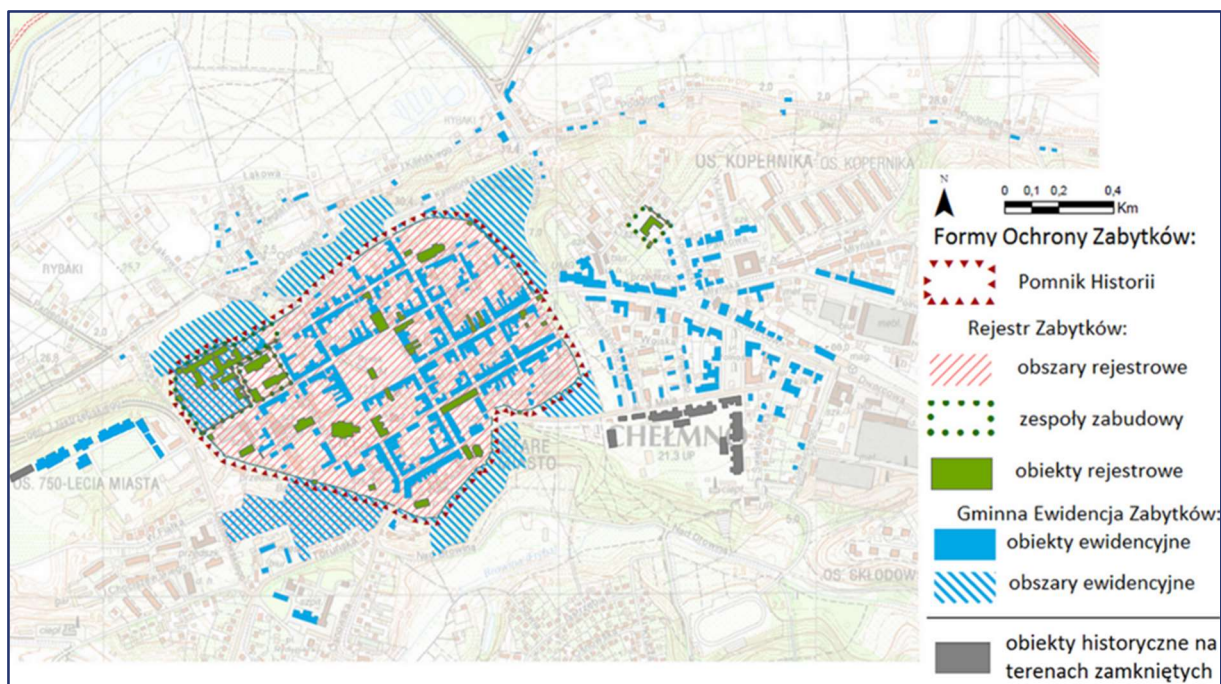
Świadectwem średniowiecznego rozwoju i świetności Chełmna jest Stare Miasto, którego wartość zaakcentował wpis w 2005 roku na Listę Pomników Historii Prezydenta RP. Na terenie średniowiecznego Starego Miasta Chełmna zachował się do dziś całościowy układ urbanistyczny z XIII w., który stanowił w średniowieczu wzorzec miejski we wschodniej części Europy.

W obrębie starówki Chełmna z zachowanych do dziś zabytków najważniejszymi są obiekty sztuki zarówno sakralnej jak i świeckiej. Należą do nich: średniowieczne mury obronne o długości 2 270 m z XIII/XIV w. z dwiema bramami (Bramą Grudziądzką i Bramą Merseburską) i 23 basztami - będące jednym z najwspanialszych przykładów architektury obronnej w Europie; oraz sześć gotyckich kościołów z XIII i XIV wieku. W centrum Starego Miasta znajduje się jeden z największych rynków średniowiecznych w Polsce, z głównym zabytkiem: gotycko-renesansowym ratuszem, przy którym znajduje się kopia średniowiecznej miary długości tzw. "prętem chełmińskim" liczącym 4,35 m.

Chełmno posiada również wyjątkową panoramą, którą tworzą wieże chełmińskich kościołów, mury obronne i dachy zabudowań miejskich. Dominująca panorama ponad doliną Wisły, stała się charakterystycznym symbolem miasta, a dzięki położeniu Chełmna można podziwiać ją ze wszystkich stron świata.

W 2008 roku miasto otrzymało za Chełmno – miasto zakochanych® certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej „Najlepszy produkt turystyczny Polski i certyfikat „Najlepszy produkt turystyczny Województwa Kujawsko-Pomorskiego”. Chełmno znajdujące się na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego, Szlaku Kopernikowskim, czy też w Związku Hanzeatyckim to również miejsce,

które w konkursie ogłoszonym przez redakcję National Geographic Polska uznane zostało w 2015 roku za jeden z 7 Nowych Cudów Polski.

Rysunek 11. Identyfikacja istniejących form ochrony zabytków miasta Chełmna

Źródło: opracowanie Piotr Murawski na podstawie Programu Ochrony Zabytków miasta Chełmna na lata 2007-10.

Najważniejsze zabytki i atrakcje Chełmna:

Układ urbanistyczny miasta

Zachowana część miasta w obrębie murów obronnych z szachownicowym układem ulic, to przykład średniowiecznego układu urbanistycznego miasta, które powstało na tzw. surowym korzeniu. Obowiązującą miarą przy jego zakładaniu był „pręt chełmiński” długości 4,35 m (jego kopia obecnie umieszczona jest przy ratuszu). Centrum miasta stanowi rynek o wymiarach 111 x 156 m, w którego centrum znajduje się budynek ratusza.

Gotycko-renesansowy ratusz, Muzeum Ziemi Chełmińskiej, Rynek 28

Pierwotnie obiekt gotycki z ok. 1298 r. (elementy gotyckie widoczne są w jego północnej części), przebudowany w latach 1567 – 1596, w stylu późnego renesansu, a następnie wzbogacony o smukłą wieżę i zegar. Na jego zachodniej ścianie znajduje się kopia średniowiecznego wzorca miary długości tzw. pręt chełmiński. Od średniowiecza do 1975 r. siedziba władz miejskich, a od 1983 r. - Muzeum Ziemi Chełmińskiej. W Muzeum Ziemi Chełmińskiej prezentowane są ekspozycje stałe: „Dzieje Chełmna”, galeria obrazów Antoniego Piotrowicza (1869-1923) – chełmińskiego artysty malarza oraz liczne wystawy czasowe w Sali Mieszkańskiej. W ratuszu mieści się również biuro Chełmińskiej Informacji Turystycznej.

Kościół archidiecezjalny pw. Wniebowzięcia NMP - farny, ul. Franciszkańska

Kościół farny pw. Wniebowzięcia NMP w Chełmnie to jeden z sześciu zachowanych w Chełmnie gotyckich kościołów. Kościół należy do najstarszych i największych kościołów na Pomorzu Wschodnim. Zbudowany w latach 1280-1320 r. jako orientowany, gotycki, trójnawowy, halowy z dwiema różnej wysokości wieżami. W 1519 r. podniesiony został do rangi kolegiaty, a od 1649 r. stał się głównym miejscem Sanktuarium Maryjnego. Wyposażenie wewnątrz jest gotyckie i barokowe. Cenna jest przechowywana tu relikwia, patrona zakochanych, Świętego Walentego. Kościół jest obecnie

głównym miejscem kultywowanego w Chełmnie od średniowiecza - kultu św. Walentego. Stało się to przyczynkiem do stworzenia produktu turystycznego pn. Chełmno – miasto zakochanych.

Kościół pofranciszkański pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja, ul. Biskupia

Zbudowany na przełomie XIII/XIV w. dla sprowadzonych do Chełmna ok. 1255 r. Franciszkanów. W 1806 roku stał się kasatą zakonu, zaś od 1859 jest kościołem gimnazjalnym. Charakteryzuje się gotycką, trójnawową, pseudobazylikową formą o dł. 52 m z wysmukłą sygnaturką od południa. Posiada neogotyckie wyposażenie wewnątrz: ołtarz, chór, ambona oraz witraż ze sceną Zwiastowania NMP. Dawniej przechowywano tu relikwie bł. Jana z Łobdowa. W grudniu 2006 r. podczas prowadzonych w prezbiterium prac konserwatorskich odkryto cenne średniowieczne polichromie.

Dawny cystersko-benedyktynski zespół klasztorny, ul. Dominikańska 40

Powstał XIII/XIV w., rozbudowany XIX/XX w.; ok. 1266 r. zamieszkały przez Cysterki, zaś ok. 1429-1438 przejęty został przez Benedyktynki, a następnie od 1822 r. prowadzony do dziś przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo. Obiekt jest siedzibą Zgromadzenia Prowincji Chełmińsko-Poznańskiej. Zespół współtworzą klasztor z Wieżą Mestwina z XIII w., Brama Merseburska z kaplicą, skarbiec, gotyckie podziemia, dawna apteka klasztorna, teren ogrodu klasztornego oraz dwukondygnacyjny gotycki kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty, zbudowany w latach 1290-1330 z kryptą ksieni Magdaleny Mortęskiej – reformatorki polskich benedyktynek w 1605 roku.

Kościół poddominikański pw. św. Piotra i św. Pawła, ul. Wodna

Powstał na przełomie XIII/XIV w. jako gotycki, trójnawowy o układzie bazylikowym. Do 1829 r. kościół dominikański, zaś w latach 1836-1945 ewangelicki. Na wyposażenie wewnątrz składają się polichromie XIV/XV w.; płyta nagrobna z XIV w. pierwszego biskupa chełmińskiego Heidenryka, który w 1253 roku koronował pierwszego króla Litwy – Mendoga; ołtarz główny, stalle i ambona – barokowo-rokokowe z II poł. XVIII w. oraz liczne obrazy i obiekty sakralne, przeniesione z innych kaplic i kościołów. Ostatnia renowacja wewnątrz została wykonana 2014 roku.

Kościół pw. Świętego Ducha, ul. Wałowa/ul. Toruńska

Zbudowany w latach 1280-1290 r., ceglany, salowy o drewnianym sklepieniu kolebkowym. Pierwotnie był to kościół szpitalny. Od 1694 należał do Zgromadzenia Sióstr św. Wincentego à Paulo, a w XIX wieku zamieniony na magazyn wojskowy. W 1995 r. przeprowadzono ostatnią renowację kościoła.

Kaplica pw. św. Marcina, ul. 22 Stycznia (przy murach obronnych)

Jest to najmłodszy kościół gotycki Chełmna pochodzący z ok. poł. XIV wieku. Jest to orientowana budowla ceglana, salowa, zbudowana na rzucie prostokąta. Ostatnią renowację w obiekcie przeprowadzono w 2014 roku.

Mury obronne

Ceglane mury obronne, które powstawały od połowy XIII wieku do połowy XIV wieku w miejscu pierwotnych umocnień drewniano-ziemnych. Do dziś mury zachowane są w ciągu niemal pełnego obwodu o długości ok. 2,270 m, z 2 bramami: Bramą Merseburską (obecnie kaplica w klasztorze) i Bramą Grudziądzką oraz 23 basztami, w tym: Prochową, Dominikańską i Panieńską. Ta ostatnia baszta jest miejscem prezentacji średniowiecznego oręża Bractwa Rycerskiego „Chorągiew Ziemi Chełmińskiej”.

Brama Grudziądzka (zwana dawniej Grubińską), ul. Grudziądzka

To jedna z siedmiu bram w murach miejskich, której nie rozebrano w XIX wieku. Zbudowana pod koniec XIII w., powiększona o przedbramie w XIV w., a około 1620 roku nadbudowano nad nią kaplicę zwaną "Na Bramce". W niszy muszlowej od strony wschodniej umieszczono rzeźbę Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej. Kaplicę wieńczy szczyt manierystyczny warsztatu niderlandzko-gdańskiego.

Baszta Prochowa, ul. 22 Stycznia

Zbudowana na przełomie XIII i XIV w., w XV w. zamurowana, podwyższona i przeznaczona na arsenał. Obecnie mieści się tu dział archeologiczny i etnograficzny Muzeum Ziemi Chełmińskiej. Z basztą związana jest legenda o duchu Bernarda Szumborskiego.

Dawna „Akademia Chełmińska”, ul. Szkolna 6

W 1386 r. Zakon Krzyżacki podjął pierwsze starania o założenie Uniwersytetu tzw. Studium Generale w Chełmnie. W 1473 r. powstało jednak Studium Particulare prowadzone przez Braci Wspólnego Życia z Zwolle w Niemczech. Prawdopodobnie w latach 1488-1491 do Studium uczęszczał Mikołaj Kopernik przed wyjazdem na studia w Krakowie. Akademia Chełmińska była najwyższym zakładem naukowym w Prusach Królewskich, określanym pierwotnie jako filia uniwersytetu w Bolonii, a wykładali w niej profesorowie z różnych znanych europejskich ośrodków naukowych, w tym z Uniwersytetu Jagiellońskiego z Krakowa. W latach 1692 r.- 1694 r. rektorem Akademii Chełmińskiej był Grzegorz Gerwazy Gorczycki. W latach 1756 - 1779 Akademia uzyskała rangę 31. kolonii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W 1794 r. krakowscy profesorowie otrzymali od władz pruskich zakaz nauczania i nakaz opuszczenia Chełmna. Do ostatecznego zamknięcia Akademii doszło w 1818 roku.

Pozostałe zabytkowe obiekty

- Baszta Dominikańska
- Gotycko-renesansowa kamienica Cywińskich, Rynek
- Późnobarokowa kamienica przy ul. Grudziądzkiej 36
- Dawne „Gimnazjum Chełmińskie”, ul. Dominikańska 35
- Kościół Garnizonowy pw. Matki Boskiej Częstochowskiej
- Koszary Korpusu Kadetów, ul. 22 Stycznia
- Pomnik i dawna klinika dra Ludwika Rydygiera
- Kaplica „Studzienka”
- Spichlerze
- Budynek Urzędu Miasta
- Wieża ciśnień, ul. Dominikańska

Dziedzictwo niematerialne Chełmna

Chełmno – miasto zakochanych®: „Walentynki Chełmińskie” i Szlak Zakochanych/ Ławeczki dla zakochanych” i inne atrakcje

Do ważnych atrakcji Chełmna, obok średniowiecznych zabytków i układu urbanistycznego miasta, należą też aktywności związane ze zlokalizowaną na terenie miasta relikwią św. Walentego. Z tego względu w mieście organizowane są jedyne w Polsce, tak huczne, obchody Dnia Świętego Walentego tzw. „Walentynki Chełmińskie”. Stąd to właśnie Chełmno nazywane jest „miastem zakochanych®” czy „miastem miłości®”.

14 lutego podczas „Walentynek Chełmińskich” w kościele farnym można uczestniczyć w mszy. Ponadto organizowane są happeningi, wystawy, zabawy, koncerty, przedstawienia teatralne, akcje charytatywne, jarmarki itp.

Ważnym elementem promocji Chełmna jako „miasta zakochanych” jest zastrzeżenie przez Urząd Miasta Chełmna w Urzędzie Patentowym RP ww. haseł promocyjnych oraz otrzymanie przez miasto w 2008 roku za produkt „Chełmno – miasto zakochanych®” certyfikatu Polskiej Organizacji Turystycznej „Najlepszy Produkt Turystyczny Polski” i certyfikatu „Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Kujawsko-Pomorskiego”. Marka oraz logo Chełmno - miasto zakochanych®. Hasło promocyjne: Chełmno - miasto zakochanych® Zobacz, Zapamiętaj, Zakochaj się!

Perspektywy - 9 Hills Festival

Festiwal zainaugurowano w 2016 roku i odbywa się corocznie w połowie sierpnia jako trzydniowe spotkanie ze sztuką w murach średniowiecznego Chełmna. Festiwal łączy w sobie różnorodne formy sztuki – Sztukę Przeszłości, Sztukę Miłości, Sztukę Przestrzeni, Sztukę Ruchu, Sztukę Życia, Sztukę Widzenia, Sztukę Radości, Sztukę Słyszania i Sztukę Fantazji. W programie znajdują się wydarzenia z dziedziny teatru, filmu, muzyki, fotografii, historii, fantastyki, street artu i tańca. Wydarzenie jest wynikiem współpracy mieszkańców i mieszkańek, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz samorządowców, którzy co roku w połowie sierpnia otwierają bramy swojego miasta (kościółów, piwnic i własnych podwórek). Festiwal otrzymał Certyfikat Internautów w konkursie Polskiej Organizacji Turystycznej „Najlepszy produkt turystyczny Polski” w 2019 roku oraz certyfikat „Najlepszy produkt turystyczny Województwa Kujawsko-Pomorskiego” w 2018 roku.

Cykliczne wydarzenia kulturalne i sportowe

Wibracje Letniego Przesilenia

Wibracje Letniego Przesilenia to wyjątkowe wydarzenie plenerowe otwierające 23 czerwca sezon letni w Chełmnie. Wydarzenie odbywa się w kilku miejscach na terenie miasta. W Ośrodku Wypoczynkowym nad Jeziorem Starogrodzkim, świętowany jest tradycyjny obrzęd Sobótki. Natomiast odbywające się następnego dnia na chełmińskim rynku koncerty gwiazd polskiej muzyki stanowią uzupełnienie tego widowiska. Wydarzenie określane jest przez mieszkańców miasta jako „Dni Chełmna”.

Chełmiński Jarmark Jaszczurczy i Międzynarodowe Spotkania z Folklorem

Chełmiński Jarmark Jaszczurczy i Międzynarodowe Spotkania z Folklorem to impreza o charakterze folklorystycznym, realizowana od 1999 roku. Jej cele i założenia to integracja pokoleń, propagowanie różnorodnych dziedzin twórczości oraz ginących zawodów, popularyzacja folkloru i promocja miasta. Istotną częścią przedsięwzięcia są prezentacje zespołów pieśni i tańca z różnych regionów Polski i zaproszonych grup zagranicznych. Każdego roku uczestniczy w niej średnio 90 – 120 wystawców prezentujących sztukę ludową, kuchnię staropolską, wyroby regionalne i kolekcjonerstwo. Każdego roku Jarmarkowi towarzyszą „Międzynarodowe Spotkania z Folklorem”, podczas których na scenie prezentują się zespoły folklorystyczne z całego świata. Organizatorem jest Chełmiński Dom Kultury i stowarzyszenia kultury ludowej działające w Chełmnie.

Cykliczne imprezy kulturalne Chełmna

- Ogólnopolski Konkurs Kolęd i Pastorałek (styczeń)
- „Walentynki Chełmińskie” z towarzyszącym Festiwalem Piosenki Miłosnej i Jarmarkiem
- św. Walentego, Warsztaty Sztuki Kulinarnej „Alchemia i Amory w Kuchni” (14 lutego)

- Jarmark Wielkanocny
- „Spacerki po Chełmnie” (maj-wrzesień/październik)
- „Chełmińskie Wieczory Organowe” (maj-sierpień)
- Turniej Rycerski Bractw Zaprzyjaźnionych o „Złotą Jaszczurkę” (maj)
- Wibracje Letniego Przesilenia (23-25 czerwca) (czerwiec/lipiec)
- Odpust Chełmiński (lipiec)
- Światowy Festiwal Folkloru „Fathers’ Village” (lipiec i sierpień)
- „Międzynarodowe Spotkania z Folklorem” (lipiec)
- „Jarmark Jaszczurczy” (lipiec)
- Ogólnopolskie Warsztaty Plenerowe Studentów Architektury (lipiec)
- Secret Garden (lipiec)
- Perspektywy – 9 Hills Festival (sierpień)
- Bye, Bye Holiday (sierpień)
- Chełmińskie Konfrontacje Zespołów Mażoretkowych (wrzesień)
- Chełmińskie Spotkania Klubów Seniora - Złoty Jesienny Liść (październik)
- Ogólnopolski Turniej Chórów o Kryształowe Serce Chełmińskiej Jesieni (październik)
- Chełmiński Jarmark Świąteczny (grudzień)

Pozostałe istotne elementy kulturowe miasta

Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej - jedno z najstarszych sanktuariów maryjnych na Pomorzu

Początki kultu Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej w Chełmnie sięgają okresu średniowiecza. W nawiązaniu do legendy, w pobliżu Bramy Grudziądzkiej, umieszczono wizerunek Matki Bożej, a następnie wzniesiono kaplicę zw. „Studzienka”. Około 1620 roku nadbudowano nad Bramą Grudziądzką kaplicę zwaną przez mieszkańców „Na Bramce”, a w niszy od strony wschodniej umieszczono rzeźbę Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej. Obraz z pierwotnym wizerunkiem przedstawiającym Matkę Bożą Bolesną Chełmińską, pochodzący z przełomu XIII i XIV wieku, stał się obiektem pielgrzymek. W 1649 roku przeniesiono go do Fary, która obecnie jest głównym miejscem chełmińskiego sanktuarium. W 1717 roku papież Klemens XI nadał odpusty związane ze świętem Nawiedzenia NMP przypadające na 2 lipca. Do dziś jest to dzień licznych pielgrzymek do Chełmna. W ten dzień odbywa się na rynku słynny **Odpust Chełmiński**.

Legandy Chełmińskie

W Chełmnie będącym jednym z najstarszych miast w Polsce zachowało się, obok średniowiecznych zabytków, wiele legend i tradycji przekazywanych często ustnie. Wiele z nich zostało spisanych w różnych publikacjach, wydawanych na przestrzeni wielu wieków i są one związane z historią miasta, jego zabytkami czy też mieszkańcami. Tradycję opowiadania legend i historyjek z Chełmna kultywują chełmińscy przewodnicy PTTK oraz bractwa rycerskie i stowarzyszenia kulturalne. Najbardziej znane z nich to: Legenda o księciu Kulmusie – założycielu Chełmna; Legenda o dzielnych wojowniczkach z Chełmna, które uratowały miasto przed napadem księcia Świętopełka; Legenda o odważnej dziewczynie; Legenda o Duchu Bernarda Szumborskiego; Jak oblężone Chełmno broniło się przed Szwedami; Legenda „O kulach armatnich w murach“; Dlaczego obraz Matki Boskiej

w Chełmnie jest poza kościołem?; Legenda o cudownym źródle i uzdrowieniu ślepego pastuszka (legenda opowiada o początkach kultu matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej); legendy o tematyce miłosnej; Legenda o św. Walentym; „Legenda o kochankach z Chełmna“ z czasów, kiedy Chełmno było w Lidze hanzeatyckiej (średniowiecznym Związku Hanzeatyckim); Legenda o kamieniu przy ul. Rynek 6; Historia miłosna siostrzenicy Mikołaja Kopernika, która uciekła za głosem serca z chełmińskiego klasztoru; historia kochanków z góry św. Wawrzyńca w Kałdusie (wczesnośredniowiecznym Chełmnie); Historia miłosna Hieronima Derdowskiego - znanego kaszubskiego pisarza. Żywe są też legendy dotyczące wież chełmińskich kościołów jak np.: „Dlaczego przy farze chełmińskiej jedna wieża jest nie wykończona?“ czy też Legendy o wieży kościoła klasztorowego pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty oraz kościoła pofranciszkańskiego pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja. W przekazach funkcjonuje też „Legenda o włoskich budowniczych chełmińskiego ratusza“ z czasów jego rozbudowy w XVI wieku czy też o dzielnych Wojowniczkach z Chełmna, które uratowały miasto przed napadem księcia Świętopępka.

Żakinada – jedyna taka tradycja w Polsce

Maturzyści chełmińskich szkół średnich każdego roku kultywują starą chełmińską tradycję świętowania tzw. Żakinady*. Tradycja ta sięga czasów funkcjonowania w Chełmnie Akademii Chełmińskiej, której to Żacy hucznie świętowali zakończenie swojej nauki na uniwersytecie. Chełmińscy maturzyści, jak dawniej Żacy, w dniu swojej Studniówki przebierają się w zabawne stroje i wyruszają na ulice miasta w barwnej paradzie obwieszczając mieszkańcom czas studniówek i zabawy.

Tradycją stała się również wizyta u Burmistrza Miasta, od którego maturzyści – Żacy otrzymują tego dnia klucz do bram miasta, co stanowi symboliczną zgodę na świętowanie na ulicach miasta.

Chełmno i Europejski Szlak Gotyku Ceglanego

Chełmno to miasto wzorzec dla innych miast i dlatego na tle innych miast regionu i Polski wyróżnia się wyjątkowymi zabytkami gotyckimi, świadczącymi o jego bogactwie i znaczeniu w okresie średniowiecza, dlatego w 2011 roku dołączyło do „Europejskiego Szlak Gotyku Ceglanego (EuRoB)“.

Chełmno w Hanzie

Udział Chełmna w Hanzie zapoczątkowali już w XIII wieku kupcy chełmińscy, którzy wykorzystując położenie miasta nad Wisłą, zaczęli aktywnie uczestniczyć w handlu na morzu. W latach 1361-1373 Chełmno przewodniczyło właściwie przedstawicielom miast pruskich na zjazdach hanzeatyckich. Na forum ogólnym przedstawicielem przez 13 lat był burmistrz Chełmna Ertman von Herdecke. W roku 1980 odnowiono tradycje hanzeatycką. Hanza Nowożytna, zwana inaczej Nową Hanżą jest międzynarodowym dobrowolnym związkiem miast, do którego należy ponad 200 miast z 16 państw europejskich i koncentruje się na współpracy miast w dziedzinie kulturalnej, socjalnej i edukacyjnej.

Ważne postacie związane z miastem

Mikołaj Kopernik i jego związki z Chełmniem – Szlak Kopernikowski

Szlak Kopernikowski jest to szlak prezentujący miejsca i obiekty związane z Mikołajem Kopernikiem. Chełmno posiada oczywiste związki i tradycje związane z Kopernikiem, dlatego władze miasta Chełmna w 2022 roku włączyły się w inicjatywę.

Profesor dr Ludwik Rydygier

Światowej sławy chirurg polski, wielki patriota, chełmnianin, absolwent Królewskiego Katolickiego Gimnazjum Chełmińskiego w Chełmnie, żył w latach 1850-1920. Chełmiński okres

działalności profesora dra L. Rydygiera (czas nauki, prowadzenie własnej Prywatnej Kliniki chirurgicznej), zanim objął kierownictwo katedry chirurgii w Krakowie a następnie we Lwowie, wywarł ogromny wpływ na rozwój chirurgii w dziejach ludzkości. Na terenie Chełmna znajdziemy kilka miejsc związanych z prof. dr L. Rydygierem: Wystawa w Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie; Pomnik prof. L. Rydygiera w Parku Pamięci i Tolerancji im. dr Rydygiera; gmach dawnego „Gimnazjum Chełmińskiego“ z XIX w. (przy ul. Dominikańskiej 35), którego absolwentem jest L. Rydygier; budynek dawnej kliniki dra Ludwika Rydygiera, ul. Dworcowa 9 w Chełmnie (w 1880 r. przeprowadził w niej pierwszą na świecie operację żołądka oraz wiele innych z różnych dziedzin medycyny i równie nowatorskich); dawny cystersko-benedyktynski zespół klasztorny, ul. Dominikańska 40 z apteką z czasów Rydygiera.

Atrakcje Chełmna nawiązujące do średniowiecza i promujące średniowieczne tradycje

Do średniowiecznego charakteru Chełmna nawiązują, oprócz zabytków, dodatkowo Park Miniatur Zamków Krzyżackich w Parku Pamięci i Tolerancji im. dra L. Rydygiera w okolicy Bramy Grudziądzkiej oraz Średniowieczna Osada Rycerska przy ul. Kościelnej i na jej terenie Izba Tortur.

1.10. Kultura współcześnie

Obecną ofertę kulturalną Gminy Miasta Chełmna współtworzą trzy instytucje kultury: Chełmiński Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna im. Walentego Fiałka oraz Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie. Współdziałania instytucji kultury uzupełniają działania Urzędu Miasta Chełmna oraz chełmińskich organizacji pozarządowych. W celu diagnozy organizacji kultury na terenie Chełmna przeprowadzono analizę SWOT z udziałem przedstawicielek i przedstawicieli każdej z powyższych grup i instytucji. Wyniki analizy prezentuje poniższa tabela.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Historyczne znaczenie Chełmna, Ziemi Chełmińskiej i prawa chełmińskiego • Architektura (układ urbanistyczny, mury obronne, świątynie gotyckie, gotycko-renesansowy ratusz), Pomnik Historii Prezydenta RP • Produkt turystyczny miasta: „Chełmno-miasto zakochanych®”, rozpoznawalność marki • Rozpoznawalne wydarzenia kulturalne: Walentynki Chełmińskie, Perspektywy – 9 Hills Festival, Jarmark Jaszczurczy • Położenie miasta – Wisła, Jezioro Starogrodzkie, Dolina Rzeki Wisły, dziewięć wzgórz, inne walory przyrodnicze • Lokalizacja – centrum woj. kujawsko-pomorskiego, bliska odległość do większych miast (Bydgoszcz, Toruń, Grudziądz), autostrada A1 • Znaczna część terenów zielonych, w tym samodzielnie ukwiecanych, zieleń w centrum miasta • Zaangażowanie mieszkańców w życie miasta, w tym włączanie się ich w działania kulturalne, sportowe i promocyjne • Zaangażowanie osób, organizacji i instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewykorzystany potencjał historycznego znaczenia miasta i Ziemi Chełmińskiej • Architektura: bardzo duże potrzeby finansowe na renowacje i utrzymanie zabytków • Niewykorzystanie potencjałów części zabytkowych miejsc • Niewykorzystany potencjał Góry św. Wawrzyńca (punkt historyczny, działania etnograficzne) • Brak nowoczesnej infrastruktury instytucji kultury (zbyt małe dofinansowanie) • Niewystarczająca dostępność architektoniczna instytucji kultury i oferty kulturalnej • Niezagospodarowane tereny wzdłuż Wisły • Zły stan amfiteatru miejskiego niepozwalający na realizację wydarzeń kulturalnych • Niewystarczająca infrastruktura gwarantująca komfortowe i bezpieczne dotarcie nad Jezioro Starogrodzkie • Brak badań społecznych dot. oczekiwań i potrzeb mieszkańców z zakresu oferty kulturalnej, ale także form, którymi mieszkańcy dowiadują się o organizowanych wydarzeniach • Potencjał marki miasta uwidaczniający się przede

<p>zajmujących się osobami z niepełnosprawnościami w społeczne życie miasta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Silna tożsamość lokalna, związek z miastem • Przytulność miasta, <i>slow city</i>, lokalność • Mnogość miejsc nieodkrytych przed turystami – m.in. podwórka, wnętrza kamienic jako potencjał rozwojowy • Umiejętność wykorzystywania przestrzeni zabytkowych na realizację działań kulturalnych, w tym współpraca z parafiami • Możliwość centralnego rozgrywania się wydarzeń (umożliwia to duży rynek) • Instytucje kultury z tradycjami, prowadzące zróżnicowaną działalność kulturalną (Chełmiński Dom Kultury, Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, Miejska Biblioteka Publiczna im. Walentego Fiałka w Chełmnie) • Różnorodna oferta kulturalna • Intensywnie działające na terenie miasta instytucje pozarządowe, w tym NGO z tradycjami • Obecność wyremontowanej kamienicy G36 jako przestrzeni dla NGO i rozwijania potencjałów społeczności lokalnej • Obecność w mieście Kinoteatru Rondo – repertuar, edukacja kulturalna, filmowa, zaplecze dla prób zespołów, realizacja wydarzeń • Obecność w mieście Szkoły Muzycznej jako miejsca edukacji kulturalnej, miejsca potencjalnej współpracy z uczniami w przestrzeni miasta • Rozwinięte działania z zakresu kultury ludowej, teatru, tradycji regionu • Liczne zespoły amatorskie (np. Zespół Pieśni i Tańca Pomorze, Chełmińska Orkiestra Dęta) • Aktywne środowisko seniorskie (UTW) • Umiejętność balansowania między formami kultury współczesnej i tradycyjnej • Kształcenie na poziomie podstawowym, średnim i zawodowym – obecność w mieście młodych ludzi, często z pomysłami na działania • Współpraca z miastami partnerskim • Produkty lokalne i produkty z okolic miasta 	<p>wszystkim w czasie Walentynek Chełmińskich, jednak niewystarczająco w pozostałej ofercie kulturalnej miasta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca liczba działań prowadzonych w przestrzeni – edukacyjnych, osiedlowych, skupionych poza starym miastem • Niewystarczająca współpraca pomiędzy instytucjami kultury i szkołami • Brak spójnej strategii komunikacji z mieszkańcami i promocji wydarzeń • Niewystarczająca promocja wydarzeń poza granicami miasta (wysokie koszty) • Brak stanowiska wspierającego instytucje w przygotowywaniu wniosków o dofinansowania • Niewystarczające zsieciovanie współpracy instytucji orz instytucji z NGO • Roszczeniowość części uczestników, brak wzorów uczestnictwa w kulturze (radni miasta, środowisko nauczycielskie)
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wpisanie miasta na listę UNESCO • Wykorzystanie potencjału niezagospodarowanych dotychczas terenów miasta (Góra św. Wawrzyńca) • Realizacja szerokiej promocji miasta nastawionej na promocję historii – układu urbanistycznego, prawa chełmińskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Młodzież wyjeżdżająca z miasta po zakończeniu nauki w szkole średniej i niewracająca na miejsce • Mały przyrost demograficzny (starzejące się społeczeństwo miasta) • Większa atrakcyjność oferty kulturalnej pobliskich większych miast, oferta bardziej zróżnicowana

<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja „festiwalu architektów”, wykłady, prelekcje, instalacje, plenerowe warsztaty, zwróconych w kierunku potencjału architektury i układu miasta • Rozbudowa Ogólnopolskich Plenerów Studentów Architektury – wydarzenia około warsztatowe, • Wykorzystanie potencjału grup teatralnych miasta i Kościoła św. Ducha jako miejskiego teatru nieinstytucjonalnego, <i>offowego</i> (Teatr Agraftka, Stowarzyszenie Inicjatyw Twórczych Manowce jako teatru ludycznego) • Wykorzystanie potencjału historii miasta – lokalności, regionalności, ujęć antropologicznych – regionalne jarmarki, ziołolecznictwo, przybliżające też dawną obrzędowość ziemi chełmińskiej • Rozbudowa promocji głównych wydarzeń kulturalnych miasta – reklamy sponsorowane, broszury i plakaty na terenie innych miast • Wykorzystanie tematu ukwiecania miasta we współpracy z mieszkańcami (konkursu na najpiękniejsze ogrody, balkony), sadzonki od miasta, ukwiecanie miasta wspólnie z dziećmi, NGO, instytucjami, przy okazji działania proekologiczne, możliwość realizacji przestrzennych zielonych instalacji • Nawiązanie współpracy ze środowiskiem akademickim w zakresie: <ol style="list-style-type: none"> a) obszernego badania potrzeb i oczekiwań kulturalnych mieszkańców b) badania kanałów komunikacji wykorzystywanych przez mieszkańców c) realizacji odtwarzania historycznych zabytków na kamienicach we współpracy z Zakładem Konserwacji Zabytków UMK • Możliwość aplikowania o środki zewnętrzne, m.in. poprzez stworzenie stanowiska wspierającego instytucje w pozyskiwaniu środków • Rosnący entuzjazm mieszkańców i otwartość na nowe formy uczestnictwa w kulturze szansą na wykorzystanie głosu mieszkańców w planowaniu oferty • Realizacja osiedlowych działań ChDK i biblioteki • Rozwój współpracy z biznesem – wspólne przedsięwzięcia, sponsoring wydarzeń • Zwiększanie się bazy hotelowo-restauracyjnej, współpraca w zakresie promocji wydarzeń i oferty kulturalnej (stojaczki z informacjami w restauracjach, broszury w hotelach) 	<ul style="list-style-type: none"> • Specyfika uczestnictwa w kulturze „przy okazji” zakupów, która towarzyszy korzystaniu z oferty kulturalnej innych miast, • Rosnące problemy z transportem regionalnym i powiatowym, co wpływa na ograniczoną liczbę uczestników zajęć/wydarzeń z najbliższej okolicy • Niska świadomość mieszkańców najbliższych większych miast o potencjale miasta – kulturalnym i historycznym • Omijanie miasta na ścieżce zwiedzania, oferowanych przez biura podróży (utrata potencjalnych uczestników wydarzeń) • Po okresie pandemicznym – trudności w nawiązaniu partnerstwa z przedsiębiorcami • Po okresie pandemicznym – konieczność odbudowania np. u dzieci wypracowanych nawyków (biblioteka) • Trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • Rosnące potrzeby finansowe infrastruktury instytucji, sprzętów, transportu
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Powstawanie nowych ogródków miejskich, pozytywnie wpływających na spędzanie czasu w przestrzeni miasta • Zwiększenie znaczenia innych wydarzeń miejskich, np. Noc Muzeów, Secret Garden, Śniadania na deptaku • Zaangażowanie artystów życie kulturalne miasta • Stworzenie Chełmińskiego Centrum Wolontariatu (kulturalno-społeczno-sportowego, międzypokoleniowego) • Wykorzystanie w szkołach na potrzeby edukacji kulturalnej potencjału ChDK i lokalnych organizacji pozarządowych • Wzmocnienie współpracy międzynarodowej w zakresie m.in. realizacji wspólnych inicjatyw kulturalnych i sportowych 	
---	--

Źródło: opracowanie zespołu roboczego ds. polityki rozwoju kultury.

1.11. Sport i rekreacja

W Chełmnie funkcjonuje, w odniesieniu do liczby mieszkańców, znaczna liczba klubów sportowych. Od wielu lat Gmina Miasto Chełmno przyznaje dotację i wspiera:

- Klub Sportowy Chełminianka (piłka nożna) – roczne szkolenie ok. 150 dzieci i młodzieży,
- Chełmiński Klub Karate Kyokushin (karate) - ok. 80 dzieci i młodzieży,
- Uczniowski Klub Sportowy Culmen (siatkówka i siatkówka plażowa) - ok. 100 dzieci i młodzieży,
- LUKS Chełmno (tenis stołowy) - ok. 50 dzieci i młodzieży,
- Młodzieżowy Chełmiński Klub Koszykówki (koszykówka) - ok. 60 dzieci i młodzieży,
- Miejski Ludowy Klub Sportowy Nadwiślanin (lekkoatletyka) - ok. 100 dzieci i młodzieży,
- Uczniowski Klub Sportowy Nadwiślanin/Sokół (kajakarstwo) - ok. 10 dzieci i młodzieży,
- Klub Motorowy Wisła (motocross, enduro, cross country) - ok. 10 dzieci i młodzieży,
- Chełmiński Klub Bokserski (pięściarstwo) - ok. 30 dzieci i młodzieży,
- Stowarzyszenie Sportów Wodnych Dragon (łódzie smocze) - obecnie tylko sport w kat. seniorów.

Większość dyscyplin jest wyposażonych w bazę sportową, ale niektóre mierzą się z dużymi trudnościami lokalowymi (m.in. kajakarstwo), co rodzi potrzeby rozbudowy bazy sportowej.

W mieście organizowane są rozgrywki dla amatorów, nad którymi główną pieczę sprawuje Ognisko Miejskie TKKF (Chełmińska Liga Koszykówki – ok. 75 uczestników, Chełmińska Liga Siatkówki – ok. 50 uczestników, Chełmińska Liga Tenisa Stołowego – ok. 50 uczestników), a także Chełmińska Liga Piłki Nożnej Halowej (ok. 100 uczestników), Grand Prix Kręgielni Grawitacja w kręgle (ok. 20 uczestników), Chełmińska Liga Darta (ok. 70 uczestników) i Grand Prix Burmistrza Chełmna w bałkę (ok. 100 uczestników).

Rocznie przy szkoleniu dzieci i młodzieży, szkoleniu w kategorii senior oraz w amatorskich rozgrywkach cyklicznych bierze udział nawet ok. 800 uczestników. Pomimo spadku liczby mieszkańców, liczba aktywnie uczestniczących w ofercie sportowej pozostaje niezmienna.

Gmina Miasta Chełmna przyznaje dotacje na sport dzieci młodzieży, rozwój sportu w kategorii senior, organizację imprez sportowych, oraz sport i rekreację.

Od kilku lat przyznawane są również stypendia sportowe dla zawodników uzyskujących wysokie wyniki sportowe. Dotychczas stypendia uzyskali zawodnicy następujących dyscyplin: lekkoatletyka, tenis stołowy, pięściarstwo, motocross, cross country i siatkówka. To właśnie przedstawiciele tych dyscyplin sportowych uzyskują sukcesy na arenach ogólnopolskich.

Gmina Miasta Chełmna w wyczerpującym zakresie organizuje zawody szkolne dla szkół podstawowych zgodnie z kalendarzem Szkolnego Związku Sportowego. Są to zawody we wszystkich dyscyplinach sportowych (z wyjątkiem narciarstwa biegowego) w ramach Igrzysk Dzieci (klasy do 6) oraz Igrzysk Młodzieży Szkolnej (klasy 7-8). Wyzwaniem stanowi niestawianie się wszystkich szkół na zawody szkolne.

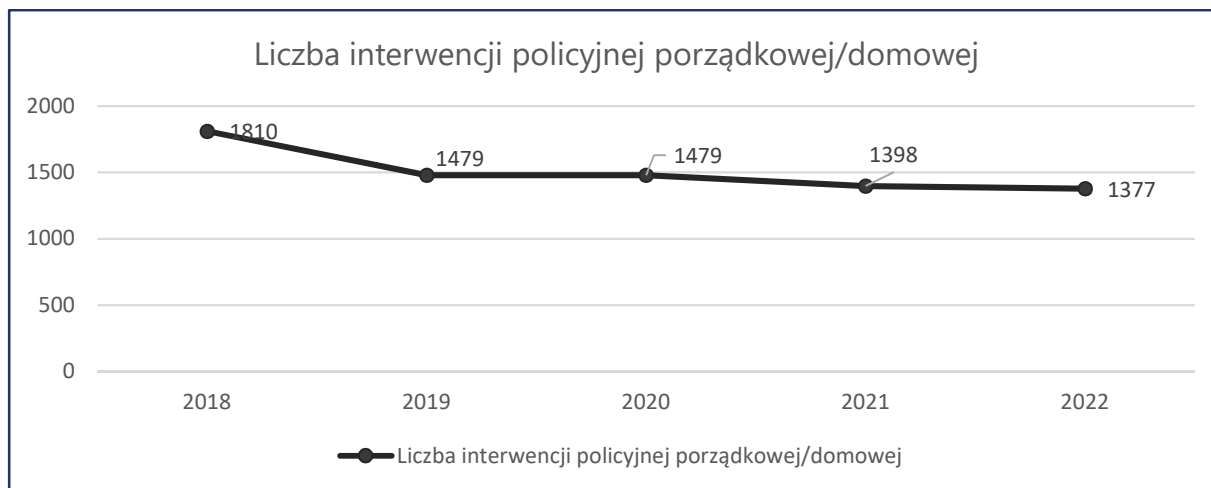
Cykliczne imprezy sportowe w Chełmnie

- Bieg Zakochanych Par (luty)
- Halowy Turniej Tenisa Ziemnego o Puchar Burmistrza (marzec)
- Ogólnopolskie Biegi Uliczne Memoriał Jana Schmeltera (kwiecień)
- Chełmińskie Regaty Łodzi Smocznych (maj)
- Mistrzostwa Polski w cross country (kwiecień/czerwiec)
- Mistrzostwa Strefy Północnej w motocrossie (kwiecień/czerwiec)
- Triathlon Mondy dla Amatorów (czerwiec)
- „MCHKK Streetball Challenge” w koszykówce ulicznej (sierpień)
- Nocne bieganie starówką Chełmna
- Memoriał Lecha Sławatyckiego w kajakarstwie (wrzesień)
- Półmaraton Mondy Chełmno-Świecie (wrzesień)
- Puchar Ziemi Chełmińskiej w cross country (październik)
- Mikołajkowy Turniej Minisiatkówki (grudzień)
- Turniej im. Zastempowskiego w koszykówce (grudzień)

W celu zapewnienia promocji działań sportowych, jak również bieżących informacji na temat wydarzeń oraz sukcesów środowiska sportowego, zostały stworzone strona internetowa sportowechelmno.pl oraz kanał na portalu facebook również o nazwie Sportowe Chełmno.

1.12. Bezpieczeństwo publiczne

Gmina Miasto Chełmno stanowi siedzibę powiatowych jednostek: Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie (KPP), Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Chełmnie, Zespołu Opieki Zdrowotnej w Chełmnie, jak również jednostek stanowiących organizacje pozarządowe: Ochotniczej Straży Pożarnej w Chełmnie oraz Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Chełmnie. Działania w zakresie bezpieczeństwa, na terenie Gminy Miasta Chełmna prowadzi również Straż Miejska w Chełmnie, stanowiąca jednostkę powołaną i finansowaną przez samorząd Miasta Chełmna. W celu oceny sytuacji bezpieczeństwa publicznego posłużono się danymi pochodzącymi z Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie, a informacje na temat zmienności różnego rodzaju zdarzeń prezentują poniższe wykresy.

Wykres 37. Liczba interwencji policyjnej porządkowej/domowej w latach 2018-2022 na terenie Miasta Chełmna
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP w Chełmnie.

Jak wynika z powyższych danych, pomiędzy 2018 a 2022 rokiem znacząco zmniejszyła się liczba interwencji policyjnych porządkowych/domowych. W 2018 roku wykonano 1810 interwencji, zaś w 2022 roku 1377. O niemal 24% zmalała więc liczba interwencji względem 2018 roku. Tendencja spadkowa utrzymuje się. Nie zaobserwowano również wzrostu w okresie pandemicznym COVID-19.

Odmienne kształtują się dane dotyczące liczby kolizji i wypadków drogowych, dla których rok 2021 był rekordowy. Wówczas odnotowano 240 kolizji oraz 4 wypadki drogowe, co było jednoznacznym rekordem w analizowanym okresie czasu. Okres 2022 roku przyniósł jednak trend spadkowy tego negatywnego zjawiska, jak również powrót do poziomu zbliżonego z okresem 2018-2020. Na statystyki na terenie Miasta Chełmna znaczący wpływ ma przebieg drogi krajowej nr 91 oraz szczególnie niebezpiecznego skrzyżowania z ul. Nad Groblą. Droga ta jest obecnie w trakcie przebudowy, wraz z zapewnieniem poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym budową ronda na skrzyżowaniu DK nr 91 z ul. Nad Groblą stanowiącą część przebiegu DW 245.

Ostatnie lata to również wzmożone działania dotyczące poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym na terenie Gminy Miasta Chełmna. Podejmowane są działania dotyczące poprawy bezpieczeństwa pieszych oraz rowerzystów, w tym doświetlenia przejść dla pieszych, montaż progów zwalniających, wytyczenie ścieżek rowerowych oraz projekty dotyczące poprawy bezpieczeństwa ruchu, jak i modernizacje kolejnych ulic wraz z uwzględnieniem zmiany organizacji ruchu w sposób spowalniający prędkość na terenie miasta.

Wśród przygotowanych postępowań inwestycyjnych, których celem jest poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu należy wymienić:

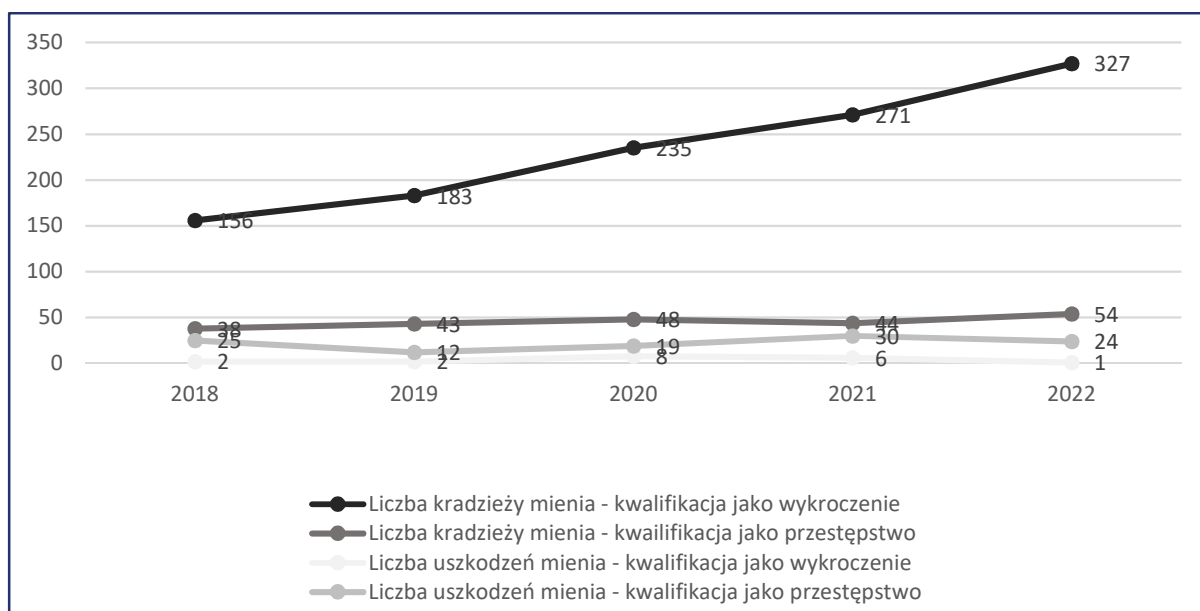
- Projekt przebudowy DW 245, z uwzględnieniem realizacji ronda na skrzyżowaniu ulic: Nad Groblą, Powiśle oraz Kamionka,
- Projekt przebudowy ulicy Polnej oraz Łunawskiej (na odcinku od Szosy Grudziądzkiej do DK nr 91) wraz z budową dwóch rond, na skrzyżowaniu ul. Łunawskiej z Szosą Grudziądzką oraz wjazdem na Os. Raszei oraz na skrzyżowaniu ul. Polnej z wjazdami do Pasażu Chełmińskiego oraz drogi wewnętrznej na Os. Marszałka Piłsudskiego,
- Poprawa bezpieczeństwa pieszych w obrębie przejść dla pieszych: ul. Toruńska przy Cmentarzu Parafialnym, ul. Dworcowa przy ul. Słowackiego, ul. Planty Kolejowe (połączenie ze ścieżką prowadzącą do ul. Brzoskwiniowej),

- Poprawa bezpieczeństwa pieszych w ciągu ul. Gorczyckiego poprzez budowę chodnika od rzeki Browiny do granic administracyjnych Miasta, wraz z budową nowej nawierzchni drogi i oświetleniem,
- Poprawa bezpieczeństwa pieszych w ciągu ul. Łąkowej poprzez budowę ścieżki pieszorowerowej od ul. Kilińskiego do ul. Panieńskiej, wraz z budową nowej nawierzchni drogi oraz oświetleniem,
- Rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego o brakujące punkty oświetleniowe rozproszone w przestrzeni Miasta.

Wykres 38. Liczba kolizji i wypadków drogowych na terenie Miasta Chełmna w latach 2018-2022
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Chełmnie.

Kontynuacja poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego stanowi niewątpliwie jedno z wyzwań rozwojowych Gminy Miasta Chełmna, zarówno w zakresie dalszej poprawy bezpieczeństwa pieszych oraz rowerzystów, jak również rozwiązań służących poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym w obrębie skrzyżowań.

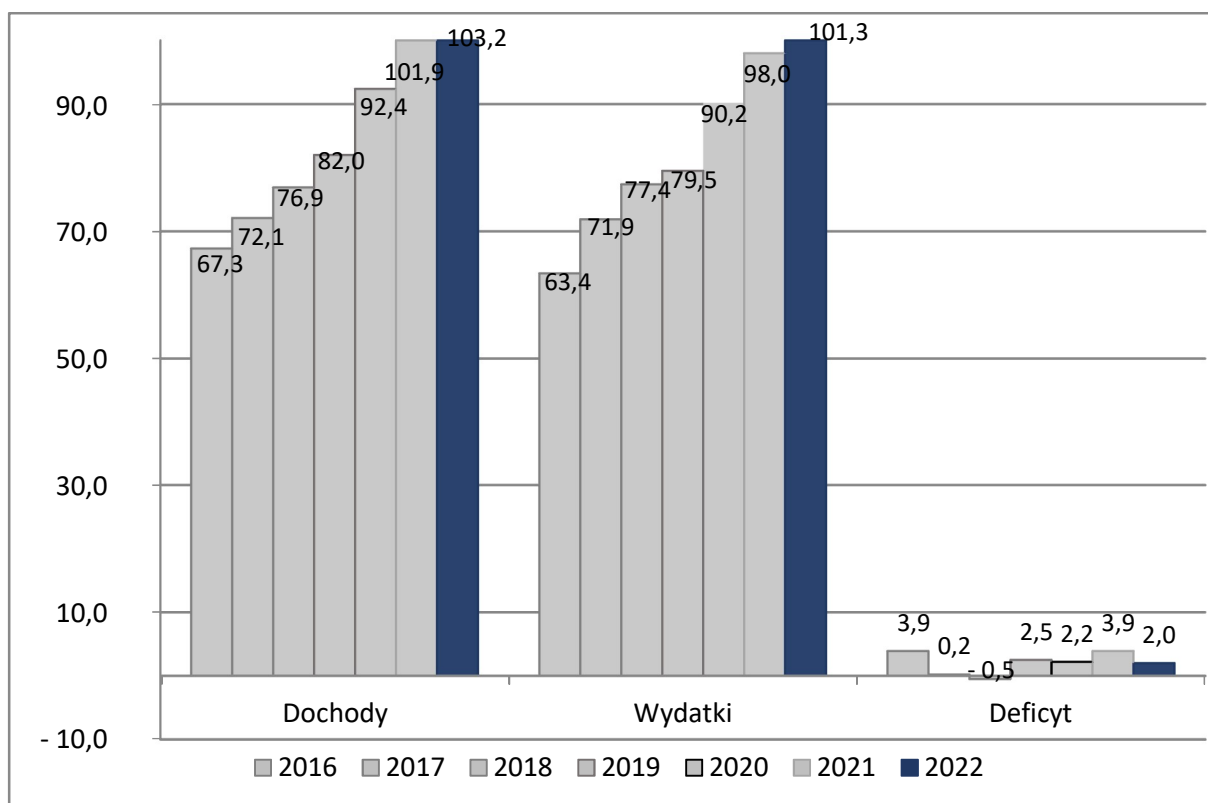

Wykres 39. Liczba wykroczeń i przestępstw względem mienia w latach 2018-2022
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KPP w Chełmnie).

Wśród danych pozyskanych od KPP w Chełmnie na szczególną uwagę zasługują kwestie dotyczące kradzieży oraz uszkodzeń mienia, kwalifikowanych odrębnie jako wykroczenia lub przestępstwa. Zgodnie z przepisami Kodeksu Wykroczeń, granicę kwalifikacji pomiędzy wykroczeniem a przestępstwem stanowi wartość szkody w wysokości 500 zł. Straty poniżej tej kwoty są kwalifikowane jako wykroczenia, zaś powyżej kwoty 500 zł stanowią przestępstwo. Wśród zaprezentowanych danych największą zmianę zaobserwowano w liczbie kradzieży mienia zakwalifikowanych jako wykroczenie. Liczba takich zdarzeń wzrosła do 2022 roku o niemal 110% względem 2018 roku. Liczba kradzieży kwalifikowanych jako przestępstwo również wzrosła o ponad 42% względem 2018 roku. W przypadku uszkodzeń mienia dane utrzymują się na podobnym poziomie. Zaprezentowane dane świadczą o poprawie systemu wykrywania zdarzeń (monitoring miejski oraz monitoring wewnętrzny w placówkach handlowych), zmniejszonej tolerancji względem takich zdarzeń oraz regularne zgłaszanie przez mieszkańców oraz przedsiębiorców kradzieży mienia. Dane te mogą również dowodzić zwiększającej się skali wykroczeń i przestępstw, wynikających z gorszej kondycji finansowej społeczeństwa. Poprawa sytuacji bezpieczeństwa publicznego na terenie Miasta Chełmna stanowi więc znaczące wyzwanie rozwojowe służące poprawie jakości życia mieszkańców Miasta Chełmna. Niniejsze działania są jednak rozproszone i dotyczą zarówno działań z zakresu prewencji, jak również planowanych działań i projektów infrastrukturalnych oraz społecznych.

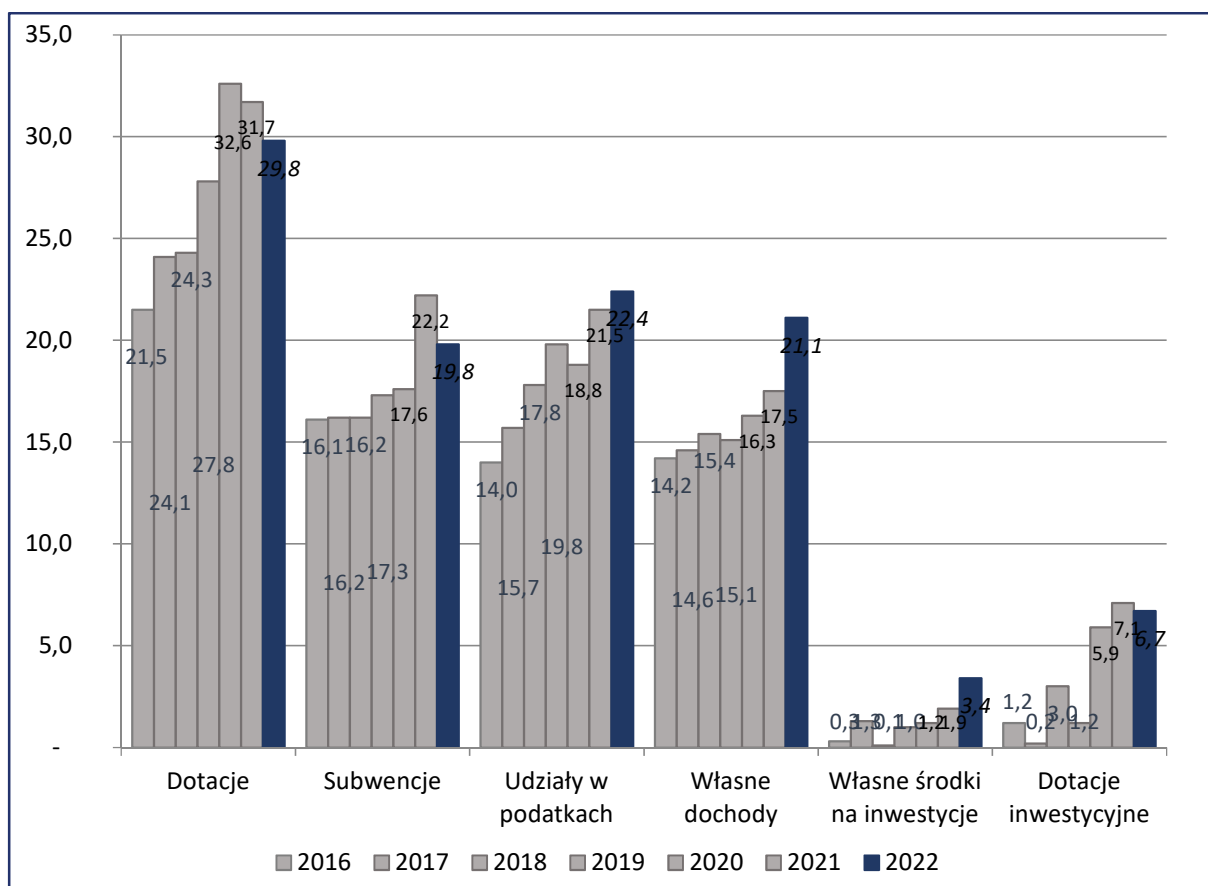
1.13. Finanse samorządowe

Gmina Miasto Chełmno stanowi samodzielną gminę miejską, o nieznacznej powierzchni niespełna 14 km². Uwzględniając nieznaczny potencjał przestrzenny, możliwości kształtowania źródeł dochodów są ograniczone, co wynika również z potencjału gospodarczego Miasta. Budżet Miasta Chełmna po stronie dochodów w 2021 roku po raz pierwszy przekroczył pułap 100 milionów złotych. W zakresie wydatków ten pułap został po raz pierwszy przekroczony w 2022 roku. Przewiduje się, że w 2023 roku zarówno dochody, jak i wydatki zostaną utrzymane na poziomie powyżej 100 milionów złotych. Od 2019 roku utrzymuje się również nadwyżkę budżetową, czyli większy udział dochodów nad wydatkami, co wynika przede wszystkim ze zwiększonych subwencji oraz udziału w dochodach podatkowych wypłacanych w końcowej części roku.

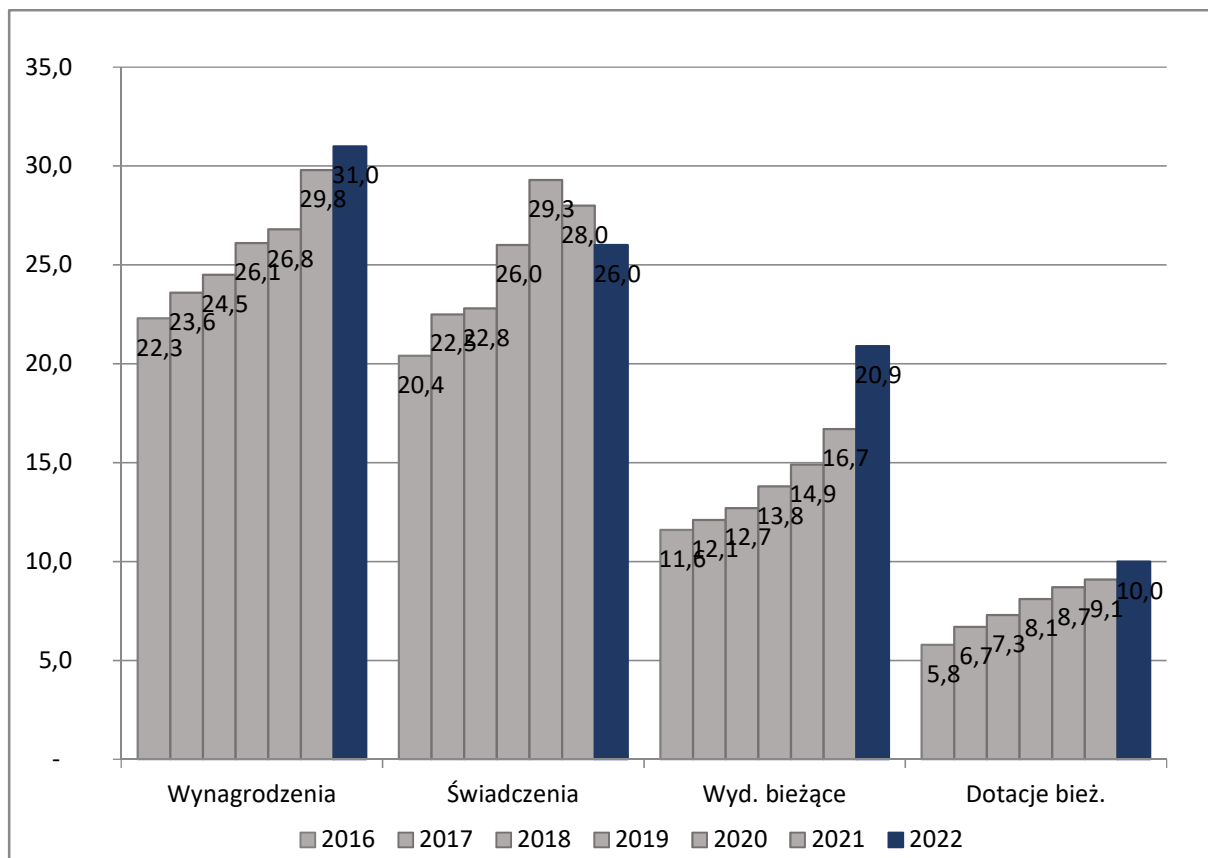
Wykres 40. Wykonanie budżety Gminy Miasta Chełmna w latach 2016-2022
 Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

Na wykresie zaprezentowano zestawienie dynamiki dochodów Gminy Miasta Chełmna w okresie 2016-2022. W części dotyczącej: dotacji, subwencji oraz udziałów w podatkach, wielkość przyznawanej dla Miasta Chełmna alokacji zależy od regulacji na szczeblu rządowym. Znaczącą zmianą dla budżetu Miasta jest przemieszczenie programu „Rodzina 500+” z administracji samorządowej do Zakładu Usług Społecznych, co nastąpiło z dniem 1 lipca 2022 r. Skokowy wzrost dochodów własnych Gminy Miasta Chełmna w 2022 roku był związany ze zwiększonymi wpływami wynikającymi z realizacji planu sprzedażowego nieruchomości komunalnych. Jako kluczowe należy wskazać utrzymujący się od 2020 roku znaczący udział dotacji inwestycyjnych służących realizacji nowych zamierzeń inwestycyjnych na terenie Miasta. Dofinansowania uzyskane w okresie 2020-2021 wyniosły 19,7 miliona złotych i utrzymują się na poziomie powyżej 5 milionów złotych rocznie.

Wykres 41. Dynamika dochodów Gminy Miasta Chełmna w latach 2016-2022.
Źródło: opracowanie Skarbnika Miasta Włodzimierza Zalewskiego.

Na wykresie zobrazowano dynamikę wydatków bieżących Gminy Miasta Chełmna w latach 2016-2022, zgodnie z zaprezentowanymi danymi, w zakresie wynagrodzeń oraz dotacji bieżących następuje równomierny wzrost poziomu wydatków. Znaczące zmiany zaszły w zakresie świadczeń, co wynika przede wszystkim ze wspomnianych zmian dotyczących operatora środków krajowych. W 2022 roku nastąpił znaczący wzrost wydatków bieżących ogólnych Miasta Chełmna, co wynika przede wszystkim ze znaczącego wzrostu cen energii elektrycznej, gazowej, jak również wzrostu cen towarów i usług. Znaczący cen kosztów energii jest jednym z kluczowych wyzwań dla finansów zarówno Miasta Chełmna, jak i odbiorców indywidualnych. W tym zakresie poczyniono szereg inwestycji, których celem jest zredukowanie zapotrzebowania na energię. Wśród kluczowych należy wymienić wymianę systemu oświetlenia ulicznego i parkowego, wymianę systemu oświetlenia wewnętrznego w budynkach oświatowych chełmińskich szkół podstawowych oraz Urzędu Miasta Chełmna, wymianę okien w halach sportowych oraz na basenie, wykonanie trzech instalacji fotowoltaicznych: w kompleksie SP1, stacji uzdatniania wód oraz oczyszczalni ścieków.

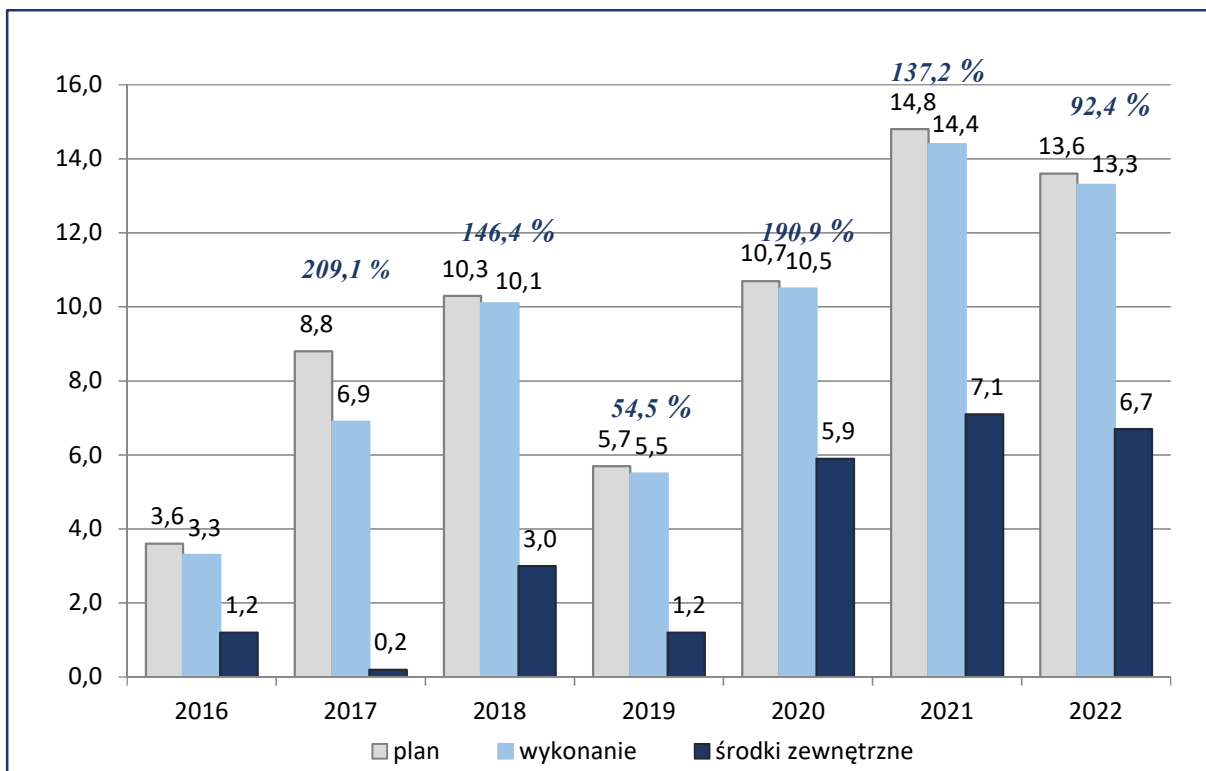

Wykres 42. Dynamika wydatków bieżących Gminy Miasta Chełmna w latach 2016-2022

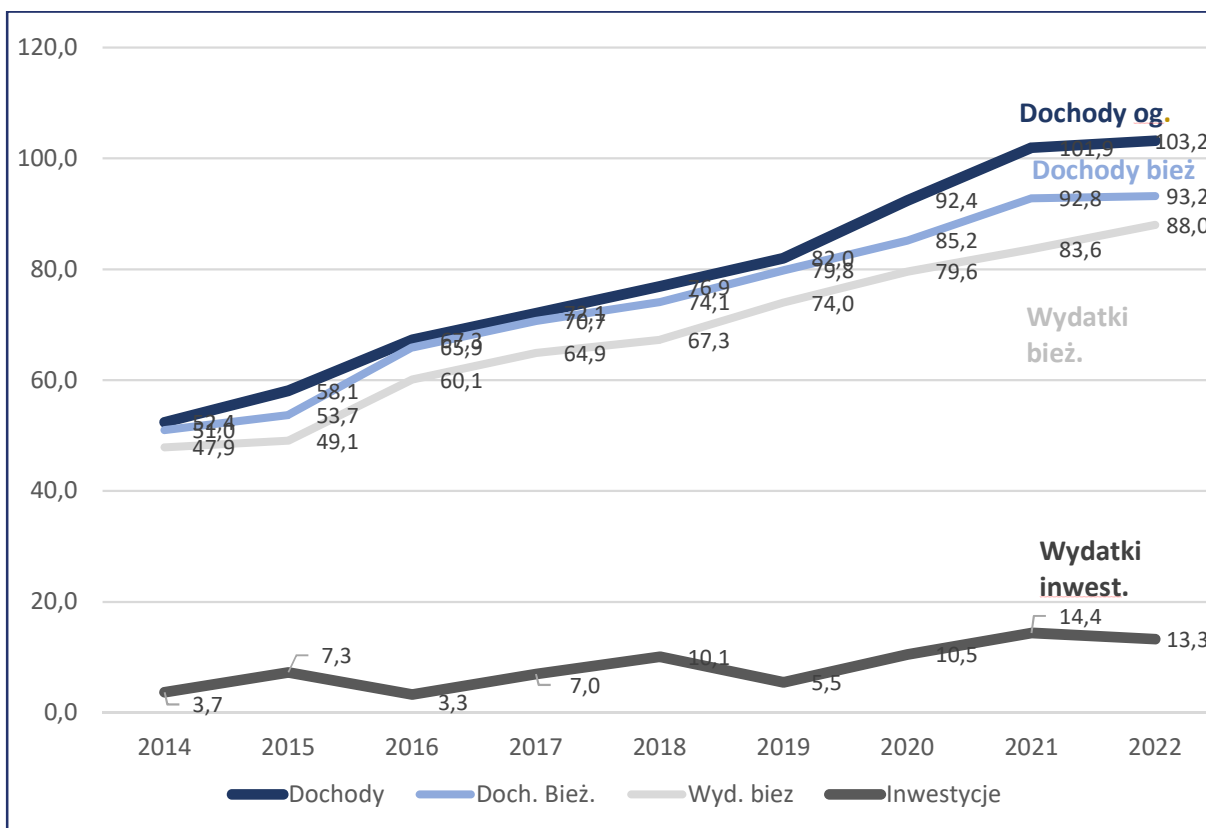
Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

Ważnym z punktu widzenia rozwoju Miasta Chełmna elementem budżetu są inwestycje. W 2018 roku oraz w latach 2020-2022 na realizację inwestycji przeznaczonych było powyżej 10% budżetu wydatkowego Gminy Miasta Chełmna. Przy czym rekordowy był rok 2021, kiedy osiągnięto pułap 14,4%. W latach 2020-2022 udział środków zewnętrznych w finansowaniu inwestycji wyniósł między 49 a 56%. Zwiększanie pułapu środków zewnętrznych w finansowaniu rozwoju, w tym realizacji inwestycji stanowi jedno z kluczowych wyzwań administracji Urzędu Miasta Chełmna, Chełmińskiej Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej Sp. z o.o. oraz pozostałych jednostek Gminy Miasta Chełmna.

Lata 2020-2022 to również okres znaczących trudności w realizacji inwestycji, jak również bieżącym funkcjonowaniu samorządów, związany z dwiema trudnościami: epidemią COVID-19, a od 24.02.2022 roku również z konsekwencjami rosyjskiej agresji zbrojnej w Ukrainie. Powyższe zdarzenia miały znaczący wpływ na płynność realizowanych procesów inwestycyjnych, zarówno w zakresie dostępności materiałów, jak również stanu zdrowia pracowników, a tym samym efektywności pracy urzędu. Przełożyło się to na zmiany w harmonogramach realizowanych zamierzeń inwestycyjnych, czego konsekwencją są różnice pomiędzy planem realizacji inwestycji, a ostatecznym ich wykonaniem. Wszystkie zamierzenia inwestycyjne zostały jednakże zrealizowane. Dynamika wydatków inwestycyjnych Gminy Miasta Chełmna została zaprezentowana na kolejnych wykresach.

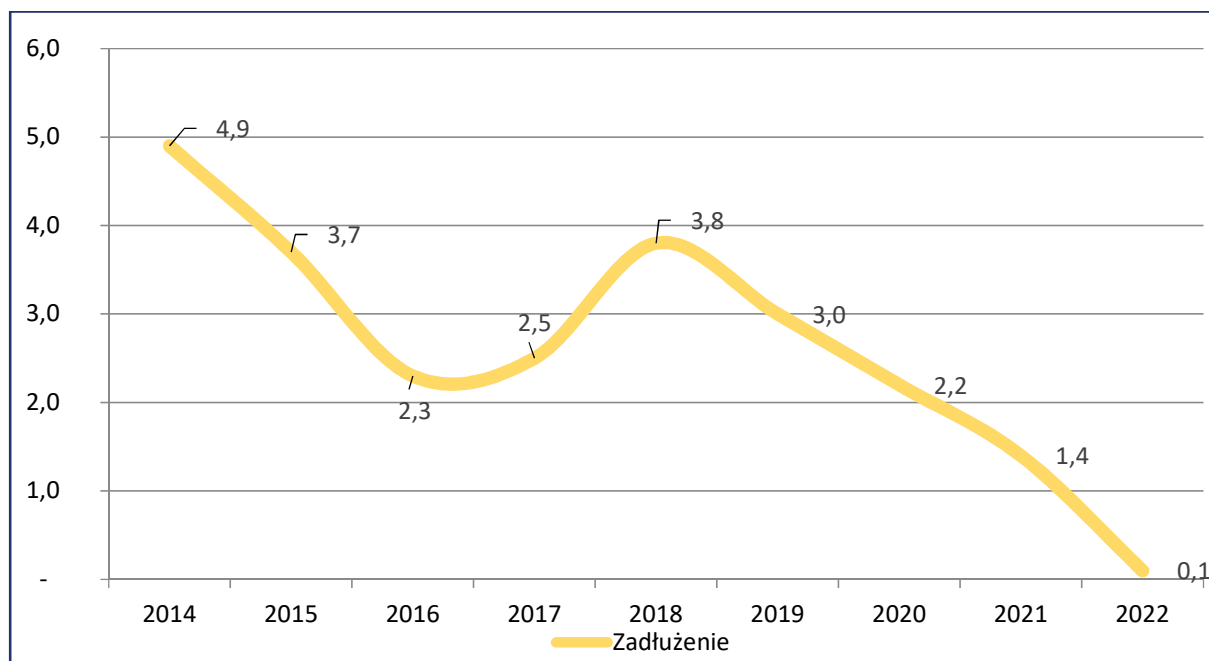

Wykres 43. Dynamika wydatków inwestycyjnych Gminy Miasta Chełmna w latach 2016-2022
 Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

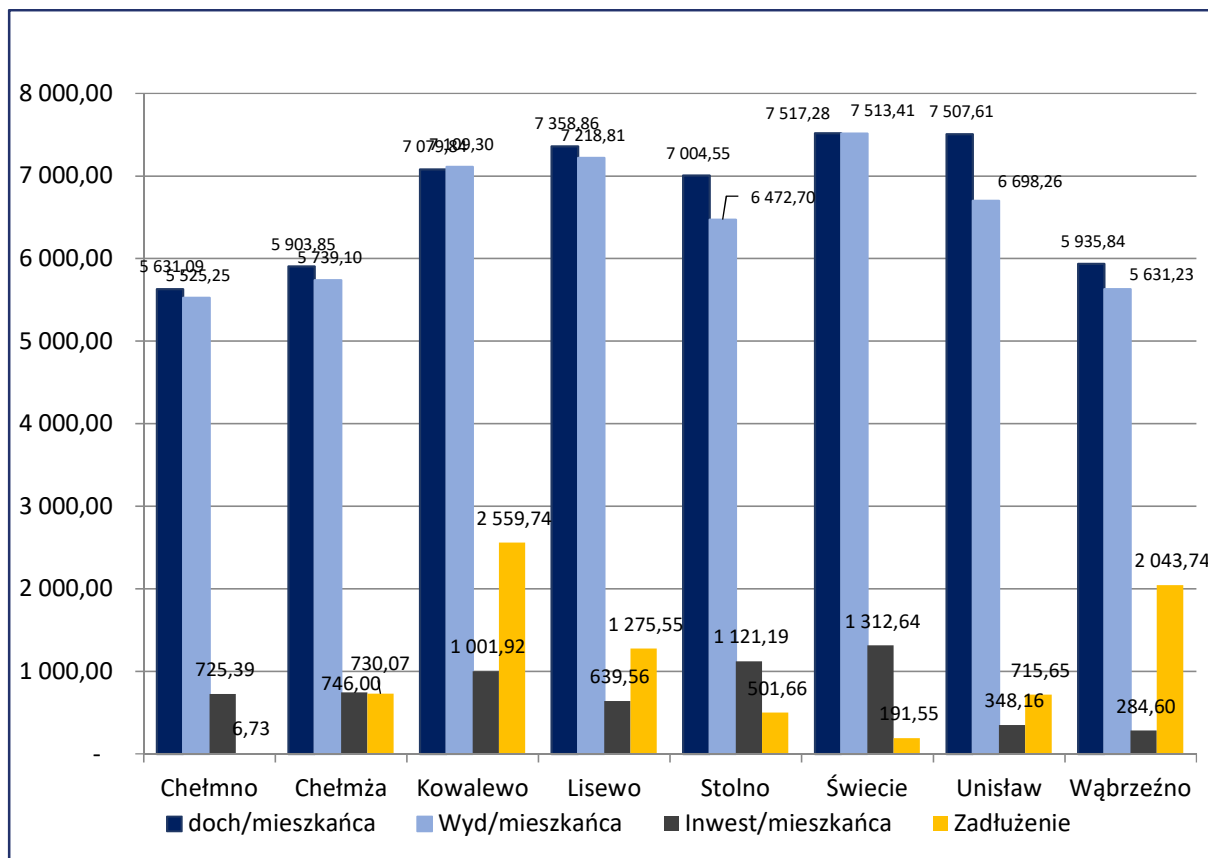
Wykres 44. Nadwyżka bieżąca (operacyjna) budżetu Gminy Miasta Chełmna w latach 2014-2022
 Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

Ważnym wskaźnikiem dotyczącym kondycji finansów publicznych samorządu jest zadłużenie. Od 2018 roku zadłużenie Gminy Miasta Chełmna sukcesywnie spada z poziomu 3,8 mln złotych do obecnego poziomu 0,1 mln złotych. W związku ze znaczącym wzrostem oprocentowania w 2022 roku związanym z kilkukrotnymi podwyżkami stóp procentowych, realne obniżenie zadłużenia stanowiło kluczowe wyzwanie dla samorządu Miasta Chełmna. Obecne zadłużenie, przewidziane do spłaty w 2023 roku pochodzi z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zostało zaciągnięte na inwestycję służącą poprawie dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej.

Wykres 45. Wysokość zadłużenia budżetu Gminy Miasta Chełmna w latach 2014-2022
 Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

W celu zobrazowania kondycji finansów Gminy Miasta Chełmna zaprezentowano również zestawienie porównujące kluczowe części składowe (dochody na mieszkańca, wydatki na mieszkańca, inwestycje na mieszkańca oraz zadłużenie w przeliczeniu na mieszkańca) budżetu w przeliczeniu na liczbę mieszkańców danej gminy zgodnie z danymi GUS na koniec danego roku. Niniejsze zestawienie pokazuje nieprzeciętnie niskie zadłużenie budżetu Miasta Chełmna. Zarówno dochody, jak i wydatki w przeliczeniu na mieszkańca są najniższe względem porównywanych gmin, jednakże zbliżone do tych osiągniętych przez Gminę Miasto Chełmża oraz Gminę Miasto Wąbrzeźno, które stanowią dobre odniesienie ze względu na zbliżone uwarunkowania przestrzenne. Pomimo mniejszych dochodów na mieszkańca, jak również najmniejszego zadłużenia, Gmina Miasto Chełmno plasuje się w centralnej części stawki w zakresie realizacji inwestycji, przeznaczając w przeliczeniu na mieszkańca więcej środków niż Gmina Miasto Wąbrzeźno, ale również Gmina Unisław i Gmina Lisewo. Powyższe dowodzi gospodarności w prowadzeniu budżetu Gminy Miasta Chełmna, jak również skuteczności w pozyskiwaniu środków na finansowanie rozwoju Miasta.

Wykres 46. Porównanie wybranych gmin w zakresie kształtowania budżetów za rok 2022
 Źródło: opracowanie Skarbnik Miasta Włodzimierz Zalewski.

Widoczne jest niskie obciążenie odsetkami w 2022 r. w Chełmnie, dzięki przyspieszeniu spłaty w 2022 r. kredytu o wysokim oprocentowaniu. W gminach o wysokim zadłużeniu obsługa długu stanowi poważne obciążenie gminnych budżetów. Przykładowo zadłużenie Kowalewa Pomorskiego w 2022 roku stanowiło 36 % dochodów, Wąbrzeźna 34 % dochodów, Lisewa 17% dochodów, Chełmży 12% dochodów, natomiast zadłużenie Gminy Miasta Chełmna stanowiło raptem 0,1% dochodów 2022 r. Przy tak niepewnej sytuacji gospodarczej i znacznej obecnej inflacji w ostatnich miesiącach, niskie zadłużenie pozwala przetrwać trudny czas bez konieczności rezygnacji z realizacji inwestycji w latach następnych, pozwala też wygospodarować środki na wkład własny dla projektów dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Limit wskaźnika spłaty zadłużenia dzięki nadwyżce skumulowanej i niskiemu zadłużeniu jest wyjątkowo wysoki w ostatnich latach 2020-2023. Kolejne lata, z uwagi na zmniejszenie się dochodów z PIT w związku z regulacjami na szczeblu centralnym, jak i niepewne wpływy z innych źródeł dochodów, przy jednoczesnym wzroście wydatków bieżących w sposób skokowy zmniejszają możliwości spłaty nowych zobowiązań. Bez ustalenia nowych, stałych i stabilnych zasad finansowania samorządów, prognozowanie budżetów gmin skazane jest na wyjątkowo duże ryzyko. Podstawową zasadą finansową jest szacowanie dochodów na podstawie realnej wiedzy i określanie wydatków z uwzględnieniem możliwych zagrożeń.

II. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Miasta Chełmna

Gmina Miasto Chełmno jest samodzielną gminą miejską, o nieznacznym potencjalnie terenowym, ograniczonym dodatkowo uwarunkowaniami przyrodniczymi, wynikającymi z położenia na granicy Wysoczyzny Chełmińskiej oraz dolin rzecznych: Doliny Dolnej Wisły oraz Doliny Browiny/Fryby. Urozmaicona rzeźba terenu przekłada się na nieprzeciętne walory krajobrazowe, objęte ochroną w ramach Chełmińskiego Parku Krajobrazowego, stanowiącego część Zespołu Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą. Wyjątkowe uwarunkowania przyrodnicze wpłynęły również na znaczącą koncentrację zachowanych elementów dziedzictwa kulturowego, z których kluczowym jest zachowany Zespół Staromiejski składający się z niemal 600 obiektów zabytkowych, objęty ochroną na podstawie wpisu do rejestru zabytków, jak i nadanemu statusowi Pomnika Historii Prezydenta RP.

Miasto Chełmno od połowy lat 90-tych dotknięte jest zjawiskiem depopulacji, wynikającego zarówno z migracji lokalnych do strefy suburbanizacji (szczególnie na teren gmin wiejskich powiatu chełmińskiego: Chełmno, Kijewo Królewskie oraz Stolno), migracji krajowych (głównie ośrodki metropolitalnej: Bydgoszcz, Toruń, Trójmiasto, Poznań), jak i migracji zagranicznych.

Znaczącym wyzwaniem jest również postępujący proces starzenia się społeczeństwa, czego dowodem jest przekroczenie pułapu 25% osób w wieku poprodukcyjnym pod koniec 2022 r. Powyższe w znaczący sposób wpływa na sposób funkcjonowania systemu oświatowego (zmniejszająca się liczba dzieci oraz młodzieży), jak również zakresu realizacji działań w systemie pomocy społecznej (zwiększenie wyzwań dotyczących opieki nad seniorami, w tym form opieki wytchnieniowej).

Spółeczność Miasta Chełmna charakteryzuje się umiarkowaną aktywnością zawodową. Na koniec 2022 roku niemal 800 osób z terenu Miasta Chełmna pozostawało zarejestrowanych w Powiatowy Urzędzie Pracy, poszukując zatrudnienia. Jednocześnie lokalni przedsiębiorcy wskazują jako podstawowe wyzwanie rozwojowe brak pracowników gotowych do podjęcia zatrudnienia.

Kluczowym ogniwem rynku pracy jest lokalny przemysł skupiony wokół branży meblarskiej. Aż 3 podmioty z niniejszego sektora stanowią duże przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 250 osób. Jednocześnie rośnie znaczenie turystyki jako elementu lokalnego sektora gospodarczego (gastronomia, hotelarstwo). Znaczący potencjał rozwoju, wynikający z dostępności specjalistycznej kadry, wykazują sektory usług społecznych oraz logistyki i bezpieczeństwa.

Mieszkańcy i Mieszkańcy Chełmna zdecydowanie określili się za zrównoważoną mobilnością, opartą na trzech sposobach przemieszczania się po mieście: pieszo, rowerem oraz komunikacją miejską. Jednocześnie największe potrzeby, które zgłosili dotyczą dalszego rozwoju sieci komunikacji miejskiej na terenie miasta, zarówno w zakresie rozwoju sieci przejazdów, poprawy funkcjonalności przejazdów (szczególnie w zakresie wydłużenia godzin kursowania). Zwrócono również uwagę na potrzebę dalszego sukcesywnego poprawiania systemu przestrzeni pieszych i rowerowych umożliwiających bezpieczne i komfortowe przemieszczania się.

Kluczowym wyzwaniem rozwojowym są powiązania komunikacyjne Chełmna z ośrodkami regionalnymi: Bydgoszczą, Świeciem, Grudziądem oraz Toruniem, jak również możliwość korzystania z ogólnokrajowej sieci komunikacyjnej – przede wszystkim dostępność do linii kolejowej – szczególnie przystanków węzłowych jak: Laskowice Pomorskie, Bydgoszcz Wschód czy Toruń Główny. Dostępność do ww. przystanków jest uwarunkowana sprawnie funkcjonującą komunikacją regionalną, co od 2020 roku jest znaczącym problemem w mniejszych ośrodkach kraju.

Miasto Chełmno stało się miejscem znaczącego rozwoju potencjału odnawialnych źródeł energii – fotowoltaiki. Na koniec 2022, zainstalowane w formie małych instalacji towarzyszących zabudowie mieszkaniowej produkowały 2,5 MW mocy. Równolegle, w ramach inicjatywy prywatnej, powstała przy ul. Nad Groblą farma fotowoltaiczna o mocy przyłączeniowej 2,5 MW. W toku procedowania są inwestycje towarzyszące lokalnej przedsiębiorczości dotyczące montażu instalacji służących celom własnym. Potencjał rozwoju energetyki solarnej jest znaczący. Gmina Miasto Chełmno posiada obecnie 5 własnych instalacji fotowoltaicznych, każda o mocy do 50 kW. W 2023 roku zrealizowano w tym zakresie inwestycje w kompleksie Nad Jeziorem oraz w kompleksie Szkoły Podstawowej nr 4. Ponadto podjęte są działania służące dalszemu rozwojowi ww. rodzaju energetyki, zwiększając wykorzystanie OZE do zaspokojenia potrzeb energetycznych miasta.

Miasto Chełmno charakteryzuje się trudną sytuacją w zakresie stanu powietrza atmosferycznego, wynikającego głównie ze słabej jakości indywidualnych źródeł ogrzewania budynków. Kluczowe wyzwanie stanowi systematyczna poprawa efektywności energetycznej budynków, zarówno komunalnych, jak i prywatnych, jak również wymiana źródeł ogrzewania.

Obecna kondycja społeczno-gospodarcza Chełmna sprawiła, że Gmina Miasto Chełmno została zakwalifikowana jako jedno z miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Szczegółowy raport w tej sprawie opracował Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk pod kierunkiem Prof. Przemysława Śleszyńskiego. Według analizy za lata 2004-2014 Chełmno zostało zakwalifikowane do grupy miast „stagnujących”. Odświeżona analiza obejmująca lata 2008-2018, sklasyfikowała Chełmno wśród miast powiększających swój dystans rozwojowy – „miasto kryzysowe”. Niniejsza kwalifikacja stanowi ocenę kondycji społeczno-gospodarczej Chełmna we wskazanych okresach czasu. Powyższe dowodzi również skomplikowanych uwarunkowań rozwoju Chełmna, jednakże może stanowić również mobilizację do podejmowania nowych wyzwań rozwojowych.

Od 2019 roku zostały podjęte znaczące działania zmierzające do zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej Chełmna. Jednym z kluczowych działań jest rozwój mieszkalnictwa, którego efekty są obecnie obserwowane w przestrzeni Chełmna. W 2023 roku zakończono realizację Osiedla Wiklinowego (10 mieszkań). Dobiega końca budowa budynku wielorodzinnego pod adresem Biskupia 25 (20 mieszkań). Trwa budowa budynku komunalnego przy ul. Rycerskiej, gdzie znajdują się 44 mieszkania. W przygotowaniu są kolejne inwestycje mieszkaniowe, zarówno komercyjne, komunalne jak i spółdzielcze, które są możliwe dzięki powołaniu w 2021 roku spółki komunalnej: Chełmińskiej Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej Sp. z o.o. Utrzymanie dynamiki rozwoju mieszkalnictwa jest jednym z istotnych wyzwań rozwojowych Chełmna.

Gmina Miasto Chełmno posiada nowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjęte uchwałą Rady Miasta Chełmna z dnia 23 lutego 2022 roku, które przedstawia wizję przestrzennego rozwoju Miasta Chełmna z perspektywą wieloletnią. Niniejszy dokument zabezpieczył grunty pod rozwój budownictwa jednorodzinnego, wielorodzinnego (prywatnego, ale również spółdzielczego i komunalnego), wytyczył tereny pod rozwój przedsiębiorczości, jak również rozwój energetyki odnawialnej. Ponadto wytyczył tereny tworzące sieć terenów zieleni, stanowiących ważny element ekosystemu Gminy Miasta Chełmna. Uwzględniając powyższe proponuje się kontynuację prac nad Strategią w obszarach: sfery społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej.

Zapewnieniem dalszego rozwoju Chełmna jest sukcesywne aktywowanie potencjału gospodarczego, zdiagnozowanego w formie czterech lokalnych specjalizacji. Logistyka, turystyka, lokalny przemysł i przedsiębiorczość oraz usługi społeczne, to cztery filary umożliwiające rozwój gospodarczy Chełmna. Na szczególną uwagę zasługuje temat rozwoju usług społecznych oraz

gospodarczego wymiaru turystyki, dla których zaangażowanie samorządu jest kluczowe dla dalszego rozwoju. Obszary te są również powiązane z aktywowaniem nowych terenów rozwojowych, przede wszystkim dawnej jednostki wojskowej przy ul. Biskupiej oraz kompleksu nad Jeziorem Starogrodzkim.

Kluczowe znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkanki i mieszkańców Miasta Chełmna jest dalszy rozwój oferty usługowej, w tym w zakresie kultury, sportu i rekreacji. Oferta kulturalna miasta współtworzona jest obecnie przez trzy samorządowe instytucje kultury: Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie, Miejską Bibliotekę Publiczną im. Walentego Fiałka w Chełmnie oraz Chełmiński Dom Kultury oraz chełmińskie organizacje pozarządowe i Urząd Miasta Chełmna. Oferta sportowa organizowana jest przez szereg stowarzyszeń oraz klubów sportowych, przy finansowym, organizacyjnym, infrastrukturalnym oraz promocyjnym udziale samorządu oraz Urzędu Miasta Chełmna. Niniejsze obszary działania są kluczowe dla dalszego rozwoju społeczeństwa Miasta Chełmna, dlatego sugeruje się wypracowanie stałych zasad współpracy oraz wspólne nakreślenie wizji przyszłości.

Uwzględniając powyższe proponuje się kontynuację prac nad Strategią w obszarach: sfery społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej.

III. Założenia programowe Strategii Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku

Wizja: Chełmno miastem dobrej jakości życia wszystkich mieszkanki i mieszkańców – to proponowany nadrzędny cel strategiczny rozwoju miasta Chełmna. Chełmno jest miastem odpornym na kryzysy oraz zmiany klimatu. Ponadto Chełmno jest miastem szczęśliwym, w którym mieszkanki i mieszkańcy czują się bezpiecznie, spokojnie, pewnie, mają zaufanie do władz samorządowych, czują się szczęśliwi. Chełmno staje się miastem kompaktowym, z dostępem do szerokiego wachlarza usług i infrastruktury społecznej, w którym poruszanie się nie wymaga własnego auta, a poruszanie się pieszo, rowerem lub komunikacją miejską jest wygodne i bezpieczne. Chełmno można określić miastem kreatywnym, które dbając o rozwój mieszkanki i mieszkańców rozwija siebie jako społeczność samorządną.

Atrakcyjność miasta przejawia się w dobrej jakości życia, która odnosi się do każdego aspektu życia mieszkanki i mieszkańców Chełmna. Podejmowane działania prowadzą do osiągnięcia dobrej jakości życia obecnych mieszkanki i mieszkańców miasta Chełmna, tworzenia komfortowych warunków osiedleńczych na terenie Chełmna nowych osób, jak również zapewnienie dobrej jakości życia dla przyszłych pokoleń Chełmna.

Proponuje się opracowanie Strategii Rozwoju Miasta Chełmna uwzględniając trzy bloki tematyczne, dla każdego wskazując roboczy cel strategiczny, jak również wskazując polityki jako obszary, na których warto skupić uwagę i działania:

Sfera społeczna – dotycząca kondycji społecznej, w tym demografii, pomocy społecznej, edukacji, ale również obszarów kluczowych dla dobrej jakości życia jak: sport i kultura fizyczna, edukacja oraz kultura. W tym obszarze proponuje się działania wpisujące się w koncepcję miasta

zintegrowanego, oferującego warunki życia oraz sprzyjającego rozwojowi całej społeczności Miasta Chełmna.

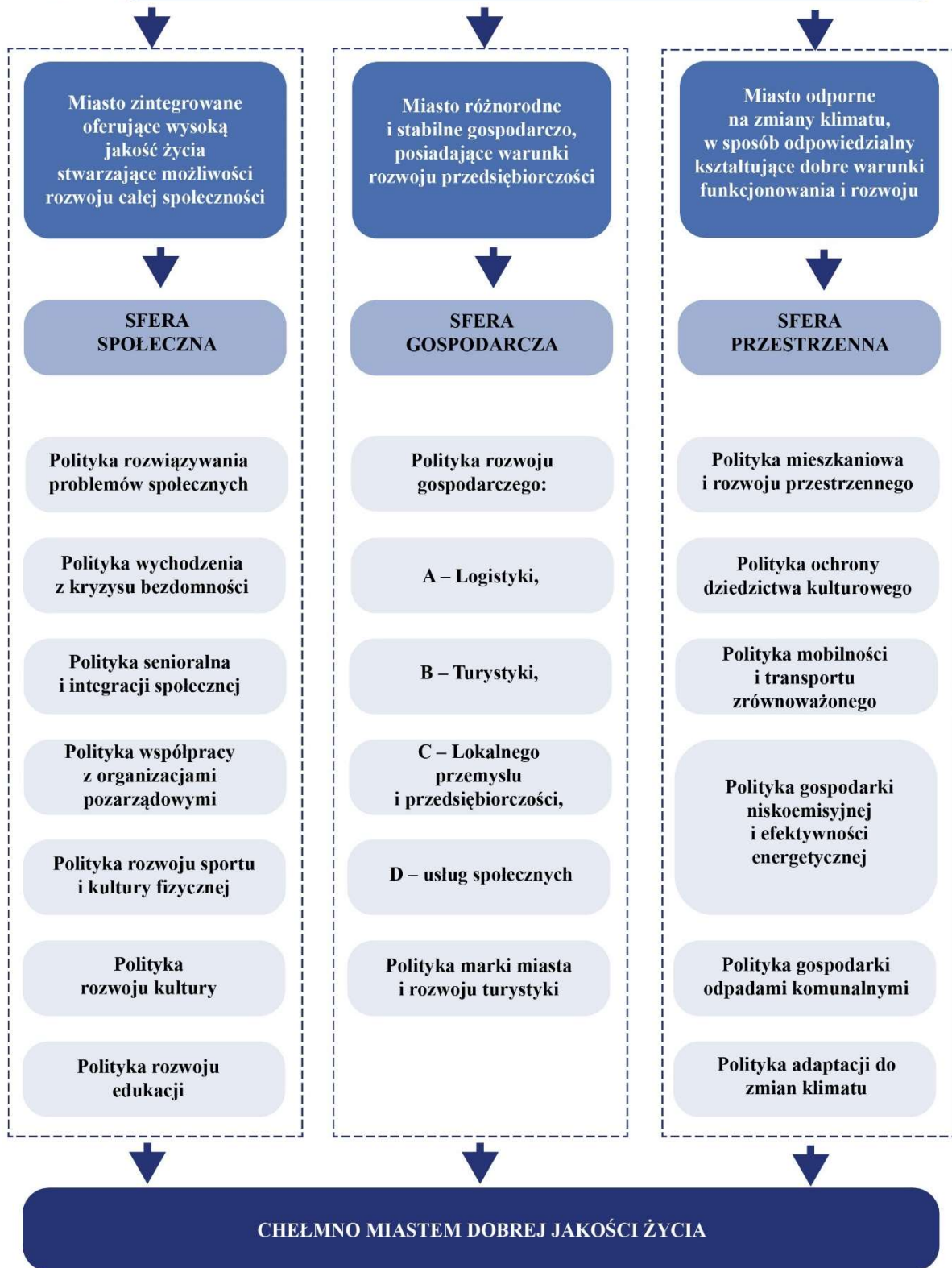
Sfera gospodarcza – dotycząca kondycji lokalnej gospodarki, w tym lokalnego rynku pracy oraz warunków prowadzenia biznesu. W tym obszarze proponuje się kontynuację prac w oparciu o kierunki określone w ramach Lokalnego Programu Rozwoju Gospodarczego i wypracowanych założeń polityki rozwoju gospodarczego Miasta Chełmna opierającej się na 4 filarach: 1/ logistyka, 2/ turystyka, 3/ lokalny przemysł i przedsiębiorczość, 4/ turystyka. Ponadto w tej sferze kluczowe jest rozwinięcie marki miasta oraz rozwoju turystyki jako dziedziny gospodarki.

Sfera przestrzenna – dotycząca funkcjonalno-przestrzennych uwarunkowań miasta, w tym infrastruktury komunalnej oraz środowiska Chełmna. Nadrzędnym celem tego obszaru jest kreowanie miasta odpornego na zmiany klimatu, przy jednoczesnym odpowiedzialnym kształtowaniu dobrych i zdrowych warunków funkcjonowania i rozwoju całej społeczności samorządowej Gminy Miasta Chełmna. Wśród kluczowych obszarów podejmowanych w ramach tej sfery znajdują się polityka mieszkaniowa i rozwój przestrzenny miasta, polityka ochrony dziedzictwa kulturowego, polityka mobilności i transportu zrównoważonego, polityka gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej, polityka gospodarki odpadami komunalnymi oraz polityka adaptacji do zmian klimatu.

Szczegółowy podział powyższej treści obrazuje poniższy schemat.

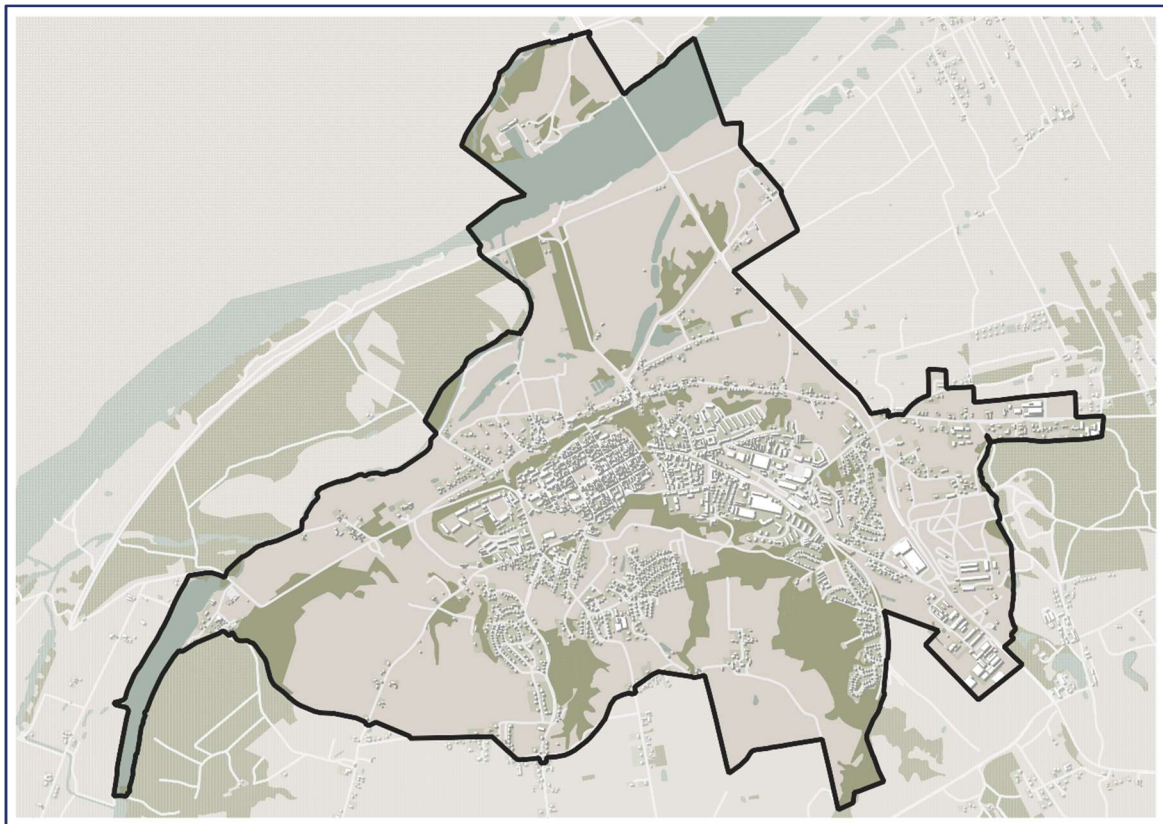
**CHELMNO JEST MIASTEM O WIELU POTENCJAŁACH,
STOJĄCYM PRZED LICZNYMI WYZWANIAMAMI**

Rysunek 12. Założenia programowe Strategii Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 r.
Źródło: opracowanie Piotr Murawski na podstawie prac Zespołu ds. opracowania strategii

IV. Założenia funkcjonalno-przestrzenne Strategii Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku

Niniejsza mapa prezentuje obecne zagospodarowanie przestrzenne Gminy Miasta Chełmna, na podstawie Bazy danych o obiektach topograficznych (BDOT, geoportal.gov.pl). Kluczowe jest porównanie obecnej sytuacji przestrzennej z planowanymi kierunkami rozwoju przestrzennego określonymi w przyjętej Uchwale Nr XLVII/334/2022 Rady Miasta Chełmna w sprawie uchwalenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Chełmna. Porównanie dwóch rysunków map umożliwi programowanie rozwoju funkcjonalnego oraz przestrzennego Gminy Miasta Chełmna. Sercem układu funkcjonalnego Chełmna jest Zespół Staromiejski, stanowiący centralną część organizmu miejskiego. Obecnie gospodarczy środek ciężkości w zakresie usług handlu przemieścił się w kierunku wschodnim, w okolice ul. Polnej, Łunawskiej oraz Dojazdowej, w rejonie których funkcjonują kompleksy handlowe, szczególnie Pasaż Chełmiński. Obszary te stanowią dwa usługowe centra Chełmna, różniące się jednak swoją specyfiką. Zespół Staromiejski charakteryzuje się dużą liczbą małych punktów usługowych i handlowych o dużym zróżnicowaniu, jak również postępującej profesjonalizacji w zakresie obsługi ruchu turystycznego i z nim związanych nowych usług gastronomicznych i hotelarskich. Pasaż Chełmiński oraz wspomniany obszar ul. Polnej, Łunawskiej i Dojazdowej to współczesne formy usługowe – sklepy wielkopowierzchniowe, głównie marek globalnych i ogólnopolskich. Są to dwa główne punkty skupiające ruch przyjazdowy do Chełmna.

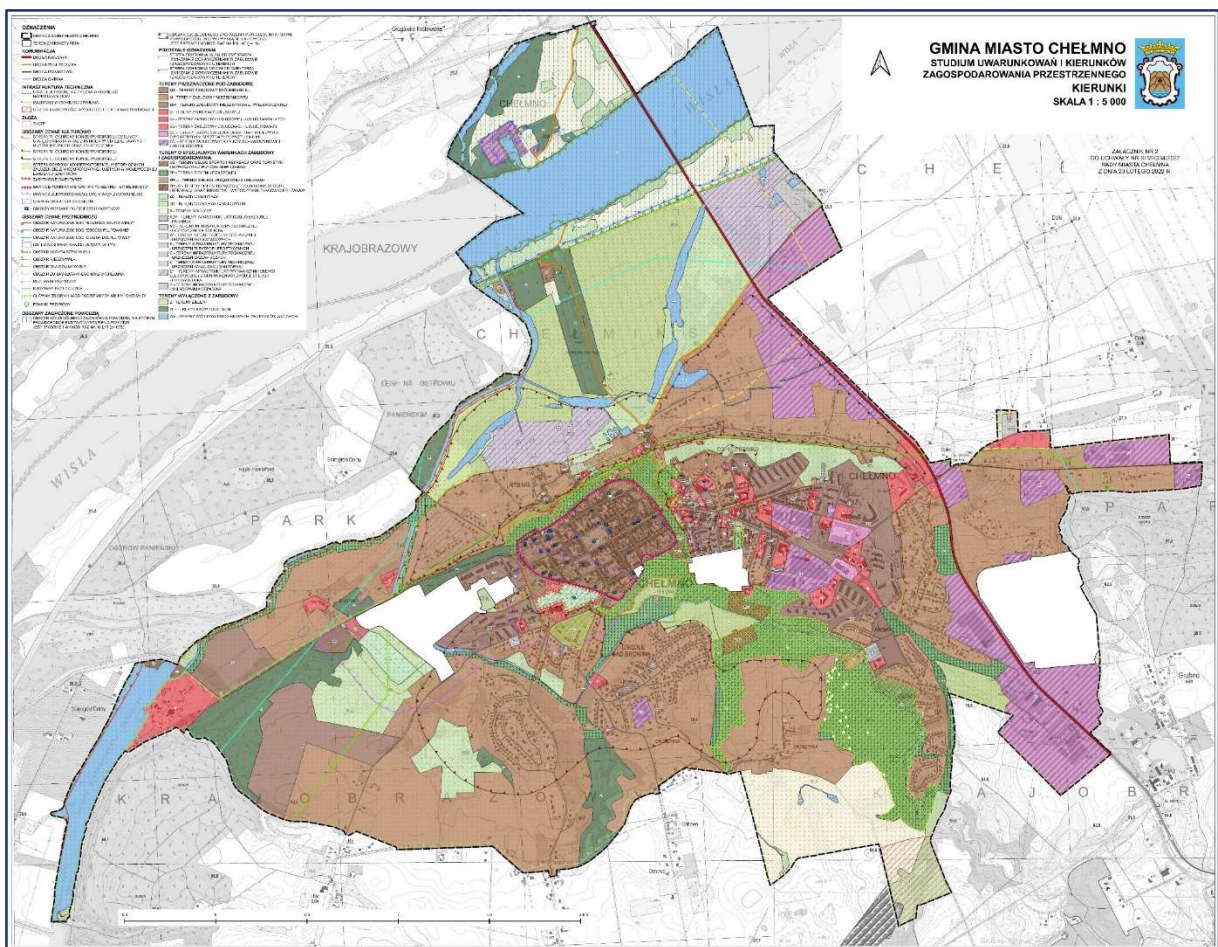
Rysunek 13. Mapa prezentująca zagospodarowanie miasta Chełmna

Źródło: Opracowanie Hanna Obracht-Prondzyńska na podstawie BDOT geoportal.gov.pl.

Mapa prezentująca kierunki rozwoju Gminy Miasta Chełmna stanowi podstawę dalszego kreowania rozwoju przestrzennego Chełmna. Kolorem brązowym oznaczone zostały tereny przeznaczone pod rozwój budownictwa mieszkaniowego (jasny brąz niskiej intensywności – zabudowa jednorodzinna, bliźniacza, szeregowa oraz kameralna wielorodzinna; ciemny brąz wyższej intensywności – zabudowa wielorodzinna), której towarzyszyć mogą usługi nieuciążliwe. Określa to kierunki rozwoju mieszkalnictwa poprzez dalsze uzupełnianie istniejącej zabudowy, jak poprzez kształtowanie nowej zabudowy w obrębie Osiedla Wybudowanie, Osiedla Dworzyska, terenów położonych przy ul. Górczyckiego oraz Wrzosowej i Bliskiej. Określone kierunki proponują również wprowadzenie nowej zabudowy w sąsiedztwie ul. Jastrzębskiego.

Tereny kluczowe dla rozwoju przedsiębiorczości zaproponowano wzdłuż drogi krajowej nr 91, zarówno w zakresie uzupełnienia niezagospodarowanych działek w sąsiedztwie ulic: Przemysłowej, Magazynowej, Budowlanej i Składowej, jak również umożliwienia realizacji nowych przedsięwzięć przy DK nr 91 w sąsiedztwie ul. Stromej i Wiklinowej. Mniejsze tereny inwestycyjne wyznaczono ponadto przy ul. Nad Groblą oraz Łunawskiej.

Ważnym elementem proponowanych kierunków rozwoju Miasta Chełmna jest kontynuacja rozwoju odnawialnych źródeł energii w oparciu o fotowoltaiki. W tym celu wyznaczono grunty przy ul. Nad Groblą (sąsiedztwo oczyszczalni ścieków) oraz Powiśle i Łąkowej (sąsiedztwo stacji uzdatniania wody).

Rysunek 14. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Chełmna
 Źródło: Uchwała Nr r XLVII/334/2022 Rady Miasta Chełmna.

V. Założenia wdrożeniowe Strategii Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku

Strategia Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku, stanowi dokument programujący rozwój Gminy Miasta Chełmna w perspektywie 2050 roku, ze szczególnym uwzględnieniem:

- Udziału Gminy Miasta Chełmna, jako współzałożyciela Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Torunia, stanowiącego element wdrożeniowy polityki terytorialnej w programie operacyjnym Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027.
- Udziału Gminy Miasta Chełmna w konkursach organizowanych w ramach programów operacyjnych funduszy europejskich na szczeblu regionalnym, ze szczególnym uwzględnieniem Funduszy Europejskiej dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027 oraz późniejszych programów operacyjnych.
- Udziału Gminy Miasta Chełmna w konkursach organizowanych w ramach programów operacyjnych funduszy europejskich na szczeblu centralnym, w tym Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko na lata 2021-2027 oraz późniejszych programów.
- Udziału Gminy Miasta Chełmna w stałych programach krajowych, w tym Programie Inwestycji Strategicznych, jak również innych projektach infrastrukturalnych.
- Udziału Gminy Miasta Chełmna w stałych programach krajowych dotyczących rozwoju mieszkalnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem Funduszu Dopłat oraz Rządowego Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa, umożliwiających realizację działań dotyczących rozwoju zasobu komunalnego Gminy Miasta Chełmna, jak również rozwoju społecznego budownictwa czynszowego w oparciu o spółkę komunalną Chełmińską Społeczną Inicjatywę Mieszkaniową Sp. z o.o.
- Udziału środków własnych Gminy Miasta Chełmna w finansowaniu zamierzeń inwestycyjnych oraz działań kluczowych w zakresie wydatków bieżących, służących osiągnięciu celów założonych w niniejszym dokumencie.
- Kształtowania długoterminowej polityki rozwoju oraz zrównoważonego funkcjonowania Gminy Miasta Chełmna, uwzględniających ramy oraz zasady współpracy międzyinstytucjonalnej, zasady finansowania rozwoju lokalnego oraz zasady koordynacji współpracy pomiędzy sektorami współtworzącymi wspólnotę samorządową Gminy Miasta Chełmna.

Zgodnie z zapisami przepisów odrębnych zakłada się realizację corocznej ewaluacji i monitoringu poziomu wdrażania niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Miasta Chełmna w formie Raportu o Stanie Miasta Chełmna, prezentowanego na sesji Rady Miasta Chełmna. Celem monitoringu jest ewaluacja przyjętych założeń Strategii i skuteczności ich wdrażania. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o wskaźniki zaprojektowane dla potrzeb pomiaru wdrażania poszczególnych polityk rozwoju wskazanych w Strategii Rozwoju Gminy Miasta Chełmna na lata 2023-2030 z perspektywą 2050 roku, bazujących na aktualizowanych danych zaprezentowanych w niniejszym dokumencie w odniesieniu do diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Miasta Chełmna, sporządzonej zgodnie ze stanem wiedzy na dzień 31 grudnia 2022 r. Opracowanie Raportu o Stanie Miasta Chełmna, spoczywa na Burmistrzu Miasta Chełmna, który prezentuje niniejszy dokument Radzie Miasta Chełmna.

Wykaz wykresów

WYKRES 1. ZMIANY DEMOGRAFICZNE SPOŁECZNOŚCI MIASTA CHEŁMNA W LATACH 1989-2022	6
WYKRES 2. LICZBA ORAZ STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW MIASTA CHEŁMNA NA PODSTAWIE DANYCH GUS.....	7
WYKRES 3. STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW CHEŁMNA.....	7
WYKRES 4. ZESTAWIENIE NA TEMAT MIGRACJI Z I DO MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2010-2019	8
WYKRES 5. ODPOWIEDŹ NA PYTANIE "CO BYŁOBY PRZYCZYNĄ WYPROWADZKI Z CHEŁMNA?"	12
WYKRES 6. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI MIASTA CHEŁMNA W LARACH 2011-2022	13
WYKRES 7. LICZBA OSÓB W DPS, KTÓRYCH POBYT JEST FINANSOWANY/WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW MIASTA CHEŁMNA	13
WYKRES 8. ROCZNY KOSZT FINANSOWANEGO/WSPÓLFINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW MIASTA CHEŁMNA KOSZTÓW PRZEBYWANIA W DPS	14
WYKRES 9. ZESTAWIENIE LICZBY UCZESTNIKÓW FORM POMOCY SPOŁECZNEJ W LATACH 2014-2022	14
WYKRES 10. INFORMACJA NA TEMAT LICZBY DZIECI OBJĘTYCH WSPARCIEM W RAMACH PIECZY ZASTĘPCZEJ W LATACH 2014-2022	15
WYKRES 11. WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW (W ZŁ) WYDATKOWANYCH NA FINANSOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	15
WYKRES 12. LICZBA OSÓB BEZDOMNYCH Z TERENU MIASTA CHEŁMNA	16
WYKRES 13. ROCZNY KOSZT (W ZŁ) POBYTU OSÓB BEZDOMNYCH W SCHRONISKACH.....	16
WYKRES 14. STRUKTURA ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA ALKOHOL W GRANICACH GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2017-2022.....	17
WYKRES 15. PODZIAŁ WYDATKOWANIA ŚRODKÓW NA PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM W LATACH 2018-2022	18
WYKRES 16. ZMIANY LICZBY UCZNIÓW W SZKOŁACH MIEJSKICH.....	20
WYKRES 17. PROGNOZA LICZBY UCZNIÓW W CHEŁMIŃSKICH SZKOŁACH PODSTAWOWYCH.	21
WYKRES 18. WYKRES PREZENTUJĄCY STOPIEŃ AWANSU ZAWODOWEGO NAUCZYCIELI	22
WYKRES 19. LICZBA UŻYTKOWNIKÓW KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA	29
WYKRES 20. STRUKTURA ODPOWIEDZI NA PYTANIE: "W JAKI SPOSÓB PORUSZA SIĘ PANI/PAN NAJCZĘŚCIEJ PO MIEŚCIE?"	31
WYKRES 21. STRUKTURA ODPOWIEDZI NA PYTANIE: "W JAKI SPOSÓB CHCIAŁABY/CHCIAŁBY PANI/PAN PORUSZAĆ SIĘ PO MIEŚCIE?.....	31
WYKRES 22. WZROST WSKAŹNIKA LICZBY SAMOCHODÓW OSOBOWYCH ZAREJESTROWANYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO W LATACH 2015-2020	33
WYKRES 23. STRUKTURA RODZAJOWA KOTŁÓW STOSOWANYCH NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA	35
WYKRES 24. LICZBY UDZIELONYCH DOTACJI INWESTYCYJNYCH NA DZIAŁANIA PROŚRODOWISKOWE W LATACH 2018-2022.....	36
WYKRES 25. STRUKTURA ZUŻYCIA GAZU ZIEMNEGO NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA W 2021 R.	37
WYKRES 26. STRUKTURA RODZAJOWA KOTŁÓW NA PALIWO STAŁE STOSOWANYCH NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA	37
WYKRES 27. ZESTAWIENIE DŁUGOŚCI SIECI WODOCIĄGOWEJ W PODZIALE NA MATERIAŁ WYKONANIA	38
WYKRES 28. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH Z TERENU GMINY MIASTA CHEŁMNA.....	42
WYKRES 29. LICZBA BEZROBOTNYCH Z TERENU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO.....	43
WYKRES 30. ZESTAWIENIE LICZBY OSÓB BEZROBOTNYCH WZGLĘDEM LICZBY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA.....	43

WYKRES 31. ZESTAWIENIE CODZIENNYCH PRZEPIYWÓW ZWIĄZANYCH Z PRACĄ POMIĘDZY MIASTEM CHEŁMNEM A GMINAMI REGIONU	44
WYKRES 32. RAPORT GMINNY O AKTYWNYCH PRZEDSIĘBIORCACH DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA	45
WYKRES 33. ZMIANY POWIERZCHNI GRUNTÓW I BUDYNKÓW UŻYTKOWANYCH POD DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ	46
WYKRES 34. ZMIANA WARTOŚCI BUDOWLI ZWIĄZANYCH Z PROWADZENIEM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	47
WYKRES 35. LICZBA UBEZPIECZONYCH WEDŁUG SEKCJI I PŁATNIKA SKŁADEK.....	51
WYKRES 36. LICZBA POZWOLEŃ NA BUDOWĘ DOMÓW MIESZKALNYCH JEDNORODZINNYCH ZA DANY ROK KALENDARZOWY.....	56
WYKRES 37. LICZBA INTERWENCJI POLICYJNEJ PORZĄDKOWEJ/DOMOWEJ W LATACH 2018-2022 NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA	71
WYKRES 38. LICZBA KOLIZJI I WYPADKÓW DROGOWYCH NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2018-2022	72
WYKRES 39. LICZBA WYKROCZEŃ I PRZESTĘPSTW WZGLĘDEM MIENIA W LATACH 2018-2022	73
WYKRES 40. WYKONANIE BUDŻETY GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2016-2022.....	74
WYKRES 41. DYNAMIKA DOCHODÓW GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2016-2022.	75
WYKRES 42. DYNAMIKA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2016-2022	76
WYKRES 43. DYNAMIKA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2016-2022	77
WYKRES 44. NADWYŻKA BIEŻĄCA (OPERACYJNA) BUDŻETU GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2014-2022	77
WYKRES 45. WYSOKOŚĆ ZADŁUŻENIA BUDŻETU GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2014-2022	78
WYKRES 46. PORÓWNANIE WYBRANYCH GMIN W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA BUDŻETÓW ZA ROK 2022	79
WYKAZ TABEL	
TABELA 1. NAJCZĘSTSZE KIERUNKI WYPROWADZEK Z TERENU GMINY MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2010-2019	10
TABELA 2. LICZBA DZIECI W CHEŁMIŃSKICH PRZEDSZKOLACH.	19
TABELA 3. LICZBA UCZNIÓW W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH PODSTAWOWYCH.....	19
TABELA 4. PROGNOZOWANA LICZBA UCZNIÓW CHEŁMIŃSKICH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH NA PODSTAWIE LICZBY DZIECI ZAMELDOWANYCH W CHEŁMNIE.	21
TABELA 5. PROGNOZOWANA LICZBA ODDZIAŁÓW W CHEŁMIŃSKICH SZKOŁACH PODSTAWOWYCH.	21
TABELA 6. PERSPEKTYWY ODEJŚĆ NA EMERYTURĘ WŚRÓD NAUCZYCIELI CHEŁMIŃSKICH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH.	22
TABELA 7. ORGANIZACJA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH W CHEŁMNIE.....	26
TABELA 8. ANALIZA SWAT FUNKCJONOWANIA CHEŁMIŃSKIEGO SYSTEMU OŚWIATOWEGO.	27
TABELA 9. ZUŻYCIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ PRZEZ GOSPODARSTWA DOMOWE NA TERENIE MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2015-2020.....	33
TABELA 10. STRUKTURA MIKROINSTALACJI FOTOWOLTAICZNYCH PRZYŁĄCZONYCH DO SIECI ENERGETYCZNYCH NA TERENIE CHEŁMNA (STAN NA WRZESIEŃ 2022 R.).....	34
TABELA 11. PRZYROST DŁUGOŚCI CZYNNEJ SIECI GAZOWEJ NA TERENIE CHEŁMNA W LATACH 2015-2021	36
TABELA 12. ZMIANY SKALI SIECI WODOCIĄGOWEJ W LATACH 2019-2022	38
TABELA 13. ZMIANY SKALI SIECI KANALIZACYJNEJ W LATACH 2019-2022.	39
TABELA 14. PODSTAWOWE WSKAŹNIKI FINANSOWE GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA I GRUPY PODOBNYCH GMIN (2018).....	48
TABELA 15. LICZBA PŁATNIKÓW SKŁADEK WEDŁUG SEKCJI PKD (2018).....	50
TABELA 16. LICZBA UBEZPIECZONYCH W ZALEŻNOŚCI OD PŁATNIKA SKŁADEK.	51

TABELA 17. ŚREDNIE PODSTAWY WYMIARU SKŁADEK WEDŁUG WIELKOŚCI, PŁCI ORAZ WYBRANYCH SEKCJI ZATRUDNIENIA W ZŁOTYCH (2018).....	52
TABELA 18. ŚREDNIE PODSTAWY WYMIARU SKŁADEK WEDŁUG WIELKOŚCI, PŁCI ORAZ WYBRANYCH SEKCJI ZATRUDNIENIA W PORÓWNANIU DO ŚREDNIEJ W DANYM TYPIE GMINY (2018)	52
TABELA 19. ŚREDNIE PODSTAWY WYMIARU SKŁADEK WEDŁUG WIELKOŚCI, PŁCI ORAZ WYBRANYCH SEKCJI ZATRUDNIENIA W PORÓWNANIU DO ŚREDNIEJ W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM (2018).....	53
TABELA 20. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW – PODATNIKÓW W 2018 R. W CHEŁMNIE.	53
TABELA 21. PRZYCHODY PRZEDSIĘBIORSTW - PODATNIKÓW W 2018 R. W GMINIE	54
TABELA 22. DOCHODY PRZEDSIĘBIORSTW – PODATNIKÓW (PRZYCHODY POMNIEJSZONO UZYSKANIA PRZYCHODÓW) W 2018 R. W GMINIE MIASTA CHEŁMNA.....	54
TABELA 23. PRZECIĘTNE PRZYCHODY PRZYPADAJĄCE NA JEDNEGO PODATNIKA W 2018 R. W GMINIE	55
TABELA 24. PRZECIĘTNE PRZYCHODY PRZYPADAJĄCE NA JEDNEGO PODATNIKA W PORÓWNANIU DO ŚREDNIEJ W DANYM TYPIE GMINY	55
TABELA 25. PRZECIĘTNE PRZYCHODY PRZYPADAJĄCE NA JEDNEGO PODATNIKA W PORÓWNANIU DO ŚREDNIEJ W WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIM	55

Wykaz rysunków

RYСУNEK 1. MAPA HIPSOMETRYCZNA CHEŁMNA	3
RYСУNEK 2. PRZESTRZENNE ROZMIESZCZENIE FORM OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE ORAZ W SĄSIEDZTWIE MIASTA CHEŁMNA.....	4
RYСУNEK 3. POŁOŻENIE CHEŁMNA WZGLĘDEM SIECI DRÓG KRAJOWYCH I WOJEWÓDZKICH	5
RYСУNEK 4. ROZKŁAD PRZESTRZENNY MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH Z I DO MIASTA CHEŁMNA W LATACH 2010-2019	9
RYСУNEK 5. PRZESTRZENNY ROZKŁAD ZMIANY LICZBY MIESZKAŃCÓW MIAST CHEŁMNO I ŚWIECIE POMIĘDZY 2011 A 2021 ROKIEM.	11
RYСУNEK 6. UKŁAD PRZYSTANKÓW KOMUNIKACJI REGIONALNEJ W CHEŁMNIE.....	28
RYСУNEK 7. MODEL FUNKCJONOWANIA KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ, STAN NA 31.12.2022	29
RYСУNEK 8. ROZKŁAD PRZESTRZENNY SIECI SANITARNEJ I SIECI OGÓLNOŚPIAWNEJ NA TERENIE CHEŁMNA	40
RYСУNEK 9. ROZKŁAD PRZESTRZENNY SIECI OGÓLNOŚPIAWNEJ I DESZCZOWEJ NA TERENIE CHEŁMNA	41
RYСУNEK 10. POGLĄDOWY RYSUNEK DOTYCZĄCY KIERUNKÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA CHEŁMNA.....	58
RYСУNEK 11. IDENTYFIKACJA ISTNIEJĄCYCH FORM OCHRONY ZABYTKÓW MIASTA CHEŁMNA	60
RYСУNEK 12. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE STRATEGII ROZWOJU MIASTA CHEŁMNA NA LATA 2023-2030 Z PERSPEKTYWĄ 2050 R.	84
RYСУNEK 13. MAPA PREZENTUJĄCA ZAGOSPODAROWANIE MIASTA CHEŁMNA	85
RYСУNEK 14. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MIASTA CHEŁMNA.	86